

mladý svět * 51

XXXI. ROČNÍK • CENA 2 Kčs

Téměř 500 milionů osob, nejvíce na světě, má hlasovací právo v Indii, kde byly ve středu 22. listopadu zahájeny volby o 524 míst ve Sněmovně lidu, dolní komoře parlamentu. Na snímku z jedné z volebních místností vybírá úředník hlasovací listky. Foto: ČTK

VTEŘINY TÝDNE

LISTOPAD 1989

STŘEDA 22 Libanonský prezident René Muavád byl v západním Bejrútu zabit při pumovém atentátu. Zvláštní parlamentní výbor k prošetření případů zneužívání moci, korupce a osobního obohacování státních funkcionářů byl ustaven v NDR.

ČTVRTEK 23 Poslanci Nejvyššího sovětu SSSR schválili na svém zasedání zákon o pronájmu, který je prvním právním dokumentem vytvářejícím základ pro radikální hospodářskou reformu v Sovětském svazu.

PÁTEK 24 Podle očekávání na závěr pětidenního jednání zvolil XIV. sjezd Rumunské komunistické strany v Bukurešti jednomyslně generálem tajemníkem strany znovu Nicolae Ceaușeska. Předseda Nejvyššího sovětu SSSR Michail Gorbačov přijal v Kremlu předsedu rady ministrů Polské lidové republiky Tadeusze Mazowieckého, který byl v Moskvě na oficiální návštěvě.

SOBOTA 25 Všichni, kdo porušili stanovy SED, provinili se zneužíváním moci, korupcí a osobním obohacováním, budou povoláni ke stranické, a kde to bude nutné i k občanské a trestní odpovědnosti. Uvedl to v rozhovoru pro Neues Deutschland předseda ústřední komise stranické kontroly ÚV SED Werner Eberlein.

NEDĚLE 26 Ministerstvo zahraničí USA vyjádřilo přesvědčení, že nový generální tajemník ÚV KSČ Karel Urbánek bude jednat v zájmu občanských svobod, politických svobod a základních lidských práv, jež československý lid dlouho očekává.

PONDĚLÍ 27 Rozhodný krok k naplnění sovětské federace novým obsahem udělal sovětský parlament, když přijal zákon o ekonomické samostatnosti tří pobaltských republik — Litvy, Lotyšska a Estonska.

UTERÝ 28 Západoněmecký kancléř Helmut Kohl ve vystoupení v rámci debaty Spolkového sněmu o státním rozpočtu předložil desetibodový program, který předpokládá zavedení „konfederativních struktur“ mezi NSR a NDR.

K VĚCI

Předkládáme vám záznam jedenácti dní. Vznikal průběžně. Snažili jsme se být u všech klíčových momentů, ovšem nebylo v našich silách být na stovkách míst. Je nás jen tolik, kolik je uvedeno v tiráži na této stránce.

Doba to byla historická, nebyvalá, překotná — události se valily. Informaci bylo v jednu chvíli tolik, co letáků v závěru týdne na výlohách na Václavském náměstí. Jindy jich bylo tak málo, jako denního tisku mimo Prahu po celý týden. Pro domluvu a přehled v redakci musely stačit desky s nápisem Kde jsme. Mnozí z nás se vydávali do míst, kde se odehrávala dramata, zatímco v jiném koutě Česka se teprve začínala zvolna čerit stojatá hladina.

Předkládáme vám záznam jedenácti dní. Je subjektivním a bezprostředním pohledem. Neklade si za cíl být úplným historickým obrazem třetí listopadové dekády. Chtěli jsme vyplnit velkou mezeru, která vznikla především na jejím počátku výpadkem informačního toku, jenž za hranicemi Prahy záhadně vysychal. A chtěli jsme ji vyplnit co nejrychleji. Museli jsme si proto také nekompromisně vymezit horizont našeho záznamu. Vycházím momentem byly události 17. listopadu. Dvěře tohoto čísla uzavírá generální stávka a dozvuky jedenáctého dne.

Předkládáme vám záznam pouhých jedenácti dní. Ovšem děje, které započaly, pokračují událostmi zasahujícími již i podhorské visky. Je zřejmé, že to byli do značné míry právě mladí lidé, kteří v zobrazených jedenácti dnech dokázali naši strnulou současnost prolomit.

Redakce

PROČ TŘI NOVELY, proč Čs. spisovatel nevydal prózu Bohumila Hrabala Obsluhoval jsem anglického krále

samostatně, proč spolu s ní v jednom svazku vydal již několikrát vydané Ostře sledované vlaky a Taneční hodiny pro starší a pokročilé? Proč, vždyť z ušetřeného papíru na tyto dvě novely by mohl vytisknout o to víc „Anglických králů“? — ptal se nejen Tomáš Novák v Tvorbě č. 47. Myslím, že je čas odpovědět: Protože se v ČS před těmi zhruba dvěma lety, kdy ediční návrh dávali schvalovat, obávali, že samotný „Anglický král“ by na ministerstvu kultury ČSR a v jiných schvalujících institucích neprošel. Obložili tedy tento text „osvědčenými“ novelami a — vyšlo to. Tak už to chodilo, možná už to tak nechodí a hlavně věřme, že to tak chodit nebude. Na takovéhle ideologické úlety nakonec dopláci jen čtenář a ekonomika. /jch/

Klub linky důvěry mládeže v lednu

Vždy ve středu od 17 hodin na adrese Ústřední klub školství a vědy ROH. Na příkopě 10, Praha 1

3. 1. Lásky z lásky? — klub se otvírá patnáct až osmnáctiletým dívkám a chlapcům, aby si tu pohovořili, zahráli hry na téma láska, partnerství, přátelství a sex. Uvádějí Sally a PhDr. Oswald Schorm 10. 1. Dílku tvořivého přístupu k životu otevře všem zájemcům o společné dílo PhDr. Karel Balcar, CSc.

17. 1. Otazníky kolem duše, těla, věci a vztahů mezi nimi uvádí PhDr. Bohumila Tichá.

24. 1. Hudební pralinka — uvolňovací techniky pomocí hudby učí hudebník Ivo Sedláček.

31. 1. KLDM není.

NABÍDKA pro atraktivní mladé lidi ve věku 18—24 let, kteří mají zájem o spolupráci při realizaci reklamních videoklipů. Studio TAP pražského Art Centra zve na konkurs, který se koná 18. prosince tr. od 18 hodin v Divadle hudby, Praha 1, Opletalova 5. (jv)

INICIÁLY BUDOU DRAŽŠÍ! V MS č. 49/89 jsme vás informovali o časopisu mladé literatury Iniciály, který začne vycházet od ledna 1990. Uváděli jsme i jeho cenu: 3,50 Kčs. Ta byla,

jak jsme se dozvěděli po užávěře č. 49, mezitím zvýšena — se souhlasem ministerstva kultury a financí — na 6 Kčs. /jch/

SVĚT BIZARDNÍCH PERUTÍNŮ, strašidelných golgon, kyjovek ve smrtelném objetí hvězd, svět kladivounů, murén a korálů všech barev — to je výstava „Pod hladinou“, kterou na prosinec připravil Svaz českých fotografů a Pražský klub podvodní fotografie spolu s UW fotoklubem Gottwaldov. Je ve výstavě na SČF v Kamzиковě ulici v Praze (úzká ulička spojující Celetnou s Železnou). Denně otevřeno od deseti do šesti. (jvl)

Foto: Radek Skramoušský

O MOŽNOSTI ZAKOUPENÍ VIDEOKURSU ANGLIČTINY BBC jsme na stránkách Mladého světa první informovali ve školním čísle 36 z roku 1988 v článku Jak na jazyky. Od té doby videokurs stále ještě nevyšel a čtenáři se oprávněně ptají po jeho osudech. Od ing. M. Povejšilové, hlavního kontrolora Supraphonu, jsme dostali tuto odpověď: „Videokurs angličtiny BBC si můžete objednat na adrese: Supraphon, st. podnik, odbor velkoobchodu, ing. Zmeškal, Palackého 1, Praha 1, PSČ 112 99. Předpokládaný termín vydání je první čtvrtletí roku 1990.“ /dem/

PRECEDENS PREMIÉROVÉ ZNOVU S BÁROU! Oceán! Francouzská skupina Miss Kong! To všechno v Lince 18. 12. 1989 v půl osmé. /rl/

37 FOTOGRAFŮ NA CHMELNICI se jmenovala skvělá výstava. Informovali jsme vás o ní v MS č. 47/89 na str. 23. Byl k ní vydán za 37 Kčs velkorysý katalog s úvodním slovem Anny Fárové a fotografiemi od každého ze zúčastněných autorů. Výstava skončila, ale katalog je ještě k mání: buď osobně v reprezentativní prodejně Pantonu (Karlova ul., Praha 1) nebo vám jej na dobírku zašle Junior klub Chmelnice, Koněvova 219, 130 00 Praha 3. /jch/

TÝDEN V REDAKCI
(a nejen tam)
viz. str.
3—31

MLADÝ SVĚT, nositel vyznamenání Za vynikající práci ● Vydává každý týden český ÚV SSM v Mladé frontě, roč. XXXI., č. 51 (1607) ● Redakce: poštovní příhrádka 746, Panská 8, 112 22 Praha 1, tel. 22 41 41—48, 22 88 45 ● Šéfredaktor: PETR KUČERA ● Zástupce šéfredaktora: Jaroslav Vozobule ● Sekretář: Martin Michálek ● Tajemnice: Miroslava Moutelíková ● Rubriky: domácí — Jiří Franěk, Dana Emingerová, Marek Hlavica, Anastázie Kudrnová, Josef Chuchma, David Vondráček, Marek Šálek; zahraniční — ing. Aleš Benda, Zdeněk Procházka, Milan Kruml; reportáže — Petr Trojan, ing. Josef Velek, Petr Veselý, Radek John; kulturní — Luboš Beniak, Roman Lipčík, Michal Horáček, Michal Bartůšek; sportovní — Zdeněk Šálek, Vladimír Kotlár, Tomáš Sniegoh; dopisy — Rudolf Křestán, Helena Bednářová; fotografie — Miroslav Zajíc, Jan Šilpoch, Karel Cudlín; grafická úprava — Vladimír Nagaj, Miroslav Kloss, Pavel Kopecký ● Vedoucí sekretariátu: Dáša Šedivá ● Redakční rada: prof. ing. V. Císar, CSc., RNDr. H. Entlerová, dr. V. Kalina, K. Krčická, ing. St. Medrický, CSc., plk. dr. St. Pohorál, dr. J. Svagera, PhDr. Z. Tesarová, ing. D. Ulčák, CSc. ● Nevyžádané rukopisy, fotografie a kresby se nevracejí ● Tiskne Svoboda, graf. závody, n. p., závod 1, S. M. Křovač 43, Praha 5 ● Rozšiřuje PNS. Objednávky do zahraničí vyřizuje PNS — ústřední expedice a dovoz tisku Praha, administrace vývozu tisku, Kovpakova 26, 160 00 Praha 6 ● Cena výtisku 2 Kčs — Mladá fronta 1989 ● Toto číslo vychází od 21. 11. do 27. 11. 1989

Opět používáme Zajícova oblíbeného oslovení

VÁŽENÍ ČTENÁŘI!

Toto číslo je v mnohém mimořádné. Nejen tím, že je záznamem mimořádných událostí, ale i tím, s jak mimořádnou rychlostí spatří světlo vašich očí. Poslední úpravy na něm děláme 1. prosince. Má to ovšem svá ale...

■ chybějí zde stále stránky, proto se všem jejich příznivcům omlouváme. Zvláště pak seznamovacím inzertům, kteří se již dozvěděli, že jejich inzertát vyjde v tomto čísle. Obsah oběma čísly jsme přesunuli do 2. čísla nového ročníku.

■ tiskárny, naše dosavadní Svoboda i nová Polygrafie, s mimořádnou ochotou vyrobí číslo 50 a 51 současně. Takže se může stát, že někde dostanete dřív číslo 51, a 50. až poté. Nepropadejte panice, i když je padesátka s trochu anachroničtějším obsahem, nebyla zabavena a do ročníku vám chybět nebude.

Věřme, že díky obsahu dnešního čísla nás pochopíte a omluvíte.

DĚKUJEME!

ZAČÁTEK

*Reportáž o jedenácti dnech Československa připravil kolektiv
Mladého světa / Zpracovali: Luboš Beniak a Rudolf Křest'an /
Fotografovali: Miroslav Zajíc, Jan Šilpoch a Karel Cudlín /
Na počítači TriGem 286+ psala Jana Kronesová /
Do tisku odevzdáno 29. listopadu 1989*

Pátek 17. listopadu

Student fakulty žurnalistiky a náš elév Bartuška přichází v půl třetí před Patologický ústav na Albertově, kde se shromažďují organizátoři manifestace k uctění památky Jana Opletala, svazáci

i nezávislí. Každý dostává širokou trikolóru s cedulkou 50. výročí. Moc se mezi sebou neznají. Tipují, kolik asi přijde lidí. Optimisté čekají pět tisíc, realisté dva až tři tisíce.

V 16 hodin se tam tisíci asi patnáct tisíc studentů. Nad hlavami

třímají transparenty s hesly, nejvíce Bartušku zaujalo to, které jemně koketuje s úrovní vyjadřování generálního tajemníka: NECHCEME MYLOŠE.

V 17 hodin se průvod dává do pohybu. Bartuška potkává pracovníka ministerstva vnitra,

s nímž se náhodou seznámil asi před rokem, při jednom výlehu. Coby pořadatel se ptá: „A vy jste ze které fakulty?“ — „Záleží na tom?“ — „Jo. Proč jste tady?“ — „Abychom vás chránili.“

V 18 hodin se dav rozhoduje pokračovat na Václavské náměs-

ti. A odhaluje prvního provokátora, který naivně vybízí k rozbití hrobů na Slavíně, „aby si to bolševici pamatovali“.

Lipčák má zase jeden ze svých melouchů, v olomouckém Domě kultury ROH Sigma dojíždí šňůru s Tanjou. Kapelník Radim Pařízek

17. 11. Albertov

17. 11. Národní třída

mu liči, jak se celý den pokoušel z Ostravy dovolat do Prahy a měl pocit, že jsou přerušeny telefonní linky.

S úmyslem strávit víkend aktivní práci v domácnosti i na skromných rodinných latifundích přijíždí Kruml k rodičům do osady Svatý Hubert v okrese Rakovník. V 19 hodin se po nábřeží valí

čou jí hlavou o zeď a když upadne, kopou ji; dívka leží už úplně tiše a nehybně, jako by ji bylo všechno jedno. Ti tři se smějí.

Obyvatelé domů na Národní pouštějí dovnitř studentky se zkravenými tvářemi. Bartůšek s Cudlinem, kterému se podařilo dostat se dovnitř, křičí skrz mříže na Šilpocha, který už radši přestal

17. 11. Národní třída

17. 11. Národní třída

k Národnímu divadlu asi padesát tisíc lidí. Hlavica usedá v hledišti Juniorského klubu na představení Hladivla a Divadla na provázku Rozrazil I., jak sami autoři tohoto pásma říkají, na představení o demokracii.

Ve 21.10 se na Národní třídě mezi Spálenou a Mikulandskou strhává peklo. Pohotovostní pluk s bílými přilbami, štíty a obuškami je posílen muži v červených baretech. Ti vbíhají mezi lidi a vyhledávají kořist lovi s důkladností profesionálů. Bartůška je ve strašném presu před budovou Jazykové školy, lidé stěží dýchají. Urostlý Slovák neztrácí humor a křičí do oken: „Ludia, zavolajte policia, dusíme sa tu!“

Bartůšek je doma. Bydlí na Národní třídě. Bartůšku nevidí. Vidi příslušníky, kteří honí po lešení na rohu Národní a Mikulandské kameramana. Dopadají obušky, kope se, teče krev, lidé ustupují a vzájemně se stále větší silou tlačí na mříže v domovních vchodech. Přijíždějí obrněné transportéry s radlicemi z drátěného pletiva. Bartůška plave davem k podloubí u Mikulandské ulice, protože se mu zdá, že tudy pouštějí. Zblízka pak vidí uličku bílých přileb a červených baretů, kterou po jednom klopýtají demonstranti. Příslušníci je mlátí, občas někoho zadržují a podávají si ho individuálně. Bartůška zahledne tři v baretech, jak trestají asi dvacetiletou dívku: jeden ji chytí za vlasy, tlou-

fotit a s aparátem pod bundou stojí jen pár metrů od nich. Neslyší je, pak se prodírá postupující řadou naprážených obušků uprostřed štábu Krátkého filmu, který příslušníci nechávají odejít.

Bartůškovi se v Mikulandské chce zvracet, třesou se mu ruce. Bojí se jít domů, tuto i několik dalších nocí tráví u své dívky, ale nemůže usnout.

Kapelník Pařízek se konečně dovolal do Prahy, do Supraphonu, a dozvídá se, že se v Praze něco děje. Ulicemi prý chodí mladí lidé se svíčkami, pod okny jezdí policie, na Hradě jsou tanky — první z nekonečného množství fám, omylů a dezinformací příštích dnů.

Cestou z Juniorského klubu Hlavica na Kalininově třídě potkáva osm obrněných transporterů, které se z centra vrací do Hrdlořeza.

Kruml ve Svatém Hubertu sleduje západoněmeckou televizi. V lednu ho sice s redaktorem moskevského Sobesedniku hnalo po Příkopech vodní dělo (šli mírumilovně na večer), ale reportáž z Prahy, kterou mu teď nabízí obrazovka, tento zážitek překonává.

Mnozí nic nevědí, spí.

Beniaka v půl jedné budí telefon. „Přijď ve dvě odpoledne k Realistům, bude tam shromáždění pražských divadelníků,“ říká mu kamarád Ondřej Pavelka, herec.

Ráno přijíždí Šilpoch s řidičem Klasanou pro Chuchmu — vydávající se na reportáž o novobýdžovském orchestru Kulíčky. Solta Chuchma usedne do redakční volhy, je mu jasné, že celou jízdu a vlastně celý den nebude řeč o ničem jiném než o včerejším zakončení studentské demonstrace, které zpravodajka Rudého práva „lou“ v sobotním vydání podala takto: „K udržení veřejného pořádku v centru města byli povoláni příslušníci Veřejné bezpečnosti. Ověřovali totožnost účastníků demonstrace a kolem sta osob bylo předvedeno na místní oddělení VB. Ve 22 hodin byl ve středu města obnoven klid.“

V poledne se v bistro u Národního divadla schází pět studentů fakulty žurnalistiky. Přemýšlejí, co dál. Mají strach, že příště do nich budou střílet. Mluví o stávce. Jenomže nejsou hrdinové ani revolucionáři, jen obyčejní, na smrt vystrašení lidé. Bojí se vyházou ze školy, vězení, perzekuce. Je jim okolo dvaceti a neznají jiný dialog s mocí než ten obuškový. A především se bojí, že zůstanou v izolaci. Bartuška odhaduje, že s nimi do stávky půjdou jen umělecké školy a snad filosofie. Zoufale jim chybí jakékoli kontakty mezi studenty a skutečně funkční svaz studentů. Na vlastní fakultě počítají zhruba s třetinovou podporou. Smlouvají mezi vlastním strachem a svědomím, snad by se spokojili s pouhou minutou ticha a lepením letáků. Nakonec odkládají definitivní rozhodnutí na druhý den. Nevědí, že tou dobou jednají také studenti DAMU. Oni se ovšem ke stávce odhodlávají.

Těsně po druhé Beniák vbíhá do hlediště Realistického divadla Zdeňka Nejedlého. Za dlouhým předsednickým stolem, který patří k dekoraci včerejšího představení Res publica II., poznává dramatika a dramaturga Divadla Na zábradlí Karla Steigerwaldta, šéfa činohry Národního divadla a předsedu divadelní sekce SČDU Milana Lukeše, ředitele Realistického divadla Jiřího Fréharu a několik dalších. Herci a herečky, režiséři, dramaturgové, desítky známých tváří, všichni schouleni v sedadlech a namačkaní v uličkách, poslouchají vyprávění těch, kteří to včera večer zažili na vlastní kůži. Režisér Divadla E. F. Buriana Jan Nebeský ukazuje řemen tašky, který mu přestříhl muž v civilu, když ho chvíli po zadržení propouštěl. — Nebeský se jim už nevešel do autobusu a teď se mu chvěje hlas. Některé posluchačky mají slzy v očích. Student herectví na DAMU Pavel Chalupa začíná z jeviště předčítat prohlášení studentů své školy a tisíce ticho ještě víc tichne. „Není slyšet!“, ozývá se polohlasem z hlediště nabitého hvězdami našeho divadelního světa. „Kdo tě učí, blbče?“, zaduní náhle zvucný baryton a budouv otřese výbuch smíchu. Beniák dělá to, co dosud neudělal, protože měl strach, že ho budou považovat za někoho, kým není

— vytahuje blok a začíná si psát poznámky.

Studenti žádají ustavení vládní komise, která by objektivně přehledla všechny okolnosti pátečních událostí, oznámují zrušení večerní premiéry svého představení v Disku a vyzývají k týdenní protestní stávce studenty i pedagogy z ostatních vysokých škol. Publikum tleská, pak vstává a křičí, oslavuje studenty.

Tomáš Töpfer z Divadla Na Vinohradech čte návrh prohlášení divadelníků: obsahem je plná podpora požadavků studentů, oznámení o připojení se k týdenní protestní stávce a výzva k protestní generální stávce v pondělí 27. listopadu od 12 do 14 hodin.

Vstává Jiří Fréhar a zdůrazňuje, že jde o pouhý návrh. Upozorňuje, že podle profesora Lukeše by bylo lepší, kdyby herci hráli, protože od toho na světě jsou, a před každým představením přečetli prohlášení divadelníků. On sám, Fréhar, v tuto chvíli upřímně neví.

Jiří Kodet (Činoherní klub) mluví z místa: „Čtyřicet let hráme jako blbci, každé večer, a dostali jsme se tam, kam jsme se dostali. Jestli chceme udělat něco víc, než dosud, tak nám zbývá jen — nehrát!“ Aplaus.

Někdo z divadla E. F. Buriana: „Nedělejme si iluze, lidi nás nepochopí. Šel jsem přes Staroměstské náměstí, stojí tam obrovská fronta na pomeřanče, myslíte, že je tyhle naše pocity zajímaví?“ Malý aplaus.

Několik herců se domáhá rychlého rozhodnutí, protože mají hrát v odpoledních představeních a brzy budou muset odejít.

Studentky fakulty žurnalistiky Věra Krincvajcová a Klára Pospíšilová ve 14.30 zvoni v obyčejném pražském činžáku u dveří se jménem Ladislav Adamec. Otevírá jim manželka premiéra, ten přichází za chvíli v doprovodu drobného šedovlasého pána. „To není žádný podvodník,“ říká předseda vlády, „ale ministr zdravotnictví.“ Studentky klíní hrůzu z Národní třídy. Všichni jsou šokováni. Předseda vlády zčervenal a povídá, že byl do této doby informován pouze telefonicky o tom, že záměr byl mírný. To, co se stalo, hned odsuzuje. Říká, že nikdo nemůže být za názor bit. „A co jste chtěli demonstraci dokázat?“ ptá se. — „Chtělýsme svobodu... Třeba svobodu tisku. Jsme budoucí novináři.“ — „Ale ty já chci taky,“ povídá předseda vlády. „Doposud má veškerou kontrolu nad tiskem Fojtík.“ Rozčileně hovoří o svém posledním projevu v parlamentu, který mu byl cenzurován. Pak děvčata hovoří o nutnosti svobodných voleb. Ladislav Adamec s nimi souhlasí. Bude prý sám hlasovat — pokud bude mít možnost — aby nebyla v ústavě zakotvena vedoucí úloha KSČ. Těžce dýchá, když se zmíní o tom, jak jej někteří lidé v ústředním výboru KSČ nazývají likvidátorem strany, jeho, který jí slouží už čtyřicet let: „Já jsem pro socialismus — tak, jak ho dělá Gorbačov. Doufám, že to nezni jako fráze.“

Režisér Divadla Na zábradlí Ivan Rajmont v Realistickém divadle navrhuje protestně stávkou v divadlech jen jeden den, dramaturg Divadla Na provázku Petr Oslzlý tvrdí, že na dnes se divadelníci nedokážou zorganizovat, lepší by bylo začít v pondělí

a profesor Lukeš dodává, že tento problém musel řešit už dříve v souvislosti s několikaletým přenosem ČST z Národního společně s dalšími členy činohry jej vyřešili tak, že v něm odmítli vystoupit. Zároveň slibuje, že bude proti zásahu pořádkových sil co nejdrůzdněji protestovat prostřednictvím SČDU a zřejmě jako vůbec první člověk od začátku nejen této schůze, ale „události“ jako takových, formuluje větu klíčového významu pro divadelníky, Československo, zeměkouli i Mladý svět: „Byl bych rád, kdybychom se dohodli na programu, který nás nerozežene do nejrůznějších koutů, ale který nás spojí.“

„Naše země je v krizi,“ říká předseda vlády studentkám. — „Kdo za to může?“ ptají se. Ladislav Adamec se zarazil a pak odpovídal: „My.“ Rozrušeně reaguje také paní Adamcová: „I vy se jednou určitě dočkáte situace, kdy vás vaše děti obviní, že jste to dělali špatně.“

Ministr zdravotnictví poznamenává, že ani děti předsedy federální vlády si nemyslí tožek co jejich otec. Dívky dlouze popisují náladu mezi studenty. „Z nás se už nikdo nebude bavit se současným vedením KSČ,“ povídají.

Premiér prosí manželku, aby uvařila kávu. Posadil se naproti holkám a oběma najednou bleskne hlavou, že vypadá jako strejda.

Debaty v Realistickém divadle se začíná pohybovat v kruhu: Beniák má silici pocit, že divadelníci chtějí, chtějí stávkovat, úplně zoufale se už konečně chtějí postavit na zadní nejen kvůli zbití studentů, ale kvůli všem pokouřilcím příkořím, jež zažili a jejichž frekvence se s postupujícím časem zrychlovala, a stávka je ten poslední a zároveň jediný způsob, jak v současné době a situaci ukázat, co si myslí — v tom jsou jednotní, ale rozcházejí se v míře strachu z represí orgánů a institucí a z nepochopení diváků. Proto názory oscilují v širokém spektru od pouhého čtení protestního prohlášení před nebo v průběhu představení až po radikální, okamžitou stávku ve všech československých divadlech — tento požadavek si získává čím dál tím větší podporu a nakonec si bere slovo Arnošt Goldflam, režisér brněnského Ha-Divadla: „My, jak tady sedíme, nemáme žádnou moc komukoliv cokoliv nařizovat, nemůžeme rozhodovat za své kolegy z divadel, kteří se sem nedostali. A všichni známe, jak to chodí: začíná to domluvou a končí v osamocení. Nezvratný fakt je, že každý z nás se bude muset rozhodnout sám. Risknout a věřit, že to dobře dopadne, a když ne, tak být smířen s tím, že si to odnese; chci vám říci, že teď jsme se domluvili s Petrem Oslzlým a odcházíme do Juniorského klubu a divákům přečteme prohlášení, které jsme tady slyšeli, a oznámíme jim, že vstupujeme do stávky proto a proto.“

Podzemní setkání svazarmovského J-klubu v pražském sále Dopravních podniků, kde novobýdžovské Kulíčky hrají, je smutné, skleslé. V zákulisí písničkář Jan Burian říká, že vůbec nemá chuť hrát. Kulíčky o svém vystoupení pochybují: My tady děláme srandu, ale je teď vůbec čas na fóry?

Divadelníci, pražští i mimopraž-

ští, podepisují prohlášení čtené na úvod i na závěr Tomášem Topferem, a rozcházejí se. Vzuřené diskutují, někteří spěchají k telefonní budce.

Kruml sedí ve Svatém Hubertu v okrese Rakovník, kouká na západoněmecké televize, občas je mění za televizi naší a pije chlazené nápoje. Západoněmecké televize ho informují o vyvoji v Praze, ČST ho bavi.

Za studenty žurnalistiky nakonec rozhoduje radikální Pažout, nespokojený s výsledkem první schůzky. Na demonstraci, na které DAMU vyhlásila svou stávku, prostě žurnalistiku připojuje.

Na vystoupení Kulíček, kde Chuchma se Šilpochem pracují na článku o Kulíčkách, se vše mění s příchodem herecké delegace. Vladimír Kratina čte provolání herců, Milan Kňažko popisuje atmosféru nedokončeného Hereckého koncertu ve Smetanově sinu Obecního domu, publicista Jan Rejček čte prohlášení studentů DAMU, Jan Burian za zdejší účinkující prohlašuje, že se k hercům přidávají a jinak perfektně připravené podzimní setkání za mohutného potlesku končí. Lidé mají zvednuté hlavy.

Studentky žurnalistiky Krincvajcová a Pospíšilová zdvořile odmítají pozvání na večeri u Adamců. Premiér v trepkách je vyprovází k výtahu a čeká s nimi, až přijede.

Lipčák si vesele a nevědomě melouchá v Ostravě, kde vládně stejná nevědomost.

Před šestou hodinou dostává Hlavica vzkaz, aby večer přišel na představení do Realistického divadla. Večer se má hrát Res publica II., pásmo textů a dokumentů s ukázkami Havlových Zahradních slavností, Kunderova Žertu, s písněmi W. Matušky, K. Kryla, M. Kubišové, verši J. Kainara atd. připomíná odkaz 60. let v Československu. Po premiéře Res publica II. 27. října bylo představení pozastaveno a po dlouhém boji se má hrát právě dnes.

Emingerové není dobře. Bartuška slyší ze Svobodné Evropy, že jeho škola je ve stávce, a ohromně se mu ulevilo. Vždy nejvíce bojoval se svou zbabelostí.

V domě známého jihoafrického publicisty a liberála Alistera Sparkse, bývalého šéfredaktora listu Rand and Daily Mail, se na večeri schází malá společnost. Alister je pozván do svého domu na předměstí Johannesburgu Revonia proto, aby se setkal s prvním československým novinářem, který do Jižní Afriky po letech přijel: s Bendou z Mladého světa. Skupina jihoafrických intelektuálů u večere diskutuje s novinářem z Prahy o budoucnosti své země. Najednou se ozve výkřik Alisterovy ženy: „Aleš, pojď sem.“ Ve vedlejší místnosti na televizní obrazovce běží zpráva. Na Národní třídě mlátí studenty. Benda z Jižní Afriky z televize česky a jasně slyší, jak dívky skandují: „Máme holé ruce!“ Vidi, jak květiny padají za štíty vztyčené napříč ulici.

Na jeviště Realistického divadla přichází ředitel Fréhar a sděluje divákům rozhodnutí divadelníků z odpolední schůzky. Poté student DAMU popisuje včerejší události na Národní třídě. Obecnostv vstává, tleská a zpívá hymnu. Pak divadlo opouští, aniž by žádalo vrácení vstupného.

Zákulisí se okamžitě zaplňuje stovkami lidí. Umělecký soubor i technika se radují z reakce diváků. Proskakují zprávy o tom, která mimopražská divadla už také nehrají. Některé pravdivě, jiné se později nepotvrdí. Ve 20.30 se rozšíří poplašná zpráva, že Divadlo Na Vinohradech hraje. Marek Hlavica se svým otcem okamžitě odjíždějí na Vinohrady. Ne, nehraje se. Před divadelním klubem potkávají herečky z Kladna. Kladenské divadlo dnes zrušilo premiéru.

Večerní vysílání Hlasu Ameriky a Svobodné Evropy oslavuje zprávu o smrti studenta Martina Šmida. Bartuška brečí, neboť moc dobře ví, že na jeho místě mohl být klidně on sám. Rozjíždí se na koleje Hvězdy, kde už je vše ve varu. Rodí se stávkový výbor a první tušení programu.

Nic netušící Trojan oslavuje v úzkém kruhu přátel narozeniny. Mezi blahopřejnými telefonáty se v půl jedenácté ozve hlas, který chce mluvit s dr. Bohumilem Mimrou, odborným asistentem fakulty žurnalistiky UK. Po chvíli se Bohouš vrací a říká, že volala Petra Šváblová, která se právě vrací z koleje na Větrníku. A opakuje její slova: „Jeden ze studentů přý včera zásah nepřežil. Není to ověřeno, protože se nikdo nemůže nikoho zodpovědného dovolat. Proti bezohlednosti se musí vystupovat, aby se mlácení bezbranných lidí už nikdy neopakovalo.“ Poté doktora Mimru požádá, aby předal informaci dál a že se podle možnosti zas ozve. Krumlová západoněmecká televize ZDF oznamuje do Svatého Huberta zprávu agentury AFP o čtyřech mrtvých, ale později ji bude dementovat. Kruml uléhá poněkud rozpačitý. Zhluboka dýchá čerstvý vzduch a přemítá o tom, že v Praze jako by se nic nedělo a zároveň jako by tam byla velmi vážná situace.

Noc ze soboty na neděli je pro Hlavicu tou nejstrašnější z celého týdne. Tráví ji ve vršovickém bytě se svými kolegy. Není nesnadné uvěřit, že pátek přinesl mrtvé.

Neděle 19. listopadu

Do vršovického bytu přicházejí členové budoucích stávkových výborů na filozofické fakultě a fakultě žurnalistiky Univerzity Karlovy a informují o přípravách na stávku. V napjatém očekávání ranní relace Svobodné Evropy vzniká návrh založit nezávislý svaz novinářů. V tuto chvíli asi

Trojan sedí u souseda Jančíka v paneláku na sídlišti Jižní Město II. Řeč je o pátku a má podobu dohadů, nikdo neví nic jistě. Karel Jančík se rozhoduje. Poprvé ho popudil zásah Bezpečnosti letos v lednu. Pokud komunistická strana neřekne jasné slovo a vše do detailu neobjasní, ponechá svoji stranickou legitimaci na OV KSČ v Praze 4 definitivně.

už ty rysy, které pak charakterizují i všechny následující manifestace. Státní vlajky, transparenty, hesla. Když průvod míjí křižovatku Na Perštýně, skanduje „Tady se to stalo“. Mnozí z těch, co jsou na ulici z původně zcela jiných důvodů, reagují na slogan „Všichni pojďte s námi!“. Čelo už vstoupilo na most 1. máje a míří na Hrad. Když míjí vchod na Stře-

vě Penklubu být také v Činoherním klubu, odchází do ulice ve Smečkách. Tam se za velkých názorových rozporů umírněných dospělců a radikálních studentů zakládá Občanské fórum (OF).

Kolem osmé začíná jednání pražských studentů v nabitě „pingpongárně“ na koleji Hvězda. Přítomen je i děkan matematicko-fyzikální fakulty Lukáč, kte-

Františka Pitry, který vyvracel tvrdost zásahu pořádkových sil. Redaktorovi Mladého světa se zdá, že po tom všem, co diváci ČST na venkově neviděli, je projev musel překvapit a stěží mohli rozumět, oč v něm i v té podivné Praze běží. Ale komentátor stanice ZDF prohlásil, že do tváří funkcionářů v Praze začal vát silný vítr, tak aspoň to snad českému venkovu trochu pomohlo něco pochopit.

Na devatenáctou hodinu svolává prof. Dienstbier narychlo vedení Výboru čs. veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci. Formulují prohlášení, v němž zdůrazňují, že násilná konfrontace neodpovídá demokratickým a humanistickým tradicím našich národů a národností. Ve 21 hodin telefonicky předávají text ČTK a některým redaktorům. ČTK však dá text do sítě až v pondělí na základě intervence výboru. Prohlášení proto uveřejňují v pondělí pouze Lidová demokracie a částečně Svobodné slovo, ostatní sdělovací prostředky až v úterý.

Na koleji Hvězda se čte návrh programového prohlášení. Rozhoduje se, že organizační centrum celopražské stávky bude na DAMU. Někteří vyslanci z fakult však pochybují, že stávka bude úspěšná. Na koleje se vrací studenti z domova, kteří vůbec nic netuší a nevědí, proč by měli stávkovat. Za tři dny se našemu rozhlasu ani televizi nepodařilo informovat veřejnost o skutečném stavu věci.

Odborný asistent MUDr. Kofránek z lékařské fakulty seznamuje studenty s prohlášením akademických funkcionářů a vyučujících a s myšlenkou založit Akademické fórum jako nástroj kolektivní demokratické samosprávy na vysokých školách.

Lipčák uváděl krajské kolo Rockfestu v Hradci Králové, už třetí nevzrušený melouch ve vzrušené době. Sám nevěděl ještě nic, jen někteří z Hradeckých mu nakukávali jakési rozporuplné, ale varující domněnky. Teprve pozdě večer mu vysílání Svobodné Evropy udělalo dost jasno v hlavě. Jde spát s tím, že ráno by měl být o něco dřív v práci.

Po zprávě, že kolem koleje Hvězda se pohybuje Bezpečnost, je setkání studentů rozpuštěno. Zástupci fakult se scházejí tentýž večer ještě v Činoherním klubu a po několika hodinách se jim daří formulovat první společné stanovisko pražských vysokoškoláků s deseti požadavky.

19. 11. Karlovo náměstí

nikdo z přítomných pěti novinářů nedoufá, že naše sdělovací prostředky budou veřejnost informovat pravdivě. Ve vršovickém suterénu prožívají těžký osobní boj. Boj s vlastním strachem.

Začíná druhý sjezd Českého svazu ochránců přírody. V sále kulturního domu Ládví v Praze 8 je přes dvě stě delegátů a hostů, taky dva ministři a předsedkyně ČÚV SSM Zdeňka Tesařová a Velek. Při vyhlášení minuty ticha za ubitého studenta stojí plný sál proti sedící trojradě tribuně, na které vstal jediný muž. Jiný muž potom dementuje zprávu o úmrtí.

V sále je napjatá atmosféra. Velek zapisuje a zapisuje a honí delegáty do foyeru, bude o tom psát do Mladého světa dvoustanu. Tady ho zastihne vzkaz, že má jako člen Penklubu přijít v 17.45 do bytu básníka Karla Šiktance v Holešovicích. Bude se přijímat prohlášení k zásahu pořádkových sil dne 17. listopadu.

V 10.30 se Bartuška ptá prodavačky v obchodním domě Máj, zda mají trikolóru. Prodavačka neví, co to je. Za chvíli elev Mladého světa poněkud hystericky (neboť zpráva o smrti Šmida koluje) zastavuje na křižovatce Národní — Spálená auto VB a ironicky, provokativně mu tleská. Přidávají se kolemjdoucí, tři příslušníci VB hledí upřeně do země. Asi jim není moc dobře.

Na koleji Hvězda se scházejí studenti pražských vysokých škol a vytvářejí Pražský koordinační stávkový výbor, v němž má každá fakulta dva zástupce. Skoro do rána se bude rodit první program studentů, zahrnující deset požadavků.

Totální nedostatek informací. Před polednem už Hlavica od tajemníka matematicko-fyzikální fakulty ví, že Martin Šmíd nezemřel. Nezemřel však někdo jiný? V každém případě na Národní třídě hoří svíčky a jméno Martin Šmíd se stává symbolem.

Kolem jedné Michálek shání na Národní taxi, potřebuje do Střešovické nemocnice. Před Jazykovou školou potkává Cudlína. Hoří tam stovky svíček, kolem postávají hloučky mladých lidí. Nad vstupem do podloubí a rohu Mikulandské ulice visí černý transparent: „Jan Opletal, 17. 11. 1939 — Martin Šmíd, 17. 11. 1989“. Nervy napjaté k prasknutí.

Ve 14.00 probíhá na Karlově náměstí pietní akt. Herec Petr Haničinec zde poprvé mluví o podpoře severočeských horníků. V ulicích vládne napětí, nikdo netuší, kdy se opět objeví pořádkové síly.

Návštěvy v nemocnici skončily, Michálek spěchá do centra. Václavské náměstí je skoro plné, před pátou se dává mnohatisícová masa poprvé do pohybu. Míří k Národní třídě. Demonstrace má

lecký ostrov, vjíždí na sousední Jiráskův most kolona rychlých vozů, které směřují na Smíchov. Je už skoro tma, ale identifikace je snadná — blikají modré majáky. Ostře zahýbají na nábreží a jedou tempem na Újezd. V tom okamžiku celý most skanduje „Už jsou tady!“

Michálek se odpoutává z čela, vrací se k Národnímu divadlu a po Smetanově nábreží. Chce si nadejít přes Karlův most pro případ, že by demonstranti prošli. Na Malé Straně je klid, bílé přílby je zastavily. Lidé se vrací k centru a jejich sebevědomí je očividně pevnější. Osádky dvou vozů VB stojí mezi nimi a oni je u Národního divadla míjejí bez povšimnutí.

V podvečer se studenti z různých škol přesunují na kolej Hvězda. Hlavica jede autem společně se studenty fakulty žurnalistiky. Po cestě zjišťují, že celý Hrad už od Klárova až po Pohořelec uzavřely bezpečnostní jednotky.

Jako vždy a všude přichází Velek i k domu básníka Šiktance pozdě, po šesté. Zadržuje ho muž v civilu, který stojí se dvěma muži v uniformě na úpatí schodiště a žádá občanský průkaz. Nacvičeným pohledem ho fotografuje do paměti. Velek se ptá na několik jmen, už prý šli nahoru. S vědomím, že podle vzkazu mají členo-

ry sděluje, že po prověření všech svých studentů může prohlásit, že nikdo z jeho fakulty nezemřel. Chce také informovat o výsledcích dnešního zasedání děkanů u rektora UK, ale už se nedostane ke slovu. Debata je příliš vzrušená a těžko regulovatelná. Na přímý dotaz, zda podpoří své studenty ve stávce, prakticky neodpovídá.

Student medicíny Martin Malý sděluje výsledky šetření mediků v nemocnicích — na I. chirurgické klinice dva hospitalizováni. Šestnáctiletá dívka utrpěla těžký otřes mozku. Na II. chirurgické klinice jsou skupí na informace, ale ošetřeno bylo nejméně osm osob. Mezi zraněnými figuruje i kompresivní zlomenina krčního obratle. Postižený tvrdí, že mu policista dupl na krk v okamžiku, když ležel na zemi.

Před půl jedenáctou musí Velek odejít z Činoherního klubu, protože jej požádali o nocleh tři účastníci sjezdu ochránců přírody. Už půl hodiny přešlapují na Můstku a nevědí, co s Velkem je a kde budou spát.

U Krumlů (Svatý Hubert, zapadoněmecké televize) už Československo předstihlo fronty trabantů a wartburků na hraničních přechodech i demonstrace v Sofii. Zážitkem večera se pro Krumla nicméně stalo vystoupení předsedy vlády ČSR (v ČsT)

Pondělí 20. listopadu

V 7.00 na DAMU začíná pracovat celopražské organizační centrum stávkujících studentů. Klid. Budovu střeží studenti, místnosti fakulty se začínají měnit na tisková střediska, ubytovny, dispečinky... Na všech školách probíhají shromáždění a volby stávkových výborů. Na filozofické fakultě prohlašuje člen stávkového výboru, odborný asistent z katedry psychologie, že pokud Bezpečnost zasáhne násilně proti stávce, zahájí sedmáctidenní protestní hladovku. Fakulta žurnalistiky se jednomyslně rozhoduje pro okupační stávku. FV SSM předává své moci stávkovému výboru, jenž bude jediným zástupcem všech studentů. Zoufale chybí jakékoli zkušenosti, nevědí, jak jednat s děkanem a učiteli. Někteří pedagogové protestují proti stávce a vyzývají studenty k rozumu. Nedostává se jim sluchu.

Před devátou přichází Beniák do redakce. Jindy tam v tento čas bývá málokdo, teď už je slušně živo. V sekretariátu si bere noviny a chce do své kanceláře, ale volá si ho Kučera: „Za chvíli jdu na poradu šéfredaktorů na ÚV KSČ. — Ne, nesvolali ji mimořádně, je už týden naplánovaná. — Měli bychom se chovat jako novináři. Postarej se o to.“

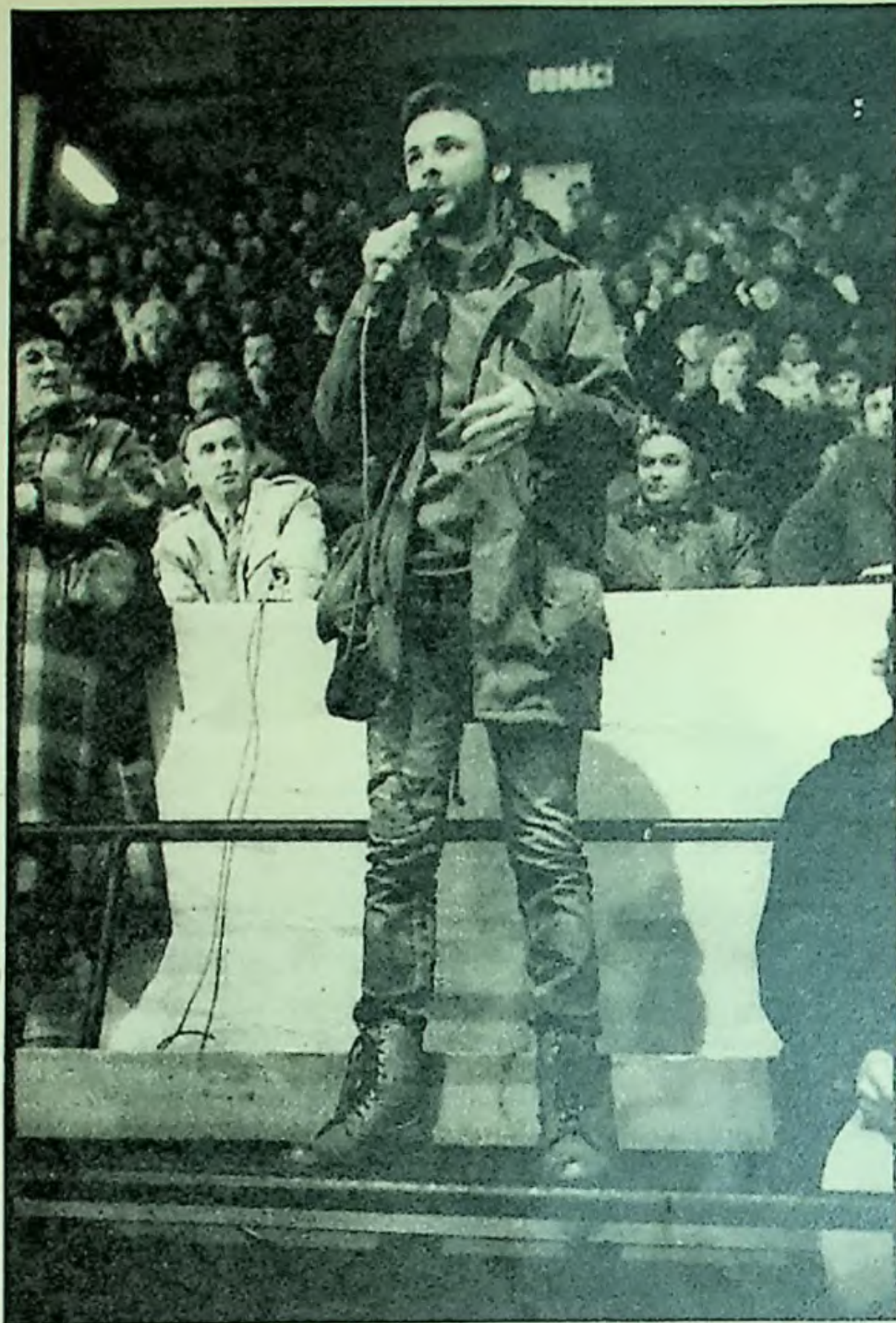
Michálek zatím nedorazil, Vozobule sedí na vedení podniků, Beniák je tady z vedoucích oddělení první a rozhoduje se kašlat na to, komu z redaktorů je kompetentní přidělit práci a komu ne, dohodne se s nimi na kterou školu kdo vyrazí a říká jim, ať shromážďují informace, pečlivě je prověřují, horké novinky telefonují a později se uvidí co, kdy, do kterého čísla a na jaký rozměr napíseme.

V 9 hodin se na žurnalistice odehrává první stávkový konflikt se státem — hlídka VB vyzývá studenty, aby odstranili ze dveří budovy prohlášení a výzvy. Vyzývá nesmírně korektně. Poté, co stávkující odmítají, příslušníci beze slova odjíždějí a už se víckrát neukáží.

Lipčik, jehož příchod v tuto hodinu se rovná zázraku, váhá mezi dvěma svazáckými výbory, městským a ústředním. Instinktivně si vybírá městský a volí dobře, protože následující vývoj ukáže, že přinejmenším zpočátku se dějiny rodily tam. Vybíhá na ulici a poprvé v životě se setkává se stávkou: žáci Střední průmyslové školy sdělovací techniky, kterou máme v ulici, se vyrojili. Jeden z nich visí na mříži u vjezdu do dvora a instruuje dav: Jde se na Václavák! Vozobule, který se dívá z okna, mezi nimi zahlédne syna Ondru. Za hodinu ve škole Chuchma najde jen jednu dívku, která mu říká, že profesorský sbor s ředitelem v čele šel v čele.

Na žurnalistiku přicházejí první občané a nosí vysokoškolákům jídlo a peníze. Mnozí už mají trikolóru a ptají se, jak mohou pomoci.

Veselý obchází Václavské náměstí, které ještě dýchá atmosférou včerejší demonstrace — podstavec sochy sv. Václava je olepěný hesly, je až s podivem, jak málo tupě nenávisti a jak mnoho vtipu v nich je: „Studenti, jste chlápici, jdou s vámi číšníci!“ — „Komu není rady, tomu není vzájemné hospodářské pomoci!“ — „Nechceme staré kůly v novém

20. 11. Teplice

plotě!“ — Pod koněm stojí skupinka asi dvou set lidí. Z oken přihlížejí zvědavci. Řečníci stojí na podstavci, pod nohama hrnců od polévky, čajníků, příbory, svačiny, termosky, cigarety, deky... Jeden po druhém vzrušeně promlouvají, překřikují auta jedoucí po magistrále: „Mocní stojí proti svému lidu... Máme šanci získat svobodu... Češi bijou Čechy... Chceme návrat Dubčeka... Propusťte politické vězně... Žádáme odstoupení Husáka, Jakeše, Fojtíka, Zavadila, Indry, Štěpána, Kincly... Na 27. listopad vyhlásíme dvouhodinovou generální stávku...“

Pak někdo vykřikne: „Na šibenici s nimi.“ Lidé kolem se do něj hned pustí: „Ty troubo, na tohle čekají.“

Další řečník: „Mezi komunisty jsou darebáci a slušní lidé stejně jako kdekoli jinde. Proto bychom neměli šmahem odsuzovat komunisty, ale darebáky.“

V dále zazněla houkačka. Hlouček se poplašeně otáčí. „To je sanitka.“ volá jeden z řečníků a pár lidí se zasmálo. Jiný z mluvčích začíná vybírat peníze na podporu zatčených.

Chuchma probíhá střední školy v centru: všude se stávkuje, tu více, tu méně ostentativně.

Zasedá předsednictvo ÚV KSČ k aktuální situaci.

Do redakce přichází Emingerová, není ji dobře, ale chce od Beniáka práci. Ten se na ni podívá a posílá ji domů. Emingerová odmítá s výmluvou (odmítá, že jde o výmluvu), že se hodlá zúčastnit plánované členské schůze ZO KSČ.

Trojan ke svému údivu objevuje v prodejně Ovoce a zelenina banány. Pak si uvědomí, že se ne-

ní čemu divit, jde přece o známý banánový trik — banány, ale i kečup (dokoce ten s pumpičkou), mandarinky (bez pecek) nebo žádanější práci prostředky (Juwel, Moher...) se se železnou pravidelností vynořují ze skladů v dny, které dirigenti našich životů považují za choulostivé. Jedenadvacátý srpen těsně vede před májovými svátky.

Lipčik se rozvaluje v kanceláři na MěstV SSM a čeká na Karla Křivana, jediného člověka, kterého v tomto domě osobně zná. Z nudy hledí do pootevřené skříně a se vzrůstající, léty zakořeněnou skepsí vůči svazu mládeže, přehlíží příhrádky s formuláři nadepsané neradostně: Lidvidační protokoly, Bezinfekčnost, Hodnocení akcí, Poukázky na stravu, Žádost o výstavu, Vyúčtování výdajů, Vyznamenání. Dadaistická situace, nic nového, Lipčik je náchylný k přezíravému mávnutí ruky. Ještě nic netuší.

Za chvíli se ocitá v místnosti městské vysokoškolské rady a pak už jeho apriorní nedůvěra k instituci dostává jednu drtivou ránu za druhou.

Na městské vysokoškolské radě se utvořil dispečink stávkových výborů, které se z epicentra DAMU rozšířily bleskově na všechny pražské vysoké školy a jejich jednotlivé fakulty. Všechny se hlásí k povolání MVR z minulého dne, v němž zazněla jednoznačná podpora stávek jako odpovědi na brutální masakr bezpečnostních složek v pátek 17. listopadu. Která ze škol toto stanovisko nepodpořila, sepsala své, jež se však od tohoto centrálního příliš neliší. O vzniklé situaci se radí rektori, vedení fakult, probíhají diskusní fóra, na nichž stu-

denti formulují své požadavky.

Docházejí první oficiální zprávy, že ke stávce se solidárně připojují i pražské střední školy. Poslední kapkou, již číše přetekla, bylo televizní vystoupení předsedy vlády ČSR Františka Pitry.

Prohlášení MVR mezitím desítky kolportérů vylepují po pražských nárožích a výkladních skříních. Je to zárodek oněch sebraných spisů, jež bylo možno číst v ulicích na konci onoho bouřlivého týdne. Prohlášení se dostalo i mimo Prahu, zatím ještě bez problémů, které nastanou v dalších dnech: uveřejnila je Mladá fronta a Svobodné slovo. To je zase zárodek důvěry, kterou ve stále zvyšující se míře prokazují těmto dvěma deníkům — později se k nim připojila i Lidová demokracie — lidé v celé republice. Předseda MěstV SSM Martin Ulčák přečetl toto prohlášení pro Československý rozhlas a Čs. televizi, ani jeden z těchto sdělovacích prostředků však toto — natočené! — vystoupení nevysílal. Tady je zase pramen nedůvěry, který v polovině týdne vykrystalizoval do hesla: „Televize lže, jako když Rudé právo tiskne.“

Paradox je, že jako zcela první zveřejnila prohlášení Svobodná Evropa.

Výbor ZO KSČ v Mladém světě (Beniak, Michálek, Moutelíková) se bleskově shoduje na tom, že členská schůze bude veřejná. O tom, že plánovaný program se zásadně mění, se dohadovat nemusí.

Krumla členové stávkového výboru stavební fakulty ČVUT informují o tom, že na zítřejší diskusi o současné politické situaci pozvali Miroslava Štěpána a Václava Havla.

„Jak jste reagoval na oznámení smrti Martina Šmida?“, ptá se Sniegoň prodávka MFF UK prof. RNDr. Břetislava Nováka, DrSc.

„O věci jsem se dozvěděl v neděli v sedm hodin ráno. Vzbudil mě telefon. Byl jsem překvapen, okamžitě jsem reagoval nemohl. Prověřili jsme záznamy studentů, Martinové Šmidové jsou u nás jak už asi víte, dva. Máme ještě Jiřího Šmida a hledali jsme i příjmení podobná, kdyby došlo ve sdělovacích prostředcích k nějakému omylu. Podobná příjmení měli ještě tři studenti. Jsem samozřejmě rád, že to nebyla pravda a všichni studenti jsou naživu.“

Horáček proleti redakci; vlají za nim útržky vět o tom, že včera s Kocábem jako iniciátoři iniciativy MOST jednali s Ladislavem Adamcem, u něj doma nad zelnáčkou paní Adamcové.

20. 11. Národní třída

V poledne se na DAMU schází koordinační výbor a Bartůšek. Ještě před začátkem jednání se mezi jeho účastníky šíří údajné hrozby Miroslava Štěpána. Čte se prohlášení Občanského fóra (mluvčího „té části, čs. veřejnosti, která je stále kritičtější k politice současného čs. vedení“ — žádá odstoupení Štěpána, Kincly, Husáka, Jakeše, Fojtíka, Zavadila, Hofmana, Indry, zastoupení v komisi, která bude vyšetřovat zásah na Národní, propuštění vězňů svědomí a vyzývá ke generální stávce na příští pondělí od 12 do 14 hodin) a má příznivý ohlas, i když někteří studenti považují Občanské fórum za příliš radikální a opoziční. Bouřlivě se diskutuje o znění petice, zástupcům FAMU se požadavky zdají příliš umírněné, ekonomové protestují proti bodům o Lidových novinách a propuštění politických vězňů. Média upozorňuje na to, že v nemocnicích nemohou jít do generální stávky, protože jde o životy lidí. Panuje všeobecný strach z vniknutí pohotovostních jednotek na fakulty, mluví se o akademické půdě. Přichází zvláštní posel se zprávou, že jen za tento den se na Václavském náměstí vybralo mezi lidmi přes 20 000 Kčs na stávkující studenty. Petice je odhlasována jednoznačně, hlasování se zdrželi jen studenti FAMU. Přítomným začíná docházet, co rozpoutali.

Na závěr setkání jsou všichni vyzváni, aby informovali i pracující v továrnách, aby se stávkující neodřízli od národa. Před vchodem na fakultu se mladý dělník z ČKD ptá, jak je možno pomoci stávkujícím studentům. K dispozici dává obsah své peněženky — 123 Kčs. Studenti před fakultou mu tleskají.

Hlavice se Zajícem odjíždějí, podle plánu z minulého týdne, do Teplic na manifestační shromáždění-diskusi občanů okresu s vedoucím tajemníkem OV KSČ Antonínem Váňou o životním prostředí.

Za deset minut oznamuje Velek, že musí odjet do Teplic, je tam osobně pozván. Odjíždí tedy i Velek.

Schází se malá porada (vedení redakce a jednotlivých rubrik), Kučera informuje, že Josef Hora z ÚV KSČ na poradě šéfredaktorů sdělovacím prostředkům doporučuje sledovat linii svých vydavatelů, což tyto v právě začínajícím týdnu naplní měrou vrchovatou a den za dnem se budou diferencovat.

Mnoho členů SSM si klade otázku, proč právě v tuto chvíli

20. 11. Právnická fakulta

20. 11. DAMU

stojí svaz mládeže snad poprvé při mládeži. Zda to není z jeho strany jen pouhý pud sebezáchovy. Jsou to však jen hlasy, činy jdou svorně ruku v ruce. Na schůzce svazáků se studenty DAMU v kavárně Slavia se studenti dali na adresu svazáků slyšet jasně: vlastně vás nemáme rádi, ale teď nám jde o společnou věc.

Pokračuje informační chaos, absence pověřené aktuálního zpravodajství ze strany rozhlasu a televize je chvílemi až bolestná. Telefony v místnosti MVR zvoní jeden přes druhý, dveře zůstávají permanentně otevřené a jimi sem proudí delegace studentů z různých škol podávat zprávy o situaci, která se mění každou hodinu.

Základní řád je ale daný: všichni vědí, kam se obrátit, vědí, že tady je centrum organizované stávkové činnosti, i když nezávislí studenti si utvořili svůj vlastní centrální stávkový výbor. Zatím pracují v určité součinnosti, jistě odcizení bude znát teprve v dalších dnech. Někteří z těch, kdo ráno odešli po předání zprávy do své školy s tím, že se v poledne vrátí, už nepřišli. Nikdo nemá pochyb o tom, že byli zadrženi, a to ne na školách.

Po druhé hodině se redakce schází v šéfredakterní na veřejnou členskou schůzi stranické organizace. Každý z nás je profesionálně citlivý na význam slov a formulace šestnáctiřádkového prohlášení nám trvá půldruhé hodiny, protože postupně hlasujeme málem i o třetinách vět. Ve finále jednomyslně schvaluje celý text, kterým podporujeme prohlášení městské vysokoškolské rady a sekretariátu ÚV SSM, a přidáváme tři další body. Nikoho z nás nenapadne, že podobných petic, zrozených z téměř totožných po-

citů deziluze, naštvaní, neústupnosti a optimismu, vzniknou do slova tisíce. Za několik dní je přestaneme počítat a posléze i slovo od slova čist — nepůjde to stihnout.

Na Václaváku domluvili řečníci a lidé se vydávají přes Můstek k Národnímu divadlu a k Domu umělců. U nově zrekonstruovaného hotelu Palace dál přistávají drahé limuzíny a v nedaleké prodejně západní spotřební elektroniky mladý prodávák s kravatou, bílou košilí a úsměvem nabízí videa, televizory a věže.

V polovině ulice Na Perštýně stojí asi desítka příslušníků Veřejné bezpečnosti. Copak se jim asi honí v hlavách a duších, když se kolem valí víc jak dvě stě tisíc skandujících demonstrantů? „Rudé právo psalo, že je nás tu málo! Rudé právo psalo, že je nás tu málo!“ U nakladatelství Československý spisovatel: „Pište pravdu.“ A u Národního divadla: „Národ sobě! Ať žijí herci!“ Zaměstnanci za skly divadla jim mávají. Stejně jako hosté v kavárně Slavia na protější straně. Demonstranti zdraví studenty FAMU a fakulty žurnalistiky. U Svazu československo-sovětského přátelství parkují poplavané šeststetřináctky s vládními čísly. Na klimatizovaném autobusu se západoněmeckou značkou stojí mladí Němci a zdraví demonstranty.

V Teplicích je osm tisíc lidí na zimním stadionu (Hlavica a Velek a Zajíč). Čtyřdenní demonstraci proti smogu (oxidu siřičitého v jednom kubiku dva tisíce mikrogramů, norma je stopadesát) uklidnil vedoucí tajemník OV KSČ Antonín Váňa slibem mítinku na zámku. Občané, kteří se v ulicích setkali se zákrokem jednotek Bezpečnosti, přicházejí nabrou-

20. 11. Fakulta žurnalistiky

20. 11. VŠUP

šení. Čtvrt hodiny pískají, protože se nepodařilo uvést do chodu ani jeden ze čtyř mikrofonů, potom nefunguje osm stanic s mikrofony v hledišti a nakonec diskutující musejí chodit přes celý stadion k předsednickému stolu. Tam sedí 40 zástupců okresu, kteří chtějí spíš předčítat připravený text než vést dialog. — Mladý sklář z fete-nické sklárny se ptá, proč není na lince výroby plochého skla spalino-vý kotel, který tam měl být. Ušetřil by obyvatele ročně 611 tun oxidu siřičitého. Kdyby se koupil společně s linkou, stál by 45 miliónů, teď bude stát 55 miliónů a stále není. — Odpovídá mu předčítáč pětiletka a miliard-ing. Martinec z ministerstva vnitra a životního prostředí ČSR, kolik toho kraj dostane v miliardách teď a kolik v příští pětiletce. Ale sklízí pískot. Snaha udržet pozornost jednání na ekologii je marná, stadion vypovídá o důvěře k vedení okresu. Bojíte se pravdy! Kdo za to může! Nikdo vám už nevěří! Zůstali jste sami! — Hlavica má pocit, že fórum dostává definitivní úder, když bylo ode-bráno slovo studentovi filozofic-ké fakulty, který chtěl informovat o událostech v Praze. Velek naopak pojal názor, že to byl tlachal, který dostal deset minut a neřekl v nich nic, než blábolivé ujišťování, že teď, právě teď, řekne něco ale jen a jen za sebe — ale marní šanci.

Karlův i Mánesův most jsou uzavřené Veřejnou bezpečností. Proud lidí zahýbá ke stanicí metra Staroměstská, kde se rozchází a skandují: „Zitra zase ve čtyři! Zitra zase ve čtyři!“

Vlaška Mejtská, tajemnice MVR, zvedá jeden telefon za druhým a hlasem už ochraptělým radi, instruuje, objasňuje: „Ano,

stávku jednoznačně podporujeme, i když k ní nevybízíme. Oficiální stanovisko dáme večer, po zasedání rady.“

Organizují se první výjezdy herců do škol, neboť po solidární stávce divadelníků si herci ukládají další velký úkol: vahou svých osobností přivést na stranu „pro“ (rozuměj „pro studenty“) ty, kteří ještě váhají.

Hlavica se na konci prodírá k A. Váňovi a ptá se ho na záměr a pocit z jednání: „Chtěl jsem splnit dané slovo. Asi mladým lidem v minulosti leckdo pravdu neřikal. Teď už věci odmítají předem, aniž by o nich chtěli vést disku-si.“

Další zprávy pro Lipčika: připojují se studenti z Brna, Olomouce, Mostu, Teplic, Hradce Králové, České Lipy. Pražská filozofická fakulta odhlasovala poměrem hlasů 393:342 okupační stávku a její podmínky — nikdo u sebe nesmí mít nic, co by mohlo být považováno za zbraň; nikdo u sebe nesmí mít tiskoviny, jejichž původ by mohl být zpochybněn; nikdo nesmí zavdat příčinu k provokaci vůči státní moci, i trikolory se nosí jen na Václavském náměstí a Národní třídě.

Upěnlivě se vzývá jednota, klid, nenásilí, spořádanost, disciplína, slušnost, tolerance.

Strach je první krok k prusoru, povzbuzují se herci z Kladna a hned v pondělí na večeru k osmdesátému výročí otevření budovy divadla v Mladé Boleslavi čtou svou rezoluci na podporu studentů. Tři, čtyři řady udělaných chlapíků křičí: „Šaškové táhněte, komedianti jděte do...“ Zbytek divadla vstává a zpívá hymnu. Funkcionáři ONV, okresního výboru strany, městského a dalších při ní sedí. Včetně man-

želek. „Dělníci na Kladně,“ říká Kudrnovský herec Jiří Wohanka, „nás vesměs mají za flákače. A když se člověk ocitne v prostředí, v kterém dělají, nemůže se jim divit. To, že vstoupí do stávky a že nás vzali, považují za velký úspěch.“

Pětice zástupců koordinačního výboru jede na předsednictvo federální vlády předat požadavky studentů Ladislavu Adamcovi. Bartuška mezi nimi. Když přicházejí k budově, projíždějí po nábřeží kpt. Jaroše tři obrněné transportéry VB. Adamec není, od šesti jedná na ÚV KSČ.

Křesťan vstupuje do pražského gymnázia Botičská, kam chodí jeho čtrnáctiletá dcera, která je ode dneška v týdenní stávce se studenty a profesory. Jmenovaný usedá do lavice, aby vyslechl rozvázná slova třídní učitelky i zástupců studentského stávkového výboru. Pak se dovídá, že z češtiny je to kolem dvojky, z chemie mezi dvojkou a trojkou, z dějepisu snad jednička. Posléze zhasínají ve třídě světla a kdosi špitá: „To bude na podporu,“ ale vzápětí — když se světla opět rozsvěcí — pravil školní rozhlas, že neradno rosvěcovat ve třídách všechna světla, víte přece, že nám to síť neunese.

Lipčik na Staroměstském náměstí. Zpěvy, výkřiky slov a hesel, která bychom bez ohlížení přes rameno ještě před pár dny neřekli ani potichu, zvonění klíči („Miloši končím!“), zapalování svíček, výměna vřelých slov a zkrhlklých rukou s Honzou Valou.

V divadle Disk se znovu schází koordinační výbor. Povzbuzen vývojem událostí v Praze přijímá nový sedmibodový seznam požadavků a přihlašuje se k Občanskému fóru. Jedná se o potřebě získat dělníky, bez nichž bude stávka poražena. Studenti se obávají izolace Prahy od zbytku republiky. Venkovu vládní televize a ta zatím společně s rozhlasem a Rudým právem informovala naprosto živě. Přicházejí i zprávy o možnosti puče a stanného práva. Nelze je ověřit, proto nejsou dále šířeny. Ale nějak, snad samospádem, tečou do ulic, do domů, do domácností.

Na výpadovce Teplice—Praha zastavují hlídky VB každé auto na Prahu. Zastavují i Hlavicu a Zajíč. Žádají doklady spolujezdyce a dlouho je studují. Redaktoři se vrací z ekologického fóra v Teplicích. V Praze na Klárově a kolem budovy ÚV KSČ jsou teď, o půlnoci, stovky příslušníků VB.

Pani trafikantka se pobaveně usmívá, když Emingerová přišla v půl osmé pro noviny. Otvírá v pět, ve čtvrt na šest už vyvěsila na okénku stánku VŠECHNY NOVINY VYPRODÁNY: „Přišla jsem o půl hodiny dřív do práce, že si tu uklidím, a už tu stála fronta. Lidé brali noviny od každých jedny, jak to leží na pultě. Někteří ještě pro známé, celou várku dvakrát, třikrát.“

Trafikantka ze stánku u samoobsluhy v ulici Na pískách dostává denně kolem 20 výtisků Mladé fronty a Svobodného slova, 5 Lidových demokracií, 30 Rudých práv. Když ji Emingerová prosí, aby ji to na papírek všechno vypsal a připojila své jméno, pani trafikantka se ptá, jestli tam má také napsat svou rezoluci.

Kruml sleduje ranní shromáždění studentů před stavební fakultou architektury ČVUT. Rozdává se informační bulletin stávkového výboru č. 1. Přčteno prohlášení Koordináčního stávkového výboru z 20. 11. o charakteru stávky — okupační: „Nestávkujeme proti vedení školy, ale s vedením školy proti něčemu jinému.“

Děkan vydal průkazy ke vstupu do budovy pro noční hodiny, stávkovat tam bude část studentů a část pedagogů. Mezi 8.00—20.00 čtyři studenti z každého kruhu, mezi 20.00—8.00 hodinou omezená skupina studentů a pedagogů. Trvalá služba je v místnosti 622.

Představitel stávkového výboru navrhuje obcházet továrny a seznamovat dělníky se stanovisky studentů: „Nesmi dojit k rozkolu s dělníky.“

Dále oznamuje, co napsalo Rudé právo. Piskot. „Nejme skupinu manipulovatelných živlů, jsme čeští studenti a máme svůj názor!“ Potlesk.

„Je třeba rozeslat studentům po celé republice. Musí to vědět celá země.“ — Dotaz z publika: „Co máme dělat, když nás zatknou?“ — „Máme pro ten případ připraveno poučení (čteno na závěr mítinku). A jedním z našich požadavků je propuštění politických vězňů, takže je naděje, že po čase budete propuštěni.“

S vysokým černovlasým posluchačem „matfyzu“ Martinem Šmidem se sešel David Vondráček v kavárně Slávia v deset ráno. Martin si koupil sendvič. David si všiml, že nemá zadržované zuby ani zmalovaný obličej — jak si po jeho vystoupení v televizi, kdy dementoval svou smrt, velký počet diváků myslél. Televize totiž nezabírala detaily a celý šot byl — vinou technické chyby — vysílán černobíle. Martin ale mohl být „zmalovaný“, před červenými baretami utekl z Národní třídy Mikulandskou na poslední chvíli. Je rozrušený ze zprávy o své smrti, žádnou divku jména Drahomira Dražská, která se vydávala za jeho přítelkyni, vůbec nezná. Ta předala Petru Uhlívi falešnou informaci o údajné Martinově smrti a on ji poskytl zahraničním sdělovacím prostředkům. Martinovi je celé pozadí této věci záhadné. „Už aby ty nejdramatičtější dny byly za námi,“ řekl Martin. „Jsem k smrti vyčerpaný.“

„Jakákoli informace o nich znamená ohrožení hospitalizovaných lidí.“ Věta, kterou zdravotníci krotí Kudrnovou pátrající po lidech zraněných při pátečním zá-

sahu. Petra Náhlíka, osmdvacetiletého inženýra z Plzně, zastihne v sádromem limci ve Fakultní nemocnici II. Na nohou má jelita a strupy zaschlé krve: „S manželkou jsme jeli do Jonáš klubu na výroční schůzi. Průvod nás zastihl u Národního divadla, skandoval „Národ sobě!“ Čelním hešlem bylo slovo NENÁSILI: U pasáže Metro jsme průvodu ustoupili na chodník, starý pán tam vzpomínal, jak demonstrovali v devětatřicátém. Mezitím se průvod zastavil. Lidé si posedali. Na zem postavili svíčky, rozprostřeli vlajky. Dělili je od štitů pohotovostního pluku.“

Jedna pani si něco dávala do autíku zaparkovaného u chodníku. Říkala, že něco podobného už zažila na Václavsku a stačila včas ujet. Pluk se pohnul, řekl jsem ženě, ať se schová do auta. Kromě mě se tam vmačkl ještě jeden kluk. Do kapoty tiskaly obučky. Řidiče ukazovali, ať otevře okýnko. Dovnitř vstříkli slzný plyn. Křikl jsem na ženu, aby si dala něco na obličej. Toho kluka vytáhli za vlasy a ruce. Pak mě. Padl jsem na levý bok a chránil si zátylek. Kopali mě do krize, když jsem se pokusil vstát, mlátili ještě víc. Hnal mě k autobusu, seděl jsem v něm u dveří, žena na mě křičela, že je v pořádku. Chtěli ji vytáhnout z davu, ale lidi se shlukli tak, že mohla utéct. V autobuse nás přibývalo. Výroky policajtů mě ohromily: Kdo ho přivedl? Nevím. Co udělal? Napadl SNB. A tenhle? Asi KSČ. Na Bartáku jsme stáli na chodbě. Vedle mě kluk ze Společnosti pro veselější současnost. Řekl, že je tu dobrovolně. Uvědomil jsem si, že jsem ho viděl, jak sám od sebe nastoupil do autobusu. V tu chvíli mě všechno přestalo bolet. On dodal, že nikdy zatčený nebyl a chce o tom napsat reportáž. Policajti se nabil, že by jim rád mnoho zajímavého řekl. Výslech byl slušný, i když mě neupozornili, že nemám vypovídat. Zjistili mi, že moje žena zadržaná není, pustili mě. V noci jsem ji našel u jedné známých. Přemluvila mě, abych šel na pohotovost. Hrozně mi bylo v sobotu. Jeden pacient mi půjčil rádio a já neviděl na jeho čísilka. Bál jsem se, že do rána přestanu vidět.“

Beniakovi telefonuje Beniaková, která chodí do práce kolem staveniště a říká, že tamní zedníci určité budou mít vzték kvůli generální stávce — budou muset v pondělí ráno začít dělat, aby mohli ve dvanáct přestat. Beniak ji doporučuje, aby si v Rudém právu přečetla prohlášení předsednictva OV KSČ Bruntál:

„Vyslovujeme plnou podporu opatřením k udržení kázně a pořádku. Je nezbytné využívat zákonných sil a prostředků k zamezení vystupování těch skupin, které usilují o likvidaci socialismu v naší vlasti. Rozvíjíme organizátorskou a ideologickou práci, využijeme všech konferencí strany, ROH i pracovních porad, organizujeme besedy a aktivy na pracovištích s cílem zaujmout stanovisko k současnému politickému vývoji. Odsuzujeme ovlivňování části naší veřejnosti takovými stanovisky, jaká byla zaujata redakcí Mladé fronty a Svobodného slova 20. listopadu 1989.“

Leoš Krejčí, čtyřadvacetiletý provozní montér s otřesem mozku, vypráví Kudrnové: „Vracel jsem se domů. Bydlím na Národ-

ni 38. Policajti jsem ukázal občanku. Bylo kolem deváté a doma čekala moje těhotná žena. Nadrotmistři mě odmítli pustit, přivolaný poručík jejich rozhodnutí potvrdil. Chtěl jsem odejít, otočil jsem se zády. Byl jsem hned na ráně. Padl jsem na kolena. Jako by mi na hlavu padl pytel cementu. Když jsem se probral, kopali do mě, obuškama mlátili do zad. V ruce jsem pořád ještě držel svou občanku. Když mě nechali, vběhl jsem do podloubí. Tri metry od našich dveří mě za límec čapli policajti. Hodil se mnou, zase rány do zad. Rval, že ho nezajímá, že tu bydlím, musel jsem nějak pryč. Podlamovaly se mi nohy, bolela mě hlava. Na pohotovosti se mnou sepsali protokol. Na Františku hlásili plno, odvezli mě do fakultní nemocnice.“

Všude budi mimořádnou pozornost závěr včerejší mimořádné plenární schůze vlád ČSSR, ČSR a SSR. V redakci se shodujeme, že je neuvěřitelný: „Jsme pro čestnou a poctivou politiku. Odmítáme proto provokace. Nemáme jít cestou konfrontace, kterou se nám pokoušejí určitě protisocialistické živly vnútit. Žádná vláda v právním státě však nemůže trpět porušování ústavy a zákonů své země. Proto vlády ČSSR, ČSR a SSR souhlasí s opatřeními, která měla za cíl obnovit pořádek, chránit majetek a životy občanů.“

Jaroslav Kraus je ročník 1935, v erárním pyžamu fakultní nemocnice pobyl týden: „Stál jsem u Domu dětské knihy, narazili jsme na pohotovostní pluk. Děvčata, byla tam i ta z Berušek, dávala šmoloum za štiny květiny. Stoupil jsem si na bednu a viděl, že náš dav je rozdělený další řadou šmolou. Chraplavý hlas nás začal vyzývat, abychom se rozešli. Nebylo kam. Děvčata zpívala. Zezadu se na nás tlačili lidi, nebylo možné už sedět na zemi, někteří se dusili. Chtěli jsme ustoupit ke zdi. První co udělali bylo, že vyběhli právě k ní. Uniknout nemohla ani myš. První ránu jsem ztlumil rukou, druhá šla do bambuly. Ostatní bili do hlavy a obličje. Padl jsem na zem. Několik mě táhl za nohy. Postavili mě, dopadl jsem na zadek. Pak jsem stál, nohy roztažené, šmolou mě do nich kopali, rozjízďeli se mi. Předali mě příslušníkovi u antona. Choval se velice slušně. Řekl jsem mu, že potřebuju zvracet, nechal mě poodejít. Odvezli nás na VB k botanické zahrádce. Tam si někdo ze zadržovaných všiml, že krvácím, začal pro mě ošetření. Odvážela mě sanitka, ale pak si už nepamatuji nic.“

Na školách se probírá včerejší řeč Vasilu Mohority, pronesená z podstavce pod svatým Václavem — studenti oceňují jeho postoj i odvahu přijít na místo, kterému se ostatní politici vyhýbají jako čert kříži. Mladá fronta píše: „Vasil Mohorita znovu potvrdil, že stojí jednoznačně za stávkovými výbory a odmítá, aniž ztratil humor: „Pokud budou použity represe proti stávkovým výborům, půjdou skutečně od koryta, jak se o mně říká.“ Narážel na dříve provolávané heslo: Mohorita od koryta.“

V 10.50 hod. vstupuje Chuchma na průmyslovku sdělovací techniky v Panské ulici, která je takřka naproti naší redakce. Je tu smutnější atmosféra než včera. Třidy sedí v učebnách, stávkový

výbor jedná, ale ostatní nevědí hned a přesně o čem. Xerox je zamčen, školní rozhlas tak — v něm měla být beseda stávkového výboru, ale ředitel seškrtal otázky.

Ladislav Adamec se setkal s představiteli studentských, uměleckých a občanských kruhů pražské veřejnosti.

V 11.00 hod. vstupuje Chuchma do sousední silnoproudé průmyslovky Na příkopě, kde je situace méně malomyslná. O situaci na některých jiných středních školách právě informují své spolužáky ti, již byli v ulicích Prahy son-dovat.

Studenti jsou naštvaní na ČsT, která včera informovala, že s ve-volně opustili školu. Bylo to jinak: po třetí vyučovací hodině byli vedením školy puštěni, odešli na Národní třídu zapálit svíčky a pak se rozešli domů nebo do ulic.

Na stavební průmyslovce v Dušní ulici je ve 12.40 hod. Chuchma stávkovým výborem informován: výbor pracuje, vedení školy nás podporuje, souhlasíme s vysokoškolskými, žáci svůj postoj stvrdili podpisem.

Pak Chuchma odchází do Betlemské ulice, na strojní průmyslovku. Pryč je včerejší záplava svíček před budovou školy, pryč jsou vyplepená prohlášení. Je tu napjatá atmosféra: před dvěma hodinami tu byli příslušníci Státní bezpečnosti a nařídili: Vše uklid-ěte, nesmíte nám dát podnět k zá-sahu! Prohlášení si přijímáte, ale nesmíte je rozšiřovat! Mezi sebou nesmíte rozšiřovat jiná prohláše-ní! Po nich přiběhla spojka z DA-MU: Nechoďte na Václavské! Chystá se zásah! Na Prahu jede 40 tisíc ozbrojených sil! Když Chuchma odchází z Betlemské směrem na Národní třídu a jde okolo rotundy na křižovatce ulic Karoliny Světlé a Konviktské, vidí tu, jak vjezd do Konviktské hlídá asi deset milicionářů v maskách a kanadách, s černými obuškama a černými pouzdry s pistolemi.

Popelnice pomalovaná kvitky, namožený škopek, vyřezávaná židle na zápraží, tepaný kohout na komině, vzrostlé jedle. Domek bývalého předsedy ČNR v rezidenční čtvrti nezapře, že majitel je Valch. V úterý ráno se Evžen Erban vrátil ze „strany a vlády“ pověřen Ladislavem Adamcem kontaktovat „Svateho Václava“ (Havla). Ale Kudrnové nejde z hlavy jiná věta. „Mohla by z toho být krvavá revoluce v českých zemích.“ Erban se chystá speciálem do Moskvy a nahlas si nesouvisle vybavuje nejkritičtější okamžiky, tak jak je od roku 1939 za-žil. Kudrnové nabízí esej z roku 1987, z něhož zůstávají neaktuálnější poslední věty: „Ujasněme si na prahu nové naděje, co je a ne-ní socialismus. Zbaven přítěží, zvítězí. Zničit ho mohou pouze komunisté, když přestanou být komunisty.“

Bartůšek si zapisuje, že na právnické fakultě se setkávají zástupci pražských tvůrčů s pedagogy, kteří jim vysvětlují z právního hlediska možnosti a úskalí stávky. Ke konci setkání prohlá-šuje jeden z dělníků: „Přišli jsme se sem s vámi vlastně pohádat, že si dovoluete nám dělníkům něco vykládat o stávkách. Nyní však vidíme, že vaše požadavky jsou oprávněné a nesměřují k destabilizaci hospodářství, a proto vás budeme podporovat.“ Sálém zni potlesk.

Veselý zjišťuje na Vysoké škole ekonomické, že ministři škol-ství má jednat se stávkujícími studenty na zámku ve Štítně. Vo-lá na ministerstvo školství, mla-deže a tělovýchovy ČSR, ale tam mu řečnou, že jednání má být uzavřené. Večer byla ministryně na mimořádném zasedání vlády a se studenty jednal její náměs-tek. Přesněji řečeno snažil se s ni-mi bavit o sociálních proble-mech. Pro projednání jiných po-žadavků nebyl, bohužel, kompetentní.

ČTK: „Generální tajemník ÚV KSČ Miloš Jakeš přijal delegaci závodů okresu Kladno, která mu tlumočila plnou podporu politice KSČ.“

Třikrát se měni rozhodnutí, zda se zúčastní shromáždění na Václavském náměstí. Studenti dostá-vají informace, že v ulicích budou provokatéři, kteří chtějí zavdat příčinu k zásahu pořádkových sil. Ve tři hodiny vyběhají do ulic stu-denti a rozdávají papírky nabáda-jící k ostrážitosti a umlčení provo-katérů. Na zdech se objevují stov-ky plakátů.

Ještě stále není jasno, jestli se studenti zúčastní demonstrace, která má začít v šestnáct hodin. Hlavice je právě na filozofické fa-kultě, když sem přichází zpráva Svobodného slova, že premiér Adamec zaručil, že nebude použi-ta síla. Svobodné slovo je jeden z mála pramenů, kterému lidé věří.

Zdrchaný Chuchma přichází do redakce. Hlavice je tu se stejnou zprávou. A je konkrétní: v jedné ze vsí u Berouna jsou údajně tan-ky sešikované na Prahu. Asi v 15 hodin se jdou sekretářka Sedivá a Krejčová podívat k Národnímu divadlu, kde prý tanky už jsou, tak to alespoň volal sekretářka Kre-nosové jeden její kamarád. Pre-svědčují se: žádné tanky tam ne- jsou.

Bartuška si zapisuje, že na fa-kultu žurnalistiky přichází zaměst-nanec ministerstva zahraničních věcí vyprávět o masakru studentů v Pekingu.

Na Václavském náměstí v da-vu, který poslouchá řečníky Ob-čanského fóra, zpozoroval Veselý příslušníka Veřejné bezpečnosti, na uniformě má trikolóru, tleská a zpívá hymnu.

Neblbněte! Sletí! Je ztrouchni-vělý! Čtyřicet let z něj nikdo ne-řeční. Je šestnáct hodin. Vondrá-ček se na balkón vydavatelství Melantrich dostal. Stává se svěd-kem prvního (v těchto dnech) aparaturou rockových i středně-proudých kapel zesilovaného pro-jevu na Václavském náměstí. Moderátorem je katolický kněz Václav Malý. S přehledem komu-nikuje s davem pod sebou. Na Vá-clavském náměstí promluvil jako první zástupce šéfredaktora Svobodného slova Karel Sedláček. Seznámil demonstranty, kteří před chvílí křičeli, že Rudé právo lhalo, s prohlášením Českoslo-venské strany socialistické k sedmáctému listopadu. Bylo spolu s prohlášením MěstV SSM v pondělí dvacátého v oficiálních strukturách jediné. A osamocené. Možnost promluvit z balkónu měl i vedoucí oddělení ÚV SSM Ladi-slav Žák, který svým projevem lidí neziskal, přestože hovořil o tom, že se svaz mládeže otevírá pro všechny mladé lidi.

Lipčák šel na Václavské, přímo pod balkón Melantrichu, na zle ozvučeném náměstí vyslechl ně-

21. 11. Divadlo na Vinohradech

21. 11. Pod sochou sv. Václava

kolik projevů, z nich nabyt dojmu, že užvaněnost je nemocí vskutku celonárodní. O to víc ocenil pregnantního Havla a snad ještě Bartošku.

Pozdě večer televize přerušuje vysílání a hovoří generální tajemník ÚV KSČ Miloš Jakeš. Potom i ministryně školství, mládeže a tělovýchovy Jana Synková. Jejich proslovy nikoho neuklidnily, naopak.

Před půlnocí přichází na filozofickou fakultu zaměstnanec bubenečského provozu Pražských papíren. Nabízí papír, barvy, vícebarevný tisk. Dělníci tohoto závodu poté, co se v Rudém právu dočetli, že souhlasí se zásahem, sami přišli za vedením a nabídli pomoc stávkujícím. Další člověk, který se objevil na filozofii, nabízí barvu do xeroxu. V tiskovém středisku je k mání seznam tiskovin, které jsou tu k dispozici. V tuto chvíli více než osmdesát položek obsahuje kromě provolání a vyjádření také petice a „pamflety“, které nedávno oficiální tisk prohlašoval za útoky proti socialismu. Hlavice ve vypůjčeném autě odváží vyslance papíren do areálu Vysoké školy zemědělské v Suchbale.

Tři hodiny ráno, Václavské náměstí: obránci sochy sv. Václava si právě na líhovém vaříci uvařili polévku. V hloučcích se diskutuje s příslušníky VB. Klidné z obou stran. „To byste nás urazili!“ strkají dvě sedmnáctky hrnek s teplou polévkou do otevřeného okénka jednoho z pohotovostních vozů VB.

Kudrnová si píše do zápisníku, že paní v brněnském komunálním xeroxu odmítla obsloužit zákazníka, jenž žádal kopii dokumentu, který se týkal pátečního masakru. „Ale tady je razítko, hlavička oficiální organizace,“ bránil se nebožák. Marně. Paní mu sdělila, že jedná na telefonický pokyn.

Jako zázrakem se Emingerová se Zajícem, oděni naprosto nevhodně (džiny, kulichy) dostali na jednání představenstva ÚV NF. Za zavřenými dveřmi se dvě a půl hodiny projednává současná politická situace. Poté, na další program, jsou novináři vpuštěni. Emingerové se chvějí hlas i nohy, když žádá o rozhovor generálního tajemníka ÚV KSČ a předsedu ÚV NF ČSSR Miloše Jakeše. Vyhovět a zmeškal kvůli Mladému světu oběd.

Co vedlo studenty do stávků?

„Myslím, že základní příčinou byla atmosféra, která vznikla v důsledku událostí kolem průvodu na oslavu Mezinárodního dne studentstva a jako připomínka 50. výročí úmrtí Jana Opletala. To považují za základní příčinu. Samozřejmě bych chtěl říci, že dobře zamýřili a cíle studentů byly svým způsobem zneužitý. A to je kaz na tom celkovém dobrém záměru.“

Kdo dal pokyn k zásahu pořádkových sil proti demonstrantům?

„Nemáme to zjištěné, ale žádné politické pokyny v tomto smyslu dány nebyly, naopak byly dány pokyny, aby průvod mohl proběhnout zcela normálně bez nějakých zásahů, přičemž samozřejmě došlo k situaci, kdy se provalovala různá hesla, výzvy, vykřiků: „Věšte komunisty!“ a další, která už neměla s charakterem toho průvodu nic společného a útočila na podstatu našeho společenského zřízení. Ty věci se prošetřují. Doporučili jsme prokurátorovi, aby všechno, co zjistí, zveřejnil.“

Jak si představujete socialismus? Co je jeho podstatou?

„Socialismus je stará dobrá myšlenka. Lidi za ní dlouho bojovali. Byli takoví, kteří umírali. Byl to složitý proces, než mohlo dojít k zahájení výstavby socialismu. Byla to společnost nová, mladá. Svůj příklad viděla v Sovětském svazu. Ne vždycky kopírovala věci, které odpovídaly našim potřebám, naši situaci, naši úrovní rozvoje výroby, kultury... Stala se řada chyb, ale to vše neznamená, že ta myšlenka by měla být zatačena. Naopak. Mnoho se také udělalo. Vždyť náš život se změnil k lepšímu. I když ne všechno můžeme zabezpečit tak, jak bychom si přáli. Socialismus si představuji tak, že nebude vykořisťování člověka člověkem. To je to základní. A že se život každého člověka mimo těch, kdo potřebují sociální pomoc, bude rozvíjet na základě výsledků práce, které budou určovat jeho postavení ve společnosti. A nebude rozhodová-

vat, jestli je někdo třeba náboženského vyznání či má takový nebo onaký názor. Chceme, aby naše společnost patřila naprosto většímu lidu, aby lid měl ne formálně, ale opravdu možnost do toho mluvit. Tak to bylo po roce 1945. I po roce 1948. Ale pak se to trochu zformovalo, nastoupila jakási velká pohodlnost. A proto jsme nuceni dělat tu přestavbu a uskutečňovat proces demokra-

22. 11. Miloš Jakeš po zasedání ÚV NF

tizace, který — jak vidět — není lehký a je i bolestný. Musíme být, řekl bych, i trochu trpěliví. Nechtít do zítřka udělat všechno. Trpělivost je třeba zejména vůči těm, kteří nechápou, ale myslí to s režimem dobře, celý život ho podporovali a chtěli by ho podporovat dál.

Kde je hranice, co je ještě socialistické a co už ne?

„Ta hranice, řekl bych, leží především v oblasti ekonomické. To znamená, když někdo žádá reprivatizaci našeho velkého průmyslu. Tim nemyslím, že nebudeme povolovat nějaké soukromníky, naopak zatím se jich ne dost hlásí. Ale velký průmysl musí zůstat státní, protože to znemožňuje vykořisťování ve své podstatě. Ale musí tu být uplatněn princip každému podle množství a kvality práce, protože narušování tohoto principu i v podmínkách socialismu je nesocialistické. A za druhé je důležité, aby byly sociální jistoty. Aby se lidé netrápili před tím, co bude zítra, že budou nezaměstnaní, že se neuplatní, že lidé s vysokoškolským vzděláním nebudou prací. Socialistické je, aby to byla reálná vláda lidu. Ne nějaká byrokracie. Když problémy nebudou dlouho řešeny, mohou krystalizovat různá napětí, jaká my nepotřebujeme. My potřebujeme tvůrčí napětí, kdy se hádáme o dobrou věc. A ne když řešíme problémy, které nikomu neprospějí.“

V devět ráno začíná schůze Divadla na Vinohradech, kde je i Veselý. Řada herců si stěžuje, že se při svých návštěvách tovarů dostali k řediteli, předsedovi KSČ, ROH nebo SSM, ale ne k dělníkům. Vedení podniků je obvykle slušné vyslechno, v řadě věci s nimi souhlasilo, ale pokud šlo o setkání s dělníky, bylo velmi zdrženlivé a neurčité; jak prohlásil Vlastimil Brodský, bylo takové lila.

Stávkový výbor divadla žádá primý přenos z demonstrace na Václavském náměstí a čte otevřený dopis předsedovi vlády ČSSR. Bartuška přichází na představení federální vlády s pověre-

ním od pražského koordinačního výboru vymoci setkání studentů s premiérem. Dosud k takovému jednání nedošlo, přestože v ČSR stávkuje už 80 000 studentů a další desetitisíce na Slovensku. Ve větší delegaci Občanského fóra byl sice zástupce studentů Mejstřík, ale nedostal se pořádně ke slovu. Bartuška se schází s poradcem premiéra Oskarem Krejčím, jenž se ihned ptá, kdy a za

jakých podmínek stávka skončí a zda ji koordinační výbor vůbec je schopen zastavit. Bartuška tlumí ujištění, že studenti nechťejí žádné násilí, avšak neustoupí od svých požadavků. Poradce opakuje včerejší premiéřův slib, že vláda proti stávkujícím nenasadí ozbrojené síly.

Beniak dává rozhovor FAMU. Studenti si ho točí na video a utrousí, že ještě dnes budou mít od své publicistické videokazety 2000 kopií, které ihned rozvevou po republice, aby aspoň částečně smazali informační manko hlavních sdělovacích prostředků, jež dosud trvá. Potom otvírá nové číslo Tvorby a závidí její redakci krátkou výrobní lhůtu, protože si může přestříhat slova prof. Jiřího Hájků: „Pokud odpovědní činitelé nemají trpělivost vést tento dialog každý den a za všech okolností, nepochybuji o tom, že my, účastníci 17. listopadu 1989 a bývalí koncentračníci, tuto trpělivost máme a mít budeme. Ale sponžá nechci pasivně přihlížet tomu, jak se před mýma očima bortí to, za co jsem celý život bojoval.“

Pavel Bretl, ředitel závodu 1, tiskárny Svoboda potvrzuje Vozobulemu žádost redakce. Původně chystané „vánoční“ číslo 51 je připraveno k tisku. Dodá-li však redakce za týden „nové“ číslo, jsou tiskárny Svoboda a Polygrafia schopny vyměnit a vyrobí ho podle harmonogramu.

Na brněnském fóru hodlala Kudrnová dokumentovat založení strany zelených. Přítomní se však shodli, že v současné vyjaté politické situaci není radno třístit síly. Několikrát zaznívá, že Národní fronta je příliš úzká, zástupci strany socialistické se distancují od ní, lidovci od svého předsednictva. Na otázku, co brání rozšířit dialog na celou společnost, představitel strany socialistické Jiří Venclik říká, že je to neupřímnost a zpožděnost nejen funkcionářů, ale i jistých vrstev obyvatel, kteří se nezamýšlejí nad budoucností národa a pro třináctý plat jsou ochotni obětovat budoucnost svých dětí.

Výbor pro stranickou práci v ČSR na svém zasedání vyjadřuje plnou podporu vystoupení generálního tajemníka ÚV KSČ Miloše Jakeše v ČST.

Ukázky pražské lidové tvorivosti: Na Štěpána bez Štěpána! — Masaryka na stovku! — Večerejme na Hradě! — Dneska celá Praha, zitra celá země! — Není Vasil jako Vasil, každý sklízí to, co zasíl! — Sovětský svaz, konečně náš vzor! — Ať žijou herci! — Bez vedoucích úlohy! — Miloši, končíme! — Národ sobě! — Hrajte Havla! — Už to prasklo! — Demisi, demisi! — Lidové noviny do každé rodiny! — Zitra zase ve čtyři! — Zase nám lhali, dělníci jsou tady! — Obušku, do pytle! — Odejděte, dokud nemusíte utíkat! — Ze Saponu porodnici, vstanou noví bojovníci!

Před pevnou tribunkou na náměstí zvaném Plechové nebo též Plecháč je deset, možná patnáct tisíc lidí a Velek. Shromáždění je nepovolené, oznamuje pětičlenná delegace z členů Brontosaura Litvinov a ČSOP Most, která právě vyšla z kanceláře předsedů ONV a MěstNV v Mostě. Delegace podepsala, že bude hovořit na nepovoleném shromáždění na vlastní riziko. Nikdo prý neumi vysvětlit vznik shromáždění: na demonstraci v Teplicích minulý týden někdo vyklíčil místo a termin, potom to oznámili v Aktualitách, na shromáždění na zimní stadionu v Teplicích to vyhlásil litvinovský Zdeněk Struška, včera to napsala Mladá fronta, všichni jako povolené shromáždění. Nikdo ale o ně nepožádal, proto nikdo z odpovědných na tribunu nepřišel. Ti, co je zastupují, prý směji mluvit jen o ekologii, ale prosím vás žádněpolitické požadavky, jo, rozumíte nám přece, žádné politické pokřiky, jinak nás zitra... Když tohle slyší dav popátě, pošle bratrděho svazků do prdele a chce slyšet konkrétní věci.

Velek sestupuje z tribunky, kde litvinovští vzali slovo pražským studentům, kteří přijeli povídat o tom, co se děje v Praze. Udělání mladík zabránil vstupu na tribunu Jiřímu Lábusovi, který přijel do Mostu za kolegy z divadla a chce davu vysvětlit, proč v Praze herci nehrají.

V hloučku svazků z elektrárny v Komořanech a litvinovské chemicky se hovoří otevřeně a konkrétně, dokonce jsou po ruce písemné dokumenty. Grafy z laboratorí komořanské elektrárny hovoří oteřnými fakty: v letošním lednu měly pravidelně odebrané vzorky nejméně 5 % a nejvíce 50 % siry. Průměrný obsah siry v uhlí za leden je 26 %, tedy se tedy spaluje chemická surovina, ne palivo! Kdo to kde říká, že na severu spalují uhlí s průměrným obsahem 1,8 % siry v palivu?, ptá se mladý haviř.

Přiďte k nám do chemicky v Záluží, ukážeme vám, co v noci jde do komínů v teplem, desetinásobek povolené normy! A tak to jde hlas za hlasem.

Na tribuně se čtou ekologické požadavky sestavené mosteckými ochránci a litvinovskými brontosaury. Tenhle dokument vlastně zachraňuje náplň shromáždění, pětice delegátů se s ním vrací na radnici, kde oba předsedové národních výborů čekají v kanceláři na výsledek shromáždění. Delegace na místě ujednává s předsedou ONV Františkem Pátkem první pracovní setkání zástupců

veřejnosti s komisí životního prostředí ONV, bude se konat dvánáctého prosince. Národní výbor se prý shoduje s delegací na nálehavosti a potřebě řešení problémů, ale kde na to vzít peníze a potom: Je teď čas hovořit o ekologii, je to vhodné právě teď?, ptá se předseda a ukazuje prsty, jak malinká je podle něj ekologie proti tomu, co se dalo do pohybu a s čím jsou právě teď starosti. Naštěstí venku profukuje vítr a v ulicích se slušně dýchá.

Velek se vrací na shromáždění. Na tribunce i v projevech z davu se už vystřídali studenti, haviři, chemici. Kdosi řekl, že je z Dolů V. I. Lenina a že to prohlášení horníků k uklidnění situace a k zastavení protestů nikdo z haviřů v porubech nepodepsal a přesto už „je na hradě“.

Hlavica a Šilpoch dorážejí do Plzně ve chvíli, kdy se na volném prostranství mezi kolejiemi pedagogické fakulty koná shromáždění studentů. Účast je zhruba dvoutřetinná. Ve škole se sice neucí, ale rozhodnutí vstoupit do stávky padlo až teď. Na Vysoké škole strojni a elektrotechnické panuje chaos. Je to něco úplně jiného, než perfektní organizace stávků na pražských školách. Na zasedání pedagogů školy odeznívají rozporuplná stanoviska. Vedení jmenovaných fakult stávkou nepodporuje.

Nejděle je lékařská fakulta, která stávkuje od úterka. Studenti nabídlí práci svým kolegům zdravotníkům. Také jejich prohlášení je bohatší o bod — zlepšit situaci v západočeském zdravotnictví. Po Plzni se říká, že redakce MS je obsazena. Na středních školách vyslanci z Prahy, ředitelé je vyhazují, aniž by je pustili ke studentům.

Město žije úplně jinak než Praha. Na kostele visí prohlášení kardinála Tomáška, na hlavní poště několik dalších prohlášení, ale jinak nic. Včera na náměstí byla studentská demonstrace bez policejního zásahu. Dnes ráno vyšel v západočeské Pravdě dopis krajského štábu Lidových milicí, v němž se žádá použití „Síly proti síle“. Po Plzni se nedají sehnat noviny, dokonce už ani Rudé právo ne. Plzeň nespi, ale oči má zatím zavřené.

Na koleje zemědělské fakulty a pedagogické fakulty v Českých Budějovicích přijíždějí Hlavica se Šilpochem ve chvíli, kdy se z manifestace na náměstí vrací zmáčené studenty. I na ně čekalo překvapení. Příslušníci Bezpečnosti se svolením stávkového výboru hledají na půdě koleji bombu. Prý anonym. Podle názorů studentů však hledání probíhá velmi leda byle, takže vznikají pochybnosti, co vlastně Bezpečnost hledá. Zdá se, že studentům v Budějovicích se daří o trochu lépe informovat jihočeské pracující než třeba Plzeňákům. Dnes je na demonstraci asi 25 tisíc lidí. Do tiskového centra si přichází pro letáky desítky ČSLA, toho času na vycházce. Přináší tyto informace: vojáci nesmějí sledovat televizi noviny a dostávají jediné noviny, Obranu lidu. Přesto i mezi vojáky z povolání jsou ti, kteří by se připojili k požadavkům studentů.

V průvodu na Václavském náměstí kráčí skupina pestrovlavých mládežníků s transparentem Pražští pankáci jsou se studenty! Lipčák musí do tiskárny na kořektury Mladého světa, které se

22. 11. Plzeň, lékařská fakulta

22. 11. ČKD Naftové motory

dnes obzvláště vlečou, až sympatičtí lidé v montáži naší tiskárny skřípou zuby, že nemůžou být tam, kam patří, totiž na Václavském náměstí. Někdy v době, kdy běhá dvěma a půl stovce tisíců mráz po zádech, když po dvaceti letech slyší opět živě Martu Kubišovou a její Modlitbu, opět z balkónu Melantrichu, odjíždí Lipčík do Příbrami. Opět melouch. Tento melouch spočívá v tom, že v klubu Junior promítne divákům z videokazety nějaký sci-fi film, před nímž moudře pohovoří a zase odjede. Tentokrát jde však moudro stranou a hovoří se, jak se říká, o událostech. Nejzaraženější jsou přítomní vojáci. Mlčí, i když jsou vyzváni.

Sniegoň hovoří se dvěma příslušníky pražského pohotovostního pluku, kteří se zúčastnili zákroku proti demonstrantům na pražské Národní třídě. V kasárnách na jeho dotazy odpovídají:

1. Nadstrážmistr Zdeněk Ondráček, 20 let, absolvent gymnázia v Trutnově. „Bydlím v pohraničí, měl jsem zájem nastoupit jako příslušník k ostraze státních hranic. Nejprve jsem musel absolvovat pětíměsíční náhradní vojenskou službu, nyní vykonávám devatenáctiměsíční službu u pohotovostního pluku. Tady je zároveň praporčícká škola. Až odsud odejdu, další působiště na dvacet měsíců mi určí ministerstvo. Po zkušenostech, které jsem tu získal, jsem se rozhodl změnit plán. Místo služby na hranici zůstanu u Bezpečnosti, ale budu dělat jinou práci.“

2. Strážmistr Martin Vaněk, 19 let, absolvent gymnázia v Novém Jičíně. „Na podzim po maturitě mi přijetí ke sboru nevyšlo, do jara jsem dělal v Autopalu. Pak jsem byl pět měsíců na vojně, teď jsem tady. Pokud se dostanu, chci později studovat na vysoké škole a věnovat se kriminalistice.“

Hovoří nadstrážmistr Ondráček. Co se dělo 17. listopadu na Národní třídě?

„V pátek jsem mohl mít volno, mohl jsem být doma. Byli jsme ale staženi k těm oslavám. Jednotka vyjížděla jako záloha k dispozici městské správě. Byli jsme v záloze, kdyby celý ten pietní akt přerostl a stal se nepovolenou demonstrací. Z Bartolomějské ulice jsme slyšeli, jak to na Národní třídě vře. Potom, asi po dvaceti minutách, jsme šli posílit jinou část pořádkové jednotky, když jsme vysilačkami slyšeli, že je dav agresivní a že dochází k prolamování uzávěr.“

První uzávěra propustila část davu s tím, že tito lidé opustí Národní třídu a nebudou se dále demonstrace zúčastňovat. Nestalo se. Naši příslušníci se tak dostali do davu, z jedné strany byl agresivní dav a z druhé strany byl dav, který smýšlel, že opustí demonstraci, ale neopustil ji. Museli jsme tedy nastupovat a ten dav za pořádkovou jednotkou vytlačit, aby ji neohrožoval zezadu.“

Měl jsi strach?

„Těch zákroků jsem prodělal již několik, první osmdvacátého října loňského roku. Vím už, že není dobré otáčet se k těm lidem zády. Vím také, že jsme už stmelení kolektiv a že se hlídáme navzájem. Znali jsme, co se od lidí dá očekávat a s jakým záměrem přišli. Kluci od nás mají holky na vysokých školách a ty prostě říkaly, jsme na vás připravený, máme bi-

če, klacky, všechno. Já holku na vysoký nemám a jsem rád, že nemám. V týhle situaci to není dobrý."

Stalo se ti, že jsi byl fyzicky napaden?

"Bylo to devatenáctého ledna, v ten čtvrtek, kdy jsme se snažili uzavřít Václavské náměstí. Kamarádi mi z toho pomohli, byla mi rozbita přilba, nevím čím. Byla rozlomena."

A sedmnáctého listopadu?

"To jsem napaden nebyl."

Stalo se, že se některý tvůj kolega choval tak, jako by ztratil nervy a hlavu?

Pokud demonstrující sedí, použití obušků není nutné. Můžu použít předváděcího chvatu, musím ho odvést, aby nezůstal sedět a pak mne neohrožil zezadu.

Jednalo se o to, že nás lidi měli za gestapo, že nejsme lidský. Rozkaz je nepustit nikoho. A když je rozkaz nepustit nikoho, nepůjde tam nikdo. Starej, mladej, těhotná nebo tak. Rozkazy se mají plnit, ale když přišla těhotná ženská, příslušník ji prostě vzal a převedl za uzávěru. Pak ji převedl přes ještě druhou uzávěru, protože by se té první dostala do týlu. Takže jsme ještě převáděli lidi, i když velitelé mohli říct: tady máš rozkaz. Ale velitelé řekli, že jsme lidi. V ten pátek jsem já osobně převedl asi šest nebo sedm skupinek lidí."

Použil jsi někdy obušku proti ženě?

"Pokud jsem ohrožen, mohu

podle zákona použít obušek. Je-li dav agresivní, velí se za použití obušků, vpřed, ale vůči ženám se obušky nepoužívají. Celkem jsem jej proti ženě použil dvakrát, to když jsem byl ohrožen."

Jakým způsobem?

"Ta dívka na mě plivla a dala mi facku. Podle zákona jsem obušku mohl použít. To ale nebylo sedmnáctého."

Byl v davu, proti kterému jste zasahovali, někdo ze známých?

"Nikoho jsem neviděl. Vím jen, že tam byl spolužák z gymnázia, o rok starší než já. Jeli jsme spolu autobusem a on mi to říkal. Na gymnáziu to byl kamarád, všechno jsme si rozuměli, byl to dobrý kluk. Ale sotva se dostal do Prahy, je tady dva roky, úplně se změnil. Řekl mi, že i na nás dojde, tak jsem odpověděl, že o tom nemám cenu mluvit a že to jednou pozná sám. V Praze působí víc anonymita než na venkově. Tady jsem skrytý v davu, tak můžu řívat věci, o kterých, když se mi rozleží v hlavě, řeknu, že jsem blbej, nebo věci, kterým nerozumím. Myslím, že polovina študáků, kteří tam jdou, neví, o co se jedná. Berou to tak, že prostě hurá, teď nemusíme chodit do školy, tak jdeme na Václavák, hlavně že se okolo nás točí svět. Myslím si, že toho někteří zase využili k tomu, že sbalili kočku a odjeli na hory. Ti mladí lidi nejsou podle mého názoru ještě tak vyzrálí, aby se dokázali ve všem orientovat. Ani já nejsem. Udělal se prostě

mrtvej a pokud by tam přišel někdo jiný a byl to dobrý řečník, tak se zas otočej a půjdou za ním. Myslím si, že je teď potřeba především ideologická práce, jít mezi ty lidi na vysoké školy a říct jim to svoje."

Co je tedy podle tebe hlavním důvodem studentské stávky?

"Myslím si, že dělnická mládež, která je na učilištích, chodí přece jen občas do práce a práce je líná na lidi. Když bude někdo dělat a bude mít náročnou práci, zeptejte se každého dělníka, oddělá si svých osm hodin a řekne si: Má toho dost. Nemusím nikde vyřvávat, je pro mě důležité, abych měl práci, zázemí. Tihle studenti se vlastně učej, ale tady v Praze není sportovní vyžití, po škole nemají co dělat. Vím, že o některých přednáškách ve škole si řeknou, že to je zbytečné. Taková branná výchova. Toho volného času mají děsně moc, sedějí po hospodách, i když tam sedává i dělnická mládež."

Kdyby pro ně svazácký výbor zajistil nějakou akci, to by šlo, protože teď nemusejí chodit do školy. Tam ale asi ten svazácký výbor nepracuje, jak by měl. Schůze, známky, ale ne aby někdo společně chodili."

Po škole jsem dělal osm měsíců v Krkonošských papírnách. Měl jsem šest a půl hrubého a dělal jsem hodně. Tady mám o mnoho míň, ale tahle práce je pro mě důležitější. Vím, že tady dělám něco pro lidi i společnost."

Jaký je tvůj životní cíl?

"Dosáhnout alespoň toho, čeho dosáhl můj otec. On je dělník, hrdina socialistické práce. Já jsem v nevýrobní sféře, tohohle nedosáhnou. Chtěl bych být platný společností."

Hovoří strážmistr Vaněk

"Všechno proběhlo jako každý jiný den s tím, že byl dán rozkaz k výjezdu. Měli jsme za úkol zabránit demonstraci, která byla později už nepovolená. Časově si to však přesně nepamatuju po hodinách, je to už pět dnů. Máme teď výjezdy každý den a je toho dost."

Rozkaz přišel odpoledne, ale přesně to nevím, snažím se rozkaz plnit a o čase nepřemýšlet. Na hodinky se nedívám."

Stáli jsme u toho domu, jak je dětská kniha. Jsem v Praze teprve dva a půl měsíce, takže ještě nevím, jak se to místo přesně jmenuje. Není to nic příjemného, stát tam tak dlouho a poslouchat, jak lidi zepředu pokřikují."

Viděl jsi, že by měl někdo v ruce něco jiného než svíčku nebo květiny?

"Neviděl. Jako zbraň lze ale použít třeba klacku od transparentu. Později to udělali, viděl jsem na to vlastní oči."

Zasáhli proti tobě? Byl jsi zraněn?

"Tyč proti mě nepoužil nikdo. Měl jsem ale smůlu, snažil jsem se zajistit jednoho z iniciátorů a byl jsem vtažen do davu. Dostal jsem pár ran a po poslední z nich,

úderu pěstí do tváře, se mi na chvíli zatmělo před očima. Lékař později uvedl, že jsem neztratil vědomí, jen jsem byl na chvíli omráčen. Ale lidi se asi lekli, že mi něco udělali, a pustili mě ven."

Copak jsi neměl chráněnou tvář?

"Měl jsem helmu, ale ne plexisklo. Ochranná plexiskla má každý ve výbavě a je už na příslušníkovy, zda si ho vezme nebo ne. Já jsem si svoje nevezl a doplatil jsem na to. Byla to ale moje chyba."

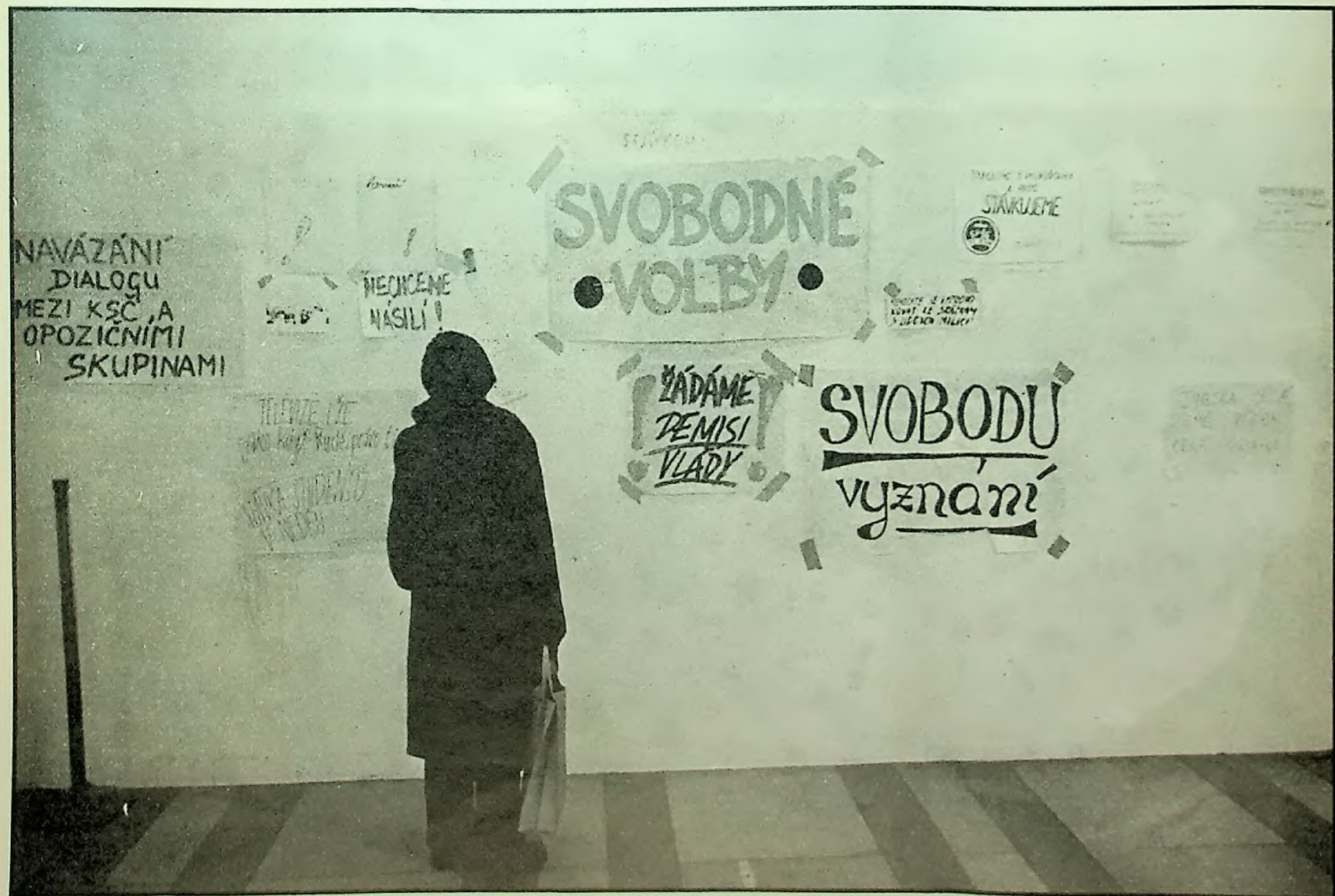
O čem jsi přemýšlel, když se k vám blížil dav?

"Stáli jsme a uzavírali ulici. Dav přišel k nám, asi patnáct metrů od nás se zastavil, pak přišel až na dva nebo tři metry. Začali před nás dávat svíčky, postupně z nich vznikl asi jeden a půl metru široký pás. Strkali nám kytky za štíty a na klopky. Ty svíčky měly být připraveny tak, že kdybychom se rozhodli vytlačovat dav, měli jsme po nich uklouznout."

Opravdu?

"Jedna slečna, bylo jí asi dvacet, nás začala přemlouvat, abychom se dali k nim. Zapálila svíčku. Nevím, jestli to udělala schválně, nebo si neuvědomila, co může způsobit, ale hořící svíčku položila mezi příslušníky. Tak mohlo vzniknout to, že by někomu chytly kalhoty. Museli jsme svíčku uhasit."

Chtěl bych říct, že pořádková jednotka nikdy nejedná na vlastní

pěst. Vždycky jsme pod jednotným velením a vždycky dostáváme nějaký rozkaz."

Bili jste lidi do hlavy. Určujete míru tvrdosti sami, nebo existují předpisy s vysvětlením?

"Jsou části těla, kam by se bit nemělo. Nejednou jsme byli všichni na rotě poučení, jak máme postupovat, výslovně nám bylo zdůrazněno, že třeba s dětmi, matkami, ženami vůbec a těhotnými zvlášť, ale i se starými lidmi, musíme zacházet opatrně. Samozřejmě, že v té dané situaci každý postupuje podle svého uvážení."

Jak si tedy vysvětlit, že jste byli poučeni a přesto jste to udělali?

"To je dost těžké. Dav se pořád točí, vy vidíte agresivního člověka, který vám nadává, občas si i plivne, přijde k němu a on vás bouchne do ramene. Použijete obušek. Stane se však, že ho chcete zasáhnout jinam, ale pak do něj šfouchnete nebo tak... Není v tom žádný záměr a jde to na hlavu."

A když je člověk na zemi nebo když klesá?

"To rozhoduje každý sám."

Máš mezi vysokoškolskými známé nebo dokonce příbuzné?

"Samozřejmě. Pár kamarádů, s nimiž jsem se naposledy setkal na vycházce před nedávnem. Řekl jsem jim přímo, že kdybych je tam viděl, asi bych už s nimi tolik nekomunikoval. I když si myslím, že jsou natolik rozumní, že tam nebyli."

A kdyby přece?

"Nevím... V každém případě bych splnil rozkaz."

Co si o vysokoškolácích myslíš?

"Gymnázium jsem udělal se zaměřením na stavebnictví. Nejprve jsem dělal normálního dělníka, na bruskách jsem v Autopalu brousil paraboly, a když odešel sezónový, mohl jsem dělat i tuhle práci. Tam se ale v SSM něco dělo, byli jsme třeba na zájezdě v Praze. A nebyl čas přemýšlet, řeknu to rovnou, nad blostma, jako to dělají oni."

Jaké blbosti máš na mysli?

"Vezmu to podle sebe. První ročník gymnázia — to jsem se ještě po škole učil čtyři hodiny. Ve čtvrtém už vůbec. Dodnes se tomu divím, jak jsem se v prvním roce učil. Ve třetíku se začínalo chodit do hospod. Dneska, když přijedu domů, na to jedno dvě piva taky zajdu, ale vidím tam ty studenty, jak tam nemají co dělat. Mě už to tam nebaví. Skoro každý měl pivo, hned se stal největším borecem, já jsem byl taky takový. Pořád stejná škola, pořád stejná hospoda, pořád stejné řeči i lidé."

Vysmíval se ti někdo za to, co děláš?

"Jsem tu krátkou dobu, ale všichni kamarádi a známi vědí, že jsem u pluku. Taký se našli takoví, kteří teď dělají, že mě neznají. A když je pozdravím na ulici, otočí hlavu a projdou bez povšimnutí."

Sniegoň končí rozhovory a zároveň si zapisuje, že příslušníci pohotovostního pluku mají nástěnku. Stojí na ní citát F. E. Dzeržinského: "Chladnou hlavu, vroucí srdce a naprosto čisté ruce."

Jako stíny se Emingerová se Zajícem protáhnu vrátní CKD Naftové motory. "Jdeme na mítink," říkají jako většina příchozích. Od dělníků se dozvídají, že sem měli přijít také studenti, ale nebyli vpuštěni. V hale, kde málem na každém sloupu visí nápis

22. 11. Václav Havel v Laterně Magice

"Zákaz fotografování", už mítink začal. Zajíc se tedy ptá ředitele, který stojí na improvizovaném pódiu, zda smí v hale fotografovat. Ředitel se ptá Mirka, jak jsme se do továrny dostali. Mezitím u mikrofonu mluví dělníci.

Jiří Havel: "Jsem zakladatel SNB a dnes se stydím za to, co SNB dělá. V roce 1945, když jsme skládali četnické zkoušky, jsme se učili, že budeme za dělníky stát a ne do nich bit. Připojme se ke studentům."

Tomáš Ambrož: "Když v tom studenti zůstanou sami, nic nedokážou."

Zdeněk Procházka: "Byli jsme vychovávaní k toleranci. Učili nás, že násilí je fašismus. Sebekrásnější ideály se nedají prosazovat násilím, pak jejich kráska bludne."

Ředitel zvou k mikrofonu, aby se vyjádřil k návrhu dělníků připojit se ke stávce a pak ji napracovat. Nadšený není, když vysvětluje, že stávka určité podniku přinese ekonomické ztráty.

Chuchma čte v Mladé frontě: "Podle sdělení ministerstva zdravotnictví a sociálních věcí ČSR je v současnosti v pražských nemocnicích hospitalizováno osm osob zraněných v pátek při zásahu pořádkových sil. V nemocnici pod Petřínem jsou dva mladí lidé, ve Fakultní nemocnici II čtyři a ve Fakultní nemocnici I další dva. Zranění jsou indikována jako otřesy mozku a zlomenina lopatky." A v Rudém právu: "Nejde o přestavbu a demokratizaci, nejde ani o studenty, ani o mládež, ani o Pražany. Jde o zneužití vzniklé vážné situace pro úzké osobní ambice, dosažení skutečné krize a převzetí moci reakci. — Žádáme pražské vysokoškolské a umělce, aby znovu posoudili,

jestli jejich současný přístup a praktiky odpovídají závažnosti politické situace a jestli přispívají ke společnému dílu, které jsme zahájili, k naplnění jejich osobních tvůrčích a uměleckých cílů." (Z prohlášení MěstV KSČ v Praze).

"Pane Havle, já jsem z Mladého světa a chtěla bych vám položit stejné otázky jako dnes ráno generálnímu tajemníkovi..." Emingerová dostává kouzelný papírek s podpisem, který jí a Zajícovi čtvrt hodiny před zahájením večerní tiskové konference Občanského fóra otevírá dveře do Laterny Magiky a do místnosti, kde zatím (všem novinářům skryt) sedí se svými nejbližšími dramatik a spisovatel.

Co vedlo studenty a herce do stávků?

"Bezprostředním impulsem ke stávce studentů byl, jak všichni víme, masakr proti jejich povolené nezávislé manifestaci 17. listopadu. Tyto události otevřely ventil, aby ze studentů začala tryskat jejich celková nespokojenost se situací v naší zemi. A podobně tomu bylo zřejmě i u divadelníků. Divadelníci jsou jednou z nejponižovanějších vrstev této společnosti, protože dvacet let musejí hrát bez možnosti velkého výběru. Žijí pod tlakem, že 'když nebude hrát tady estébák v tomhle seriálu, tak už si nevznes přístě'. Víme, jak to chodilo v posledních dvaceti letech a za tu dobu se v nich nashromáždil takový potenciál hořkosti a ponižení, že jen čekal, až chvíle uzraje, aby se hořkost vyliła."

Víte už, kdo dal pokyny k brutálnímu zásahu 17. listopadu?

"Mám jenom zprávy z druhé ruky. Nehovořil jsem o tom ani

s premiérem, ani s ministrem vnitra. Tyto zprávy říkají, že ministerstvo vnitra v podstatě funguje nezávisle na předsednictvu vlády a je řízeno sekretariátem ÚV KSČ. To je zpráva z druhé ruky a také všechno, co k tomu mohu říct."

Co je socialismus a jak by se podle vás měla naše země dál vyvíjet?

"Socialismus... Já jsem asi před deseti nebo patnácti lety toto slovo přestal užívat. Do té doby jsem o sobě tu a tam říkal, že jsem socialista. Přestal jsem ho užívat nikoliv proto, že bych změnil své názory nebo své vize spravedlivého společenského uspořádání, ale přestal jsem ho užívat prostě proto, že v našem jazykovém prostředí ztratilo jakýkoliv smysl. Toto slovo se stalo zařikadlem vládnoucí kliky, která kdykoliv se jí něco nelíbilo, tak řekne, že je to namířené proti socialismu. Myslím si, že teď bude třeba v naší zemi po mnoha desetiletích obnovit občanský život. Jeho předpokladem je existencionální a morální napětí lidí, kteří jsou nejrůznějšími způsoby po dlouhou dobu demoralizováni. Jsou vychovávaní v duchu ideologie, staré se, ať se máš dobře, nepleť se do věcí obecných, od toho jsou tu jiní atd. Až se lidé napřímí lidsky, pak může začít existovat skutečný občanský život, který se bude projevat ve spontánní sebestrukturaci společnosti. Všechno, co se dneska nazývá nezákonnými skupinami a strukturami, je zoufalá náhražka toho, co by mělo fungovat zcela normálně. Že se lidé sdružují podle svých zájmů, přesvědčení, viny atp. Spolkový život se posléze stane základem života politického, na jehož pozadí vyroste jakýsi pluralismus politický. A demokratické společenské uspořádání umožní, aby ve svobodných volbách vyhráli ti, které si lidé vyberou. Pokud jde o ekonomiku, i ta musí být pluralistická. Musí být obnoven trh, aby vůbec fungovala. Letité zkušenosti z mnoha zemí ukazují, že myšlenka centrálně a direktivně řízeného hospodářství je nesmysl. Pluralismus neznamená tzv. návrat ke kapitalismu, ale absolutní autonomii hospodářských objektů, ať jsou na bázi státní, družstevní, akciové nebo eventuálně soukromé."

Lidé cítí nejasnost a zamlženost kolem období procesů v 50. letech, kolem událostí roku 1968–69. Co by se podle vás mělo vyjasnit?

"Já si myslím, že mladí lidé mají zamlženo všechno. Nejenom ta či ona léta, protože výchova je ideologická, tendenční. Lidé potřebují znát pravdu. Pravdu o všem. Tedy i o našich dějinách. Určitě základní pravdy lidé cítí, protože mají své svědomí bez ohledu na výchovu. Je třeba, aby tento skrytý potenciál lidský byl trvale obohacován a pěstován kulturou, vzděláním."

Objevují se názory, s kým diskutovat a s kým už ne. Co je socialistické a co už není. Myslíte, že má demokracie nějaké hranice?

"Už asi zhruba dva tisíce let je základním principem, který ohraničuje demokracii, to, že k demokratickým svobodám patří všechno, co nepropaguje násilí a nenucuje lidem násilí. Vše, co respektuje právo druhého, je součástí svobody, které mají být ve

skutečně demokratickém systému respektovány."

Když Emingerová děkuje za rozhovor, Václav Havel říká, že pokud to v MS vyjde, dá ji cenu Olofa Palmeho, kterou má dostat.

Pak kdosi přináší zprávu, že v pátek se bude konat mimořádné plenární zasedání ÚV KSČ. Václav Havel se zasměje: "Tak přece jen to Štrougalovo křídlo vyhrálo."

Prosinčová metelice. Velek se vrací do Prahy a za Louny se v plné jízdě točí ve smyku, trojnásobné hodiny. Naštěstí v takových chvílích sundává nohu z plynu i brzdy a auto se zastaví, i když v protisměru.

V Divadle Na Zábřadli říká Petr Štěpánek, že ředitel Národního divadla Pauer tvrdošíjně odmítá otevřít budovu ND. Tisíc zaměstnanců se sešlo ve Smetanově divadle, dvě a půl hodiny přesvědčovali ředitele, ministra kultury, jeho náměstka a předsedu ZV ROH v divadle. Marně. Ukázalo se, že ani ministr nemůže ředitele ND nařídít otevření budovy. Proto na schůzi kromě jiných vystoupil Ivo Židek, který prohlásil, že pokud se v nejbližších hodinách nic nezmění, vrátí titul národního umělce.

Svobodné slovo: „Generální tajemník ÚV KSČ Miloš Jakeš přijal včera v Praze mimořádného a zplnomocněného velvyslance SSSR v ČSSR Viktora Lomakina. V rozhovoru se informovali o vývoji situace v obou zemích a posoudili perspektivy vzájemné spolupráce mezi KSČ a KSSS, mezi ČSSR a SSSR.“

Předsedové CZV SSM Prahy se na MěstV SSM sešli již v 7.00 hod., aby nezmeškali zahájení pracovního procesu. Shromáždilo se asi 40—50 předsedů CZV, pět studentů, zástupce ČST a Kruml. Představitelé ČKD Polovodiče informovali, že odboráři a členové KSČ podporují požadavky studentů. Stejně tak je tomu v ČKD Elektronika, kde podle informací předsedy CZV SSM se již rozpadla organizace ROH v důsledku neschopnosti jejího ZV dohodnout se na společném postupu.

Zástupce CZV SSM z Dopravních podniků vznášejí dotaz, zda je pravda, že jsou zastavovány vlaky s tiskem na venkov. Fámu nikdo není schopen vyvrátit, nejsou informace.

Představitel CZV SSM v Národním divadle informuje, že svazáci vyslovili nedůvěru řediteli ND, CZV KSČ a ZV ROH a přidali se ke stanovisku mluvčích divadelníků Reně Příbyla a zvukaře Noska. Budovy ND jsou uzavřeny.

Předseda CZV SSM z FMZV: „SSM se musí postavit do čela stávkových výborů, protože ty se začínají klonit k Chartě. SSM musí jít s lidmi, aby nešli s Občanským fórem. Je to naše jediná šance.“ Dále vyjádřil podporu svazků z FMZV prohlášení MěstV SSM z 22. 11.

Na poradě poté vznikl spor o tom, zda podporovat OF. K zásadnímu stanovisku nedošlo, ale v podstatě se všichni přítomní shodli, že je třeba se s OF sjednotit na těch bodech a požadavcích, které jsou pro obě strany shodné.

Připomínky předsedů se týkaly především nesouhlasu s vytýčováním maximálních požadavků, které jsou nesplnitelné. Porada poté odhlasovala vytýčení dalších bodů při postupu:

1. Sejit se v sobotu ve 13.00 a říci zcela zásadně — zda vstoupit do generální stávky či ne.
2. Zajistit přítomnost diskutujících z řad SSM na Václavském náměstí.
3. Diskutovat ihned a bezpodmínečně s OF.
4. Navázat kontakt a pracovat ve stávkových výborech na fakultách.

Při ranním nástupu na žurnalistice je seřván student Bartuška, protože se mu neblýskají boty (plátěné); seřvání Bartušky je nespravedlivé, protože co jsou matné plátěny proti tomu, že některé dívky vůbec neumějí zařadit základní postoj. — Čtvrthodinová vložka srandy má fantastický účinek na náladu, smích zahání strach z budoucnosti.

Šálek hovoří s fotbalovými reprezentanty. Ivan Hašek: „Všichni žijeme současnými událostmi. Víme, o co jde a tentokrát nás neodděluje od publika žádná bariéra. Nedávno jsme zpívali naši hymnu s diváky na Spartě a prožívali nádherné pocity. Teď zní hymna v ulicích a ty pocity jsou ještě krásnější. Je to i náš zápas,

protože jsme mladí a většina z nás studuje nebo nedávno dostudovala. Fandíme studentům, kteří prokazují, že vědí co chtějí. Stejně jako oni i my chceme socialismus, ale v jiné formě. Demokraticky a pravdivě. Takový, který je pro všechny. Dostudoval jsem práva a mám zcela jasnou představu, co všechno může občan svobodné země požadovat. Reprezentujeme naši vlast v zahraničí a chceme, abychom na ni mohli být hrdí.“

Tomáš Skuhřavý: „Připojili jsme se okamžitě k prohlášení studentů, jsme s nimi solidární. Chtěl bych, aby se situace co nejdříve zklidnila, ale aby si mladí lidé vybojovali svá práva, aby se mohli podílet na celém dění v naší společnosti. Odmítáme veškeré násilí a s obdivem hledíme na to, jak jsou studenti rozumní a jak dovedou formulovat svá stanoviska.“

Jan Stejskal: „Myslím si totéž, co všichni studenti. Oni nebojují jen za sebe a jen za dnešek, ale za lepší budoucnost našeho národa, oni přece brzo přvezmou odpovědnost. Všichni svým postojem vlastně bojujeme za dobrý život našich dětí. Jsem pro socialismus, ale takový, aby byl pro všechny lidi. Jako reprezentant si přeji, aby se na nás v zahraničí divali jinak než doposud. Věřím, že se tak stane.“

Václav Němeček: „Bez váhání jsme podepsali prohlášení sekretariátu ÚV SSM, studentů a kulturních pracovníků odsuzující násilí — nemáme rádi násilí v ochotěch stadionů a já osobně jsem šťasten, jak důstojně a rozvážně se chovají tisíce mladých lidí v ulicích. Nelze se, pochopitelně, vyhnout emocím, protože jde o vážnou věc, ale dnes je zcela jasné, že demonstrující to myslí s naší republikou dobře, že nechtějí rozvracet socialismus. Že chtějí jen změnit ten, který byl tak silně deformován. Ani my, fotbalisté, nejsme apolitici, jak se o nás říká, žijeme problémy těchto dnů a máme navíc jako reprezentanti jednu velkou touhu: abychom reprezentovali zemi, v níž je všechno v pořádku a která je svobodná.“

Kruml se telefonicky spojil s pracovníkem dopravního oddělení SND v Bratislavě Daliborem Schillerem, jenž ho informuje o včerejším shromáždění na náměstí SNP, které ozvučila skupina Tublatanka. Nepotvrzuje, že by se jej zúčastnilo přes 100 tisíc lidí, ale jich počet odhadl na 60 000. Shromáždění aplaudovali po skončení projevů a výzev — především studentů a umělců, za které promluvil Milan Kňažko, ale vystoupili také zástupci dělníků ze Slovnafu a kovopracujících. Pracovníci SND se sešli na aktivu, kde vyjádřili podporu studentům a umělcům v Praze. Herci protestovali proti způsobu, jakým informují diváky slovenské Aktuality, kde nebylo o demonstracích a stávkách téměř nic. Dnes má vystoupit v Bratislavě Alexandr Dubček.

Lipčák sedá na vlak a frčí do Olomouce. Ještě že má na uších walkmana. Sešel se v kupé se šesti dalšími lidmi, kteří — ostatně logicky — nežijí ničím jiným než současným děním. Lipčák ho má už — snad též logicky — plně zuby. I přes sluchátka se dá zaslechnout míra zasvěcenosti jednotlivých cestujících. Zatímco dva jsou informováni jakž takž,

23. 11. Vysočany

dva nejsou vůbec a jeví ochotu se všechno dozvědět a pravdivě referovat u nich doma, na Slovensku. Zbylí dva jsou naopak dokonali informátoři. Vědí toho víc než Lipčik, který se jako reportér už čtvrtý den zabývá sběrem informací, rozdávají xeroxované materiály, hltají noviny a chrlí zprávy.

V místnosti na Kavčích horách se postupně schází několik lidí. Pár z nich Veselý zná. Hlasatelku Martu Skarlandtovou, Jaromíra Hanzlika, televizního režiséra Eduarda Sedláře, režiséra Divadla Na zábradlí Ivana Rajmona... Bývalého televizního moderátora Jiřího Kantůrku přivádějí v blůze pekaře. Do Bartošky se dává zimnice, je nevyspalý. Jako většina.

Pracovníci televize protestují proti pátečnímu zásahu Bezpečnosti, žádají potrestání viníků, ale i řešení celospolečenské krize. V tuto chvíli se jim však vůbec nelíbí způsob, jakým o probíhající událostech informuje televize. Žádají přímý přenos z Václavského náměstí, bez střihů, a odvysílání videokazety, na které je zachycen zásah bezpečnostních sil na Národní třídě. S těmito požadavky souhlasí 4 800 zaměstnanců televize. Pouze 300 lidí je nepodpořilo. Komunisté z televize se připojují.

Když třetí 4. A střední zdravotnické školy v Liberci vstoupil v pondělí 20. listopadu do své třídy na druhou vyučovací hodinu, zjistil, že převážná část dívek je v oknech třídy a hlasitě cosi domlouvá s kluky na náměstíčku. Okřiknul je slovy: „Chováte se jako dobytky!“

„Nikdy předtím nic takového neřekl, mluví totiž slušně,“ vysvětluje jedna ze tří žákyň Trojanovi.

„Spiš patří do kategorie lidí, kteří nemají nebo neřikají svůj názor,“ přidává druhá. „Na konci hodiny pak ještě řekl, že doufá, že víme, jak se máme chovat.“

„My jsme výkladu hodiny stejně nevěnovaly pozornost a víc jsme debatovaly, kam jdou kluci ze stávků. Šli totiž stávkovat a volali na nás do okna, abychom šly s nimi,“ povídá třetí. „Ale škola byla zamčená. Později jsme stejně utekly i s jednou učitelkou zadním vchodem přes hřiště, kterému chybi kus plotu...“

Shodně pak říkají, že je třídní hrozně urazil a že si ho nemohou vážit. Nebýt tří učitelů, snad by je nikdo ve stávce nepodporoval. Jednak škola byla na zámek, jednak se stávkový výbor ustavil až ve středu a jednak ředitel vyžadoval jmenovitě: která kdy kam odešla a proč a podpis rodičů. Ve čtvrtek pak nařízení zase zrušil.

„A to jsme měly, prosím, aktivní stávku — uklízely jsme ve škole, protože venku sněžilo a když šel poslední ročník na praxi, ostatní holky uklízely v nemocnici.“

Lidová demokracie: „Prezident ČSSR Gustáv Husák přijal na Pražském hradě v souvislosti s předáním pověřovacích listin novou mimořádnou a zplnomocněnou velvyslankyni Nikaragujské republiky v ČSSR Mayru Pasos Marciacovou.“

Pověřovací listiny předal prezidentu ČSSR též první mimořádný a zplnomocněný velvyslanec Nigerijské republiky v ČSSR Pierre Ausseil.

V nástupní audienci byl prezidentem ČSSR rovněž přijat nový

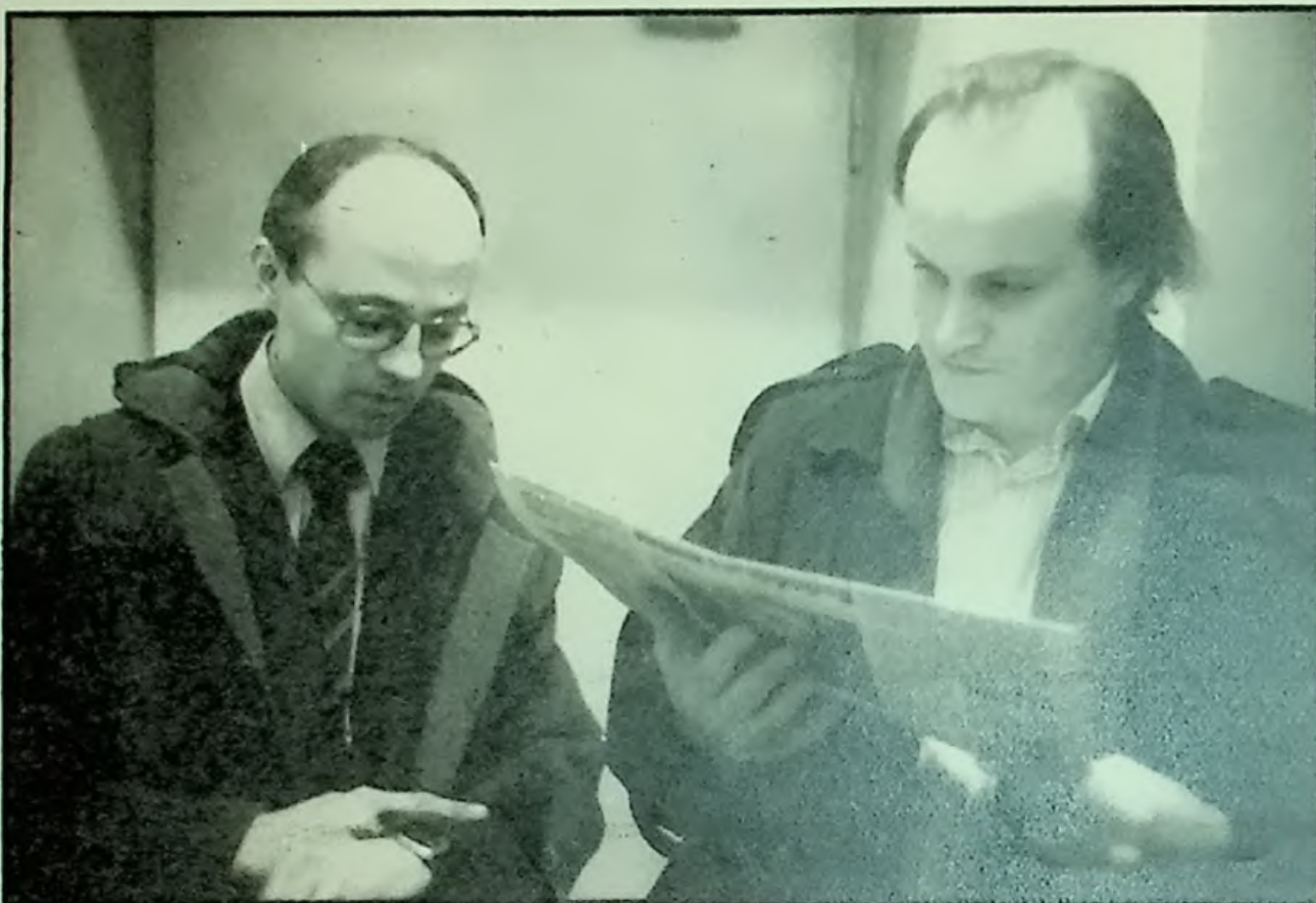
mimořádný a zplnomocněný velvyslanec Mauretánské islámské republiky v ČSSR Aly Guealadio Kamaray.“

U stánku zeleniny v blízkosti zastávky autobusu ve Fügnerově ulici v Liberci se odehrává malé drama. Náhle tu zastavuje Niva, ze které vyskočí příslušník Bezpečnosti a s nataženou rukou se vrhá do malého prostoru okénka zeleninového stánku. Sahá po ja-

stojí při studentech a plně se staví za jejich požadavky. Zítra vyvolám jednání, abychom je podpořili manifestační stávkou. A ještě bych chtěl něco říct. Už před časem jsem chtěl položit stranickou legitimaci, protože jsem nechtěl být členem organizace, v níž jsou takoví představitelé. Pokud však odejdou, rád ve straně zůstanu, protože myšlenky, kvůli kterým jsem do ní vstupoval, jsou podle

v... — „Proč myslíte?“, ptá se Beniak. — „Zasáhnu. Přece říkal, že armáda podporuje socialismus.“ — „Jistě. Ale ten nemůže nepodporovat. Podle mě řekl dvě zásadní věci: armáda nikdy nevystoupila proti lidu — tedy nevystoupí ani teď — a armáda nebila studenty na Národní třídě.“ Ministr jí tímto projevem vrací čest.

— „Aha,“ dí pan Cobban.

23. 11. Redakce MS — Michal Horáček a Michael Kocáb

kémsi papíru. „Co blbneš, co mi to bereš! Neumiš číst?“ ozve se ze stánku. — „Letáky! Letáky!“ zvolá příslušník a zase mizí. Příběh vypráví Trojanovi paní Hlavatá z Chrástavy: „Šla jsem si tedy zblízka přečíst, o co tak bojoval. Cedulka oznamovala, že je zapotřebí, aby se prodej nedostatkového zboží reguloval — dopoledne 40 a odpoledne 60 procent.“

Ve čtvrtek odpoledne kardinál Tomášek spí. Je to už starý pán, devadesát let, tak je třeba chápat, že po dopolední plném návštěv nemá na novináře náladu. Ani když jde o Emingerovou a Zajíce.

Dělníci z ČKD (poté, co na dvoře Lokomotivky-Sokolovo vypiskali vedoucího tajemníka MěstV KSČ Miroslava Štěpána) vbíhají v sevřeném tvaru, s prapory a transparenty, jednotným dunícím krokem na Václavské náměstí: „Čekáde je tady! Čekáde je tady!“ Spontánní, z nálady visící ve vzduchu se zrodilší demonstrace se od začátku týdne proměnily v manifestační shromáždění Občanského fóra na podporu požadavků Občanského fóra a studentů. Průvod z ČKD dusá kolem hesla „Čs. soubor písní a tanců již nechce tančit, jak kdo píská“. Dělníky vítá erupce nadšení čtvrt miliónu přítomných. Každý ví, co v naší zemi znamená, když se pohnou velké fabriky.

Trojan zapisuje, co telefonuje Milan Hronec, haviř z Uranových dolů v Dolní Rožince, hrdina socialistické práce: „Rád bych studenty podpořil osobním názorem. Vydrže a buďte důslední! Tady na venkově, když to tak nazvu, je dezorientace a dezinformace. Máme takový mišmaš z informací, co se skutečně děje. Kluci ze šachty, které znám, ale

mého názoru stále přitažlivé. Ale spoň pro mě.“

Hlavica měl dnes hrát s bluesovou skupinou Tucet v PKOJF. Místo toho hraji pro dvacet studentů v posluchárně filozofické fakulty. Z padesáti členů noční ostrahy jsou to všichni, kteří mohou poslouchat.

V Olomouci čekalo Lipčika překvapení. Odvezli ho do Sportovní haly univerzity, kde probíhá snad tisícíhlavé setkání studentů. Řečník střídá řečníka, někteří museli zjevně přijet tímto vlakem co Lipčik, vědi nejčerstvější novinky, u mikrofonu se střídají Slávek Janoušek s Karlem Plíhalem. Tak dokonale shromáždění Lipčik v Praze ještě neviděl, ani o něm neslyšel, a tak pomalu ztrácí odvahu tam vůbec lézt. Přesto seznamuje přítomné s chystaným vánočním dárkem, Mladým světem číslo 51 (výrazně překračuje svoji kompetenci, protože definitivní rozhodnutí vedení redakce o tom, kdy a v jakém rozsahu zatím nepadlo), i s prohlášením redakce, které — teď se to ověřilo na reakci studentů — za ty tři dny zestárlo o tři roky.

Do pokoje 504 v hotelu Intercontinental vstupuje Beniak, zdraví se s producentem štábu televizní společnosti CBC Billem Cobbanem. Kanaďané našeho redaktora požádali o rozhovor do své relace, protože na jejich diváky prý bude důvěryhodnější a zasvěcenější působit komentář domorodého novináře než vyslaného reportéra. Co si budeme vykládat, Beniak má trému.

Ve 20.40 zapínají televizi, mluví ministr národní obrany Milán Václavík. Tlumočnice (Jana Fraňková, manželka Fraňka) simultánně tlumočí, pan Cobban se po projevu chytá za hlavu: „Tak, a je to

Bylo by chybou z toho vyvozovat, že západní reportéři jsou hlupáci. Naopak. Jsou většinou prvotřídní profesionálové a je jich v Praze přes tisícovku, víc než kdykoliv předtím. Ale jazyk naší politiky je pro ně těžko srozumitelný: to podstatné, co bezprostředně hovoří k lidem a nejbližší době, je pro ně příliš utopené v obecných prohlášeních a klišé. Se zrychlujícím se pohybem na naší politické scéně se čím dál častěji obracejí na československé novináře, protože chvílemi ztrácejí přehled.

Kloss sleduje stávkující Divadlo Járy Cimrmana v Divadle Solidarita. Zdeněk Svěrák říká: „Já jsem dělal pouť po pražských středních školách... Středoškoláci jsou na tom trochu jinak než vysokoškoláci, protože jsou mladší, tam za ně prostě odpovídá ředitel školy. Tam hrozí nebezpečí, že propukne ponorková nemoc. Ale jak jsem tu atmosféru načichl, je tam atmosféra nádherná. Co se tam děje, je jedna dlouhá hodina občanské výchovy. Dali mi taky dotaz, co si představuju pod svobodou a demokracií. A já jsem naštěstí o tom celou noc přemýšlel, kdyby ten dotaz padl, abych to velice srozumitelně vysvětlil. Řeknu vám to, abyste to mohli taky srozumitelně říct svým dětem. Protože to je myslím takový hloupý, až tomu můžou rozumět. Já jsem jim řekl: Svobodu a demokracii můžu demonstrovat na příkladě. Je plácek a na něm se sejde 22 kluků. Teď váhají, jestli mají hrát fotbal nebo kuličky. Jeden řekne Pojďte hrát fotbal, druhý Já chci hrát kuličky, mě dneska bolí nohy. Tady se projeví svoboda. Oba mohli říct svůj názor. A teď se začne projevoval demokracie, ale ne

tak jednoduše, jak to vypadá. Většina bude dejme tomu pro fotbal. Inu, začnou ten fotbal hrát. Ale teď nastává důležitý moment. Ti, co chtěli hrát kuličky, ta menšina, musí mít možnost během toho zápasu našeptávat nebo i nahlas říkat těm hráčům Pojďte si zítřej zahrát kuličky. Ale nesmějí už dělat důlky.“

Bartuška přichází na jednání koordinačního výboru do Disku. Hojná účast studentů a přítomnost mnoha hostů činí toto setkání téměř nesmyslným. Formulovat v padesáti lidech koncepci prostě nelze. Uprostřed zmatků přichází zpráva ČTK, že studenti v neděli končí se stávkou. Narýchlo se sepisuje dementi.

Do pokoje 508 v hotelu Intercontinental vstupuje Beniak s Billem Cobbanem. Beniakovi je zima (začínáme být chronicky nevyspalí, unavení) a poprosí, aby zavřeli okno. Kanaďský technik se omlouvá, že to nejde, protože z okna mají vystrčenou anténu na satelit. Mezi postelemi na stativu kamera, na telefonní sluchátko napojená krabička, kterou obsluhuje zvukař. Beniak (malíčké sluchátko v uchu, mikrofonek zapichnutý do svetry) rozmlouvá s moderátorem v torontském studiu. Snaží se vysvětlit kanadským divákům, co to znamená, když ČsT informuje o tom, že dělníci vypiskali Štěpána, jsou nespokojeni s vedením KSČ a začínají masově slibovat protestní generální stávku.

Emingerová kótká do telefonu, snaží se zdoluhavě vysvětlit, co potřebuje. František kardinál Tomášek ji utíná krátkým: „Tak přijďte.“

Proč studenti a herci stávkují?

„Každá stávka je reakcí na problémy. Život je vždy přináší a je nutné, aby se o nich mluvilo, aby se řešily. Ne emocionálně, ale racionálně. Potřebujeme demokratickou vládu.“

Jaký je váš názor na zásah bezpečnostních sil?

„Dozvěděl jsem se o tom, když jsem byl v Římě na kanonizaci Anežky Přemyslovny. Brutální zásah proti nespokojeným lidem není žádné řešení. Je to emoce, ke které se vedení země nikdy nemůže uchýlit. Musíme předcházet tomu, aby se podobné násilí někde opakovalo.“

Co je podle vás socialismus a čím by se měla řídit společnost?

„Slovo socialismus by mělo říkat, že se bude v lidské společnosti odbourávat problém za problémem, že se budou věčně řešit otázky každodenního života. Společnost lidská se má řídit normami, které jsou trvale platné, známé staletí.“

Jsou to normy přirozeného zákona božího, jež ukazují s velkou tolerancí, jak se má člověk chovat, aby je naplnil.“

Které období naší historie je třeba vyjasnit?

„Je potřeba vyjasnit všechno. Aby lidé znali celou pravdu o dějinách naší země s tisíciletou státní tradicí.“

Kde je hranice mezi dobrem a zlem?

„Ta hranice je naprosto jasná. Je daná přirozeným zákonem božím. Jednoduše a jasně je po staletí obsažena v Desateru božích přikázání.“

V závěru povídání Emingerová prosí kardinála, aby umožnil Zajičovi přístup do prostoru oltáře Svatovítské katedrály během sobotní mše za svatou Anežku Přemyslovnu. Kardinál Tomášek ji dává vizitku, na jejíž rub napsal svou pevnou rukou: „Doporučuji držitele této vizitky Vaší pozornosti.“

24. 11. Praha, před výstavní síní Mánes

Chuchma čte v západočeské Pravdě: „Včera se v krajské politické škole Vítězného února v Plzni konalo zasedání KV KSČ. (...) Se zprávou předsednictva KV KSČ o vývoji politické situace v kraji a o postupu stranických organizací vystoupil vedoucí tajemník KV KSČ Jaroslav Kropáček. Uvedl kromě jiného, že opoziční protisocialistické síly — Charta 77 a další nelegální seskupení sdružená v tzv. „Občanském fóru“ v režii západních antikomunistických center hrubě zneužily pietní akce pražských vysokoškolařů na počest 50. výročí události

17. listopadu 1939 ke konfrontaci se státní mocí a k rozpoutání zápasu za své mocenské cíle.“ Je to možná zvláštní, ale pokračuje i jiný než politický boj — Moutelíková vede závažné jednání o Zlatém slávku.

Před desátou hodinou ranní i ve vestibulu střední zdravotní školy na Alšově náměstí opisují číslo Chuchmovy novinářské legitimace. Vzápětí je mu na stávkovém výboru vyličen vývoj týdne: v pondělí váhání, v úterý strach a deprese, ve středu zlom. Do práce výboru se zapojili i kantoři, včetně ředitele. Práce je koordi-

nována z DAMU VŠ UMPRUM. Jedna z učitelek, členek stávkového výboru, mu ukazuje hesla a plakáty na zemi: „Radíme studentům, že musí jezdit vylepovat i na sídliště, kde toho moc není.“ Mezitím do školy přicházejí herci Národního divadla Boris Rössner a Eva Horká na krátkou besedu. Tělocvična je přeplněná. Rössner říká, že takové setkání s herci zažil i jako student — byl rok 1968, studoval na gymnáziu v Chebu. Propadli tenkrát malomyslným náladám. „A to vy teď nesmíte!“ V redakci se v 11 hodin schází tzv. realizační porada (Kučera, Vozobule, Beniák, Křestán, Nagaj, Zajíc) a upřesňuje časové okolnosti tohoto monotematického čísla.

„Vemte si, moje maminka podlehla revoluční náladě, napekla mi buchty a taky mi dala čokoládu. Řada mých známých a přátel teď nemá čas pořádně jíst a tak ukusují čokoládu, případně se zahřívají rumem z placatice,“ říká Veselému Marta Kubišová, která pracuje ve Výstavbě hl. m. Prahy. Pak tato samostatná referentka zásobování a zároveň pokladní shání po telefonu mandarinky a potom jde svému šéfovi napsat dopis, ve kterém on oznamuje své základní organizaci, že vystupuje ze strany. Její kolegyně si zatím oxeroxovaly Svobodné slovo.

Potom Marta jede zeleno-černým trabantem spolu se studenty na Vysokou školu chemicko-technologickou na besedu. Protože ji bolí zub, prosí o sklenici vody. Chemici hledají mezi zkumavkami, baňkami a kádinkami sklenici. Marně. Nabídnout odměrku si netroufají. Vydávají se po škole na lov sklenice.

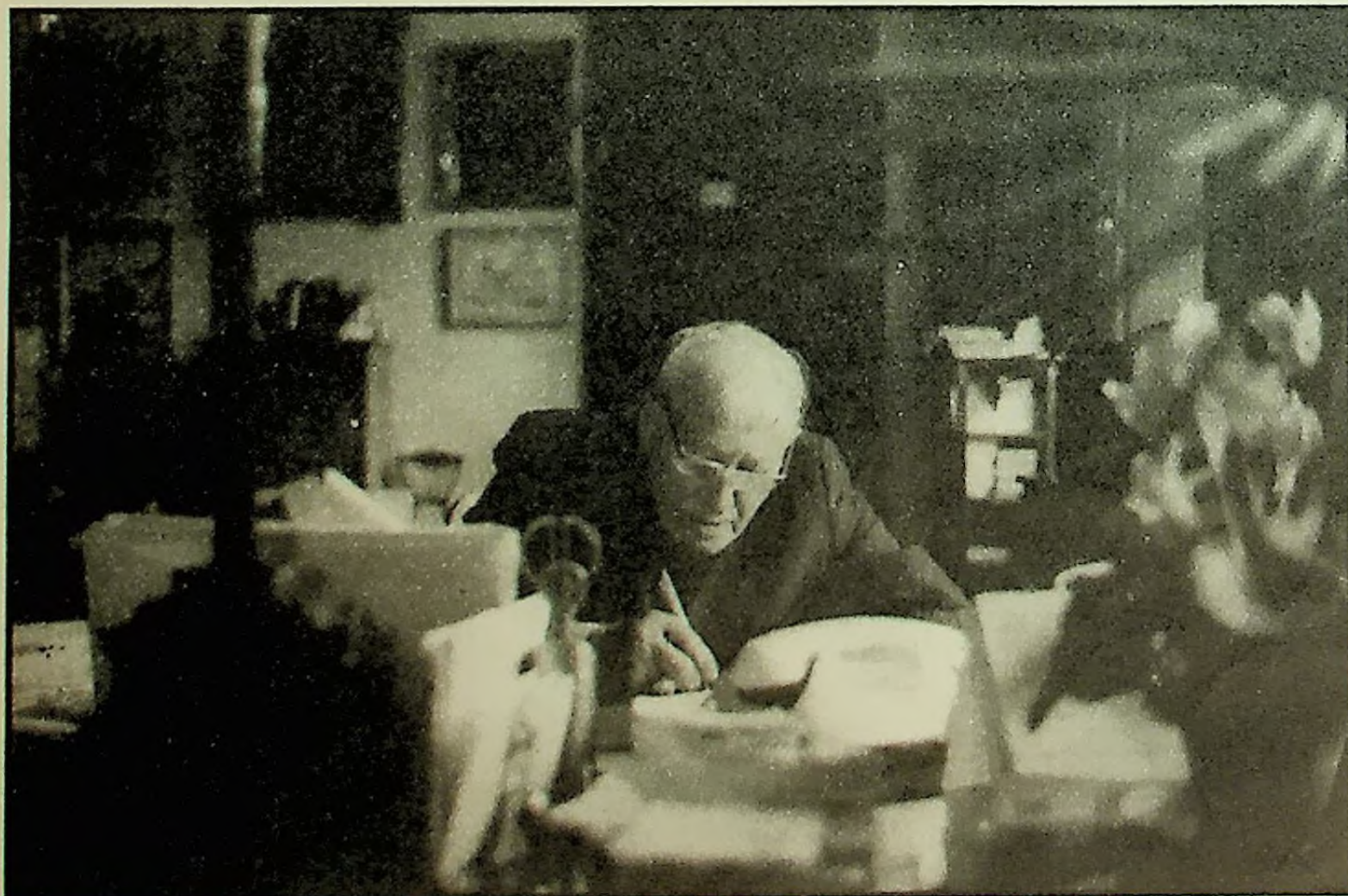
Bartůšek si zapisuje, že na fakultě žurnalistiky je za velkého potlesku a smichu čteno prohlášení pražských zahradníků, kteří podporují studenty ve stávce a děkují jim za úpravu pásů zeleně uprostřed Václavského náměstí, které by údajně stejně museli upravit těžkými mechanismy.

Velek podepisuje s 32 dalšími členy Svazu českých spisovatelů protest proti druhému prohlášení výboru SČS, otištěnému v Rudém právu a ve Kmeni. Skupina vyslovuje nedůvěru výboru SČS a žádá jeho odstoupení.

Mistopředseda Výboru čs. veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci dr. Lubomír Ledl v Kanceláři prezidenta republiky předává dopis žádající o omilostnění nebo zastavení trestního stíhání v případech „pobuřování“ a obdobných vzhledem k tomu, že „jejich společenská nebezpečnost pominula v souvislosti se změnou situace“.

Váhavé prohlášení sekretariátu ÚV ČSTV z 20. listopadu dalo impuls k lavině otevřených prohlášení sportovců nejružnějších odvětví, plně podporujících stanoviska studentů. Šálek zaznamenává, že na mimořádné schůzi ZO SSM odsoudili brutální zákrok pořádkových sil fotbalisté Sparty. Týž den se připojili členové odboru přátel Slávie, vedení Klubu fair play, členové reprezentačního týmu basketbalistů, trenéři pražských ligových fotbalových oddílů a desítky jednotlivců. „Vyzýváme všechny rodiče, aby za sebe nenechali jednat své děti,“ pravi se v prohlášení zaměstnanců fakulty tělesné výchovy a sportu v Praze.

Kutná Hora, gymnázium. Bartůšek hovoří s paní Viktorovou, zá-

24. 11. Praha, František kardinál Tomášek

stupkyni ředitelky. „Máme s sebou video a kazetu z události 17. listopadu. Chcete ji přehrát studentům?“ — „Nechceme. Napřed to musejí vidět pedagogy.“ — „Tak vám to o přestávce pustíme...“ — „Nechceme, nebudeme jítřit další emoce.“ — „Nemyslete, že by bylo dobré ukázat studentům pravdu?“ — „Na to teď nemáme čas. Chci na škole zachovat klid, který zde panuje. Někteří studenti se normálně učí, ostatní diskutují s pedagogy. Mnozí z nich jsou ještě děti. Jednou stejně budou muset záznam ukázat v televizi.“

V průjezdu střední průmyslové školy stavební v Liberci poslouchá Trojan žáka maturitního ročníku Josefa Kubeše. „Jsme označováni za rebely,“ povídá. „Přes divadlo a kluky z textilního učňáku jsme se už v pondělí ráno dozvěděli, co se stalo. Nikdo ještě nevěděl, kam jdeme, ale ve škole jsme nemohli zůstat. Museli jsme ven, do centra, demonstrovat, že nám to není lhostejné. A ti, kdo mohli, se přidávali.“

V třídní knize se uvádí, že v tyto dny probíhá veřejně prospěšná činnost.

„Některé diskuse jsme zpočátku vedli s prvními ročníky my, potom jsme debatovali v tělocvičně s našimi učiteli, představiteli města, politických stran a taky jsme se dozvěděli víc o tom, jak to bylo v osmašedesátém. Viděli jsme totiž fotografie, které jeden z učitelů přinesl.“

Kruml zaznamenal povzdech Fraňka: „To je najednou zvláštní situace, jak já teď budu psát, když mě okolnosti donutily stát se mistrem náznaků?“

Nepoměrce, Bartůšek u předse-
dy JZD. „Zajímá vás, co se nyní v Československu děje?“ — „Jsem o tom informován televizi, rozhlasem a tiskem a plně mi to stačí. Máme dost svých problémů se zajištěním výroby. Dobytek žrát musí.“ — „Chcete pustit video se záznamem ze 17. listopadu?“ — „Ledacos může být zajímavé. Ovšem nám se nesmí zastavit práce. Víme, že je dost problémů. Ale když se k nim přidá neklid, potom jsou neřešitelné.“ — „Kazetu tedy nechcete svým zaměstnancům promítnout?“ — „Ne.“ — „Vás by nezajímalo vidět tento dokument?“ — „Co jsem zvyklý dopřát sobě, dopředu i lidem. A to, co jim nedopřeju, nedopřeju ani sobě.“

Člen Výboru čs. veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci dr. Alexandr Klimeš jedná s organizátory odpolední manifestace na Václavském náměstí o možnosti, aby tam zástupce výboru vystoupil — z programových, časových či jiných důvodů to nejde.

Ve stávkovém výboru Vysoké školy strojní a textilní v Liberci: „Podívejte, tohle přišlo z pojišťovny — nutné uložit,“ podává kdosi obálku, na které je napsáno 3 320 Kčs. Z příloženého dopisu si Trojan opisuje: Vážení studenti, děkujeme, že jste v nás pracujících probudili národní hrdost a osobní statečnost, která byla po dlouhou dobu umlčena. Jsme si vědomi, že vaše činnost je i finančně náročná, proto jsme uspořádali sbírku a její výtěžek předáváme...

Ve tři odchází Marta Kubišová do tiskového střediska Občanského fóra v Galerii mladých, odkud ji ramenatý chlapík dostane

spolu s Veselým až do obleženého Svobodného slova.

„Tak je to domluvený,“ příběhl Zajíc a Emingerová mu málem padla kolem krku. Získali v Melantrichu interview s Alexandrem Dubčekem, nejznámější naší politickou osobností roku 1968.

Co vedlo studenty do stávků?

„Celý náš život je zachvácený krizí, která se projevuje v oblasti politické, ekonomické, kulturní. A studentstvo, známe to ze všech období našich dějin, vždycky stálo v popředí společenského dění, v jakési avantgardě. Mladí lidé mají elán. Studenti nechtějí nic jiného, než kdysi chtěli jejich rodiče. Jednou už nám začalo svítat a světla jsme se nedočkali. To znamená, že tato nová nastupující generace by chtěla udělat vše, aby k tomu světlu došla a dokončila, co začali její otcové a mámy.“

Vy znáte mechanismy ve státní struktuře. Víte, kdo rozhodl o zásahu proti demonstrantům?

„To vědět nemohu a ani neznám dnešní mechanismus. V období, kdy jsem se svými stejně smýšlejícími lidmi nastupoval do nové obrodné politiky, klíčovou otázkou našeho politického programu bylo, že musí být všestranný prostor k vyjadřování. Proto jsme zrušili cenzuru, rehabilitovali jsme nejen vyšší funkcionáře, ale tisíce drobných lidí. A protože jsme předpokládali, že bouřlivé období změn určitě přinese rozdílné názory, zakotvili jsme do Akčního programu jednoznačně toto: I když se setkáme s jakýmkoliv jinými názory, jediný způsob, jak tuto záležitost řešit, bude dialog a nikdy ne použití hrubé síly. Dnes žijeme v jiné době, mechanismus a politické směrnice jsou jiné, já v nich chodit neumím

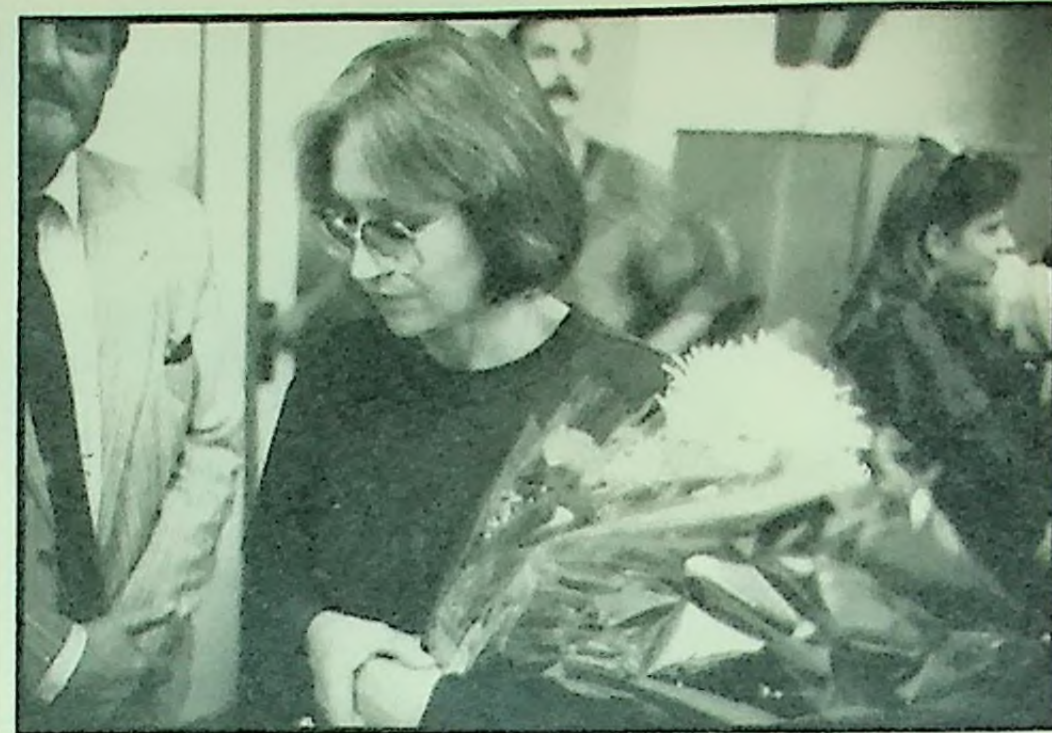
a ani bych nechtěl umět. A jsem velmi rád, že jsem dokázal udělat ten krok, kdy jsem si řekl, kde je moje hranice, kterou nesmím překročit. A to bylo to, abych se nerozešel s tím programem, na jehož tvorbě jsem se spolu s ostatními spolupodílel.“

Co je to socialismus a jak by se mělo dál rozvíjet Československo?

„Příliš mnoho se předbílá v tom, když se už dopředu zakotvilo, že naše republika je socialistická. To je dlouhý proces a nevím, jak dlouho bude trvat, než se naplní. Základem cesty k socialismu musí být především to, aby vyjadřoval vůli lidu. Musí z ní vycházet. Socialismus a demokracii nelze od sebe odtrhnout. Bude to proces rozvoje demokracie, poznamenán čím dál víc humanismem, tolerancí, porozuměním, chápáním nejrůznějších názorů. Musíme stále vidět to nejdůležitější, co v socialismu je, a to je člověk.“

Co se musí zásadně vyjasnit z naší nedávné historie?

„Viděl jsem dva světy. Dva světy v tom, že jsem dvakrát a možná třikrát zažil totéž. Příliš mnoho pamatuji. Když si vzpomenu, že mi tehdy bylo 46 let, je toho moc, co povídat... Můj otec byl dělník, žil v Americe, začínal v sociálním odborovém hnutí, potom byl zakládajícím členem strany. Odjel s celou rodinou na výzvu do Sovětského svazu pomáhat industrializaci. Jako dítě jsem v Sovětském svazu zažil obrovské nadšení, mladé roky, velké stavby vodních elektráren. A pak jsem zažil i velká strádání, když najednou moji spolužáci přicházeli do školy a nevěděli, kam se poděli jejich rodiče. Viděl jsem roky hladu a bíd, útrapy způsobené hu-

24. 11. Praha, Marta Kubišová

rakolektivizaci... Před válkou jsme se vrátili do Čech. Byl jsem v odboji a cítil obrovskou radost, že po velkém zápase s fašismem, nepřítelem demokracie, zvítězila svoboda. A zase byly radosti a zklamání. Radosti v tom, že všichni lidé budovali novou republiku. A pak přišla 50. léta a něco, co už jsem jednou zažil. Ze zasloužilých lidí, kteří vše obětovali pro to, aby naše země vzkvétala, se udělali nepřátelé, co se vloučili do strany... Znovu jsem začal věřit, když jsem v období nového nástupu za vlády Chruščova byl vybrán ke studiu na politickou školu do Moskvy. To mě zformovalo. Byl jsem pevně a nezlomně přesvědčen, že právě tato republika, tato země je schopná toho, co není možné v žádné jiné zemi. Tady byly objektivní i subjektivní podmínky — jestli jsem to přehnal, tak mi odpusťte — k socialistickému Švýcarsku. Můj názor se opíral nejen o kulturu, vyspělost tohoto národa, jeho vysokou technickou úroveň, ale také o to, že jsem ve škole studoval, že když se vyspělá země vydá socialistickou cestou, potom předstihne jiné země. To bylo vyjádřeno v tehdejších akčních programech. Bohužel to bylo potlačené a mé touhy se nesplnily.“

Má demokracie nějaké hranice?

„Demokracie směřem k lidu hranice nemůže mít. Hranici je zákon, který je v souladu se zájmy lidu, který otvírá prostor pro to, aby se lidová moc a vůle lidu mohla rozvíjet. A všechno, co tomu stojí v cestě, je za hranici této demokracie.“

V místnostech Svobodného slova kolem balkónů se odehrává nemilosrdný boj mezi fotografy, kameramany a také mezi organizátory, kteří dravé fotoreportéry a kameramany neustále umravňují. Člověk, který má fotografie na starost, dokonce jednoho z nich, jakéhosi Japonce, vynáší v pevném volnostylařském objeti z redakce. Příčinou vzrušení fotografů a kameramanů je Alexander Dubček. Marta Kubišová se s ním může v klidu pozdravit pouze za zavřenými dveřmi.

Před vystoupením má trému, ale na balkóně Svobodného slova zpívá dnes jistěji než včera. Modlitbu a později s Hanou Hegerovou a C&K Vocalem hymnu.

Pak ji tělesní strážci spolu s Václavem Havlem a Alexandrem Dubčekem odvádějí po schodišti.

Chuchma se jde podívat do pražské prodejny bratislavské gramofirmy Opus v Dlážděné ulici. Mají nové album Madonny.

Jeden ze zákazníků se ptá, kdy je dostali, vždyť včera je tu ještě neviděl. Prodávačka mu odpovídá: „Dnes ráno. Přišli studenti, pomohli mi vybalovat zboží, šlo to rychle.“

Kronesová stojí mezi demonstranty pod balkónem Východočeského divadla v Pardubicích. Před dvacátou hodinou z něj Věra Galatíková oznamuje rezignaci Miloše Jakeše.

Bartůška zaznamenává, že z posluchárny žurnalistiky vychází nadšený řev. Padlo politbyro!

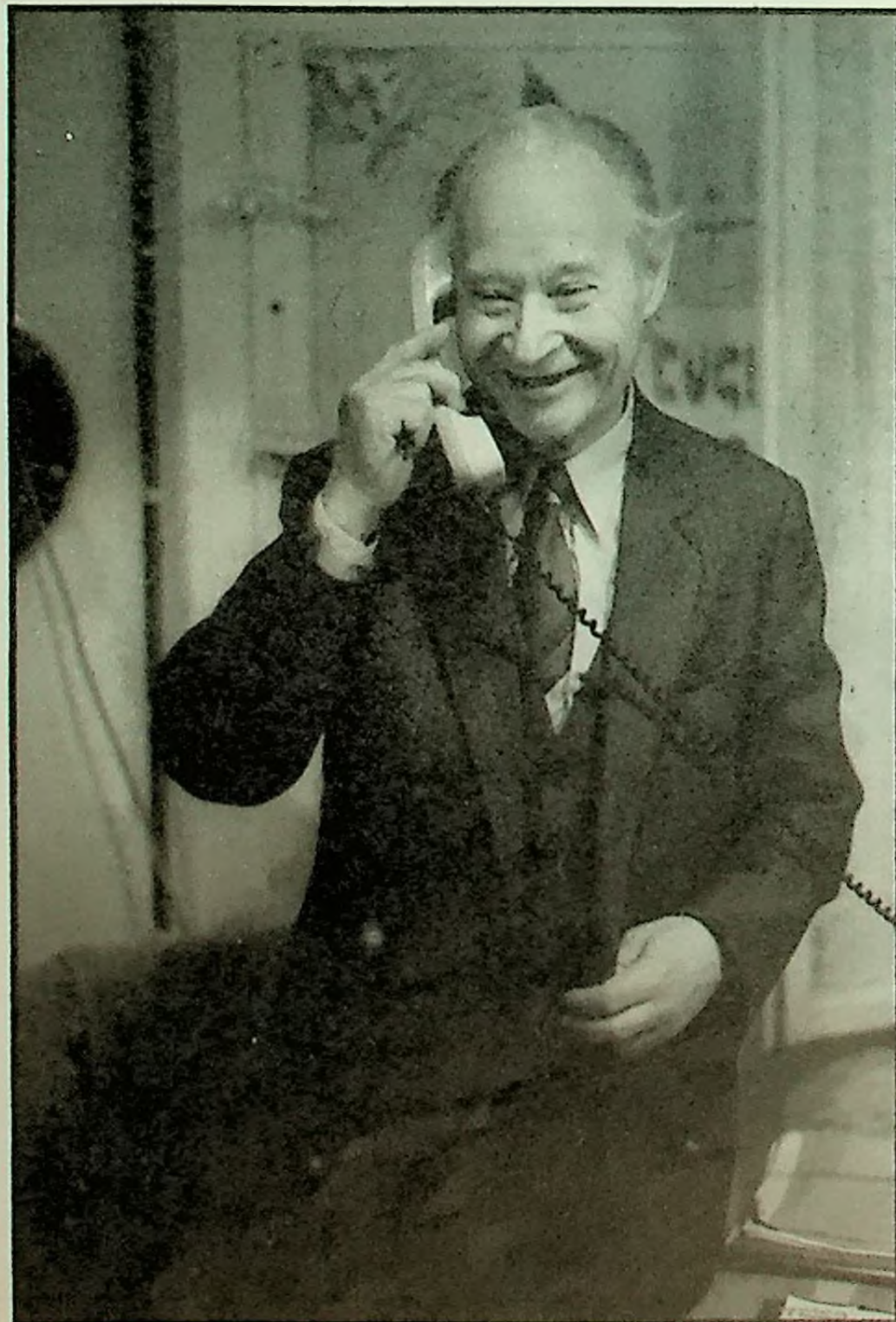
Kruml opouští telefonní budku a ostrým klusem spěchá k televizní obrazovce. ČsT ve 20.25 vysílá záběry ze 17. listopadu 1989. Po cestě vidí řadu lidí, jak stejně jako on pádí k zářícím bedýnkám.

Večer se v sále Laterny Magiky koná setkání Alexandra Dubčka a Václava Havla s novináři. Přítomen je i Bartůšek. Na otázku zahraničního novináře, zda si myslí, že pondělní generální stávkou všechno skončí, Alexander Dubček odpovídá: „V tomto velkém pohnutí a pohybu společnosti to nepředpokládám.“

Kolem 23.00 hod. dorazil Hlavica do baru Esplanade. Hudebníci stávkují, nehraje ani Alhambra a Varieté Praha. V kuchyni hotelu visí prohlášení ZO KSC několika exkluzivních pražských hotelů. Připojují se ke stávce. Podnik je poloprázdný. Na barových stoličkách sedí několik osamělých děvčat a sledují přelomové televizní Sondy. Hlavica se ptá jedné z nich, zda se také připojí ke stávce. My tou dobou spíme — zní odpověď.

Beniak přichází do Kongresového sálu hotelu Intercontinental a snad se dvěma sty dalších reportérů čeká na tiskovku o závěrech mimořádného pléna ÚV KSČ, které zasedá od rána.

O půlnoci odjíždí David Vondráček z Václavského náměstí do svého podnájmu taxikem, jehož střechu přikryla státní vlajka. Taxikář mu řekl, že dnes vozi zdarma i cizince.

24. 11. Praha, Alexander Dubček

„Viš, co jsem dělal minulý pátek mezi třetí a šestou odpoledne?“ ptá se v Intercontinentalu slovenský novinář Groch svého kamaráda. Kamarád Beniák neví. Groch tehdy mluvil s Havlem a ten mu na otázku, kdy u nás dojde k politickému zlomu, odpověděl, že podle jeho názoru nejdříve v březnu a nebude spojen s demonstracemi.

Ve 2.30 se Bartuška na fakultě žurnalistiky dozvídá složení nového politbyra. Deziluze ovládne celou fakultu. Štěpána v předsednictvu pokládají za facku studentskému hnutí.

Intercontinental před třetí ráno ožívá, základní informace tady jsou dříve než poslové. Štěpán zase v politbyru, Adamec ne! „To hned tak neodjedem,“ konstatuje Kanaďan Bill Cobban. Redaktoři Rudého práva blednou, jejich kolegy z ČST náhle řeže do uší vzpomínka na piskot, kterým dělníci vyprovodili Miroslava Štěpána — a který oni před několika hodinami odvysílali.

Na tiskovce mluví staronový člen sekretariátu ÚV KSČ a šéfredaktor Rudého práva Zdeněk Hořeni, občas mu (nechtě i mikrofonu) napovídá předseda Československého svazu novinářů Ján Riško. Západní reportéři kladou otázky typicky svým způsobem — jednoduše, přímo k věci. Odpovědi jsou čím dál opatrnější, rozpa-

čitější a novináři, kteří celé dny koukají, čím žije lid, začínají mručet. („Plénium žilo rokem 1989 a jeho problémy. K minulosti jsme se nevraceli. Já osobně se domnívám, a říkám to všude, tedy i vám, že Komunistická strana Československa plně uznává svůj dokument Poučení, ve kterém je dána kolektivní analýza událostí, o kterých vy hovoříte. Na tomto dokumentu se ani tímto zasedáním ÚV nic nemění.“) Po půlhodině se vztýčí zpravodaj agentury Associated Press: „Pane. My se vás ptáme a vy nám neodpovídáte. Chcete říci, že kvůli tomuhle nás tady držíte do půl čtvrté?“ Beniák sedí jako uštknutý, je už velmi unavený, ale chuť na spánek ho přechází. Jen si nemůže vzpomenout, na co se chtěl zeptat, když zaslechl to neuvěřitelné složení nejvyšších orgánů strany. Když soudruh Hořeni přizná, že dosud nečetl požadavky Občanského fóra (hlavní téma každodenních demonstrací, vylepené na všech nárožích), je z tiskovky debakl. Ale ještě nekončí. Až když člen sekretariátu ÚV KSČ a šéfredaktor RP spolu s předsedou svazu novinářů nedokáží spočítat, kolik mělo bývalé předsednictvo členů, až pak je kalich hořkosti dopit. . . . Vysoce postavený pracovník ÚV strany vzadu chodí ze strany na stranu a drží se za hlavu. Beniák si v autě ve 4.20 vzpomene na svou otázku: „Domníváte se, že to, co jste nám oznámil, uklidní lidi?“

Emingerová jede z Prašného mostu na Pohořelec stopem. Lidé si teď nějak víc pomáhají. Nestíhá sraz v půl osmé se Zajícem, protože od časněho rána přepisovala rozhovor s Alexandrem Dubčekem.

V 9.30 Franěk telefonuje s ing. Frant. Čubou, CSc., který zdůrazňuje: „JZD AK Slušovice ve svém středním stanovisku nepolemizuje o tom, zda byl zásah proti studentům úměrný nebo neúměrný, takový nebo makový: tvrdí prostě, že neměl být žádný.“

Josef Velek odjíždí do Uherského Hradiště, kde se koná 14. ročník celostátní přehlídky amatérského filmu o životním prostředí Týká se to také Tebe. Na území okresu Uherské Hradiště je dvakrát kontrolován orgány VB bez důvodů (nejde o dopravní přestupek), nacionále z OP pečlivě opisují a předávají. Pořadatelé přehlídky odmítají projekci videokazety z události 17. listopadu.

V celém kombinátu ČKD se našlo místo, kde by přítomnost stávkového výboru byla únosná. Od devíti ráno se tedy radil na jedné pražské fakultě. . . . vidíme plno neodbornosti, touhy po osobní moci, bezohledné kořistnictví, zkrátka katastrofální morální vědomí privilegované kasty. . . .“, četl jeden z členů návrh vystoupení na generální stávce. Ostatní ho přerušili: „Máš na mysli komunisty? Přeformuloval bych to, ne každý komunista je automaticky vyžírka.“ Chlap s pa-

pirem se zaculil: „Jsem rád, že to říkáte, jsem totiž taky komouš.“ Jednomyslně se shodují na tom, že jeden z dělníků musí říci, že se jim nelíbí rozlišování a oddělování manuálních pracovníků od inteligence. A taky musejí vyjádřit nespokojenost s kádrovými změnami v nejvyšších kruzích: „Stále se vybírá ze stejných lidí.“

Ve Svatovítském chrámu na Pražském hradě se chystá mše u příležitosti kanonizace Anežky Přemyslovny. Bartušek vidí v Nerudovce, jak stařenka vylepuje v přízemí domu na dveře kostrbatým písmem psaný plakát: „Poutníkům nabízím nocleh, ale mám jen dvě lůžka, dvě peřiny a čtyři deky.“

Postranním vchodem od Vikárky vstupují Emingerová se Zajícem do katedrály. Kartička napsaná osobně Františkem kardinálem Tomáškem otevírá vchod pro diplomaty. Před desátou přijíždí od arcibiskupství do katedrály volvem kardinál. Začíná slavná mše svatá ke cti královské dcery Anežky Přemyslovny, která byla 12. listopadu vyhlášena papežem Janem Pavlem II. v Římě za svatou. V proslovu k účastníkům mše kardinál Tomášek dementuje informaci Rudého práva, která zpochybnila hodnověrnost jeho prohlášení k událostem 17. listopadu: „Pevně stojím za každým jeho slovem. Já i katolická církev jsme na straně národa.“ Mši vysílá v přímém přenosu ČST, přijelo

na ni méně lidí z venkova, než se předpokládalo.

Jaký pocit prožívá člověk, žení-li se bezprostředně poté, kdy z politické scény odešly neoblíbené osobnosti? To je otázka, kterou Sniegoň spolu s řidičem Klastnou pokládají v Čáslavi v hotelu na náměstí novopečenému manželskému páru. „Víte, tady to tolik neprožíváme jako lidi v Praze. Nechodí nám noviny, přesto dění sledujeme. Včera jsem v televizi viděl zásah policie a z těch záběrů bylo jasné vidět, že to nebylo nic v rukavičkách,“ odpověděl ženich. A na dotaz, jak se mladí manželé jmenují, oba shodně odpověděli: „Prosím vás, ještě nás raději nejmenujte.“

Kruml na poradě předsedů CZV SSM na MěstV SSM zjišťuje stanovisko ke generální stávce: stávka pravděpodobně bude a může mít několik variant. Vyhlásí ji i pražští svazáci.

Po poledni se Lipčik připlétá do davu statisíců proudících na manifestaci Občanského fóra na Letenskou pláň. Jeho cíl je však jiný, až přízemně hmotný: maminka ho pozvala na vepřovou, a tak jede, shromáždění neshromáždění.

Jaromír Hanzlík telefonuje z Divadla Na Vinohradech studentům do Olomouce a pak do Prešova. Čte prohlášení Občanského fóra. Studenti si ho nahrávají na kazetu, kterou přepíší a zároveň ji budou pouštět na besedách a mítincích. Eliška Balzerová přišla na

25. 11. Svatovítská katedrála

25. 11. Letenská pláň

to, že by se na některé mítinky mohli napojit telefonními linkami a povídat si tam s lidmi po telefonu. V silách herců není jezdit všude tam, kde o to žádají.

Vesely se propašovával do autobusu, který veze hosty Občanského fóra na Letnou. Hanzlík je mezi nimi. Autobus vede vůz záchranné služby a Veselého napadá, jestli v tom není určitá ironie

kultě vládní: neoblomně hlídka u vchodu i před kanceláři štábu, služba na vaření kafe, jednotka obsluhující psací stroje, kolportéři letáků, vylepovači hesel, nástěnka sebranych provokačních spisů.

Z tribuny (ale i z televizních rozhovorů pod ní) na Letenské pláni, z rozhlasu a především z povídání se studenty v Liberci zjišťuje Tro-

25. 11. Divadlo Na zábradlí, Jaroslav Hutka

nebo podtext. Na Letné se proháčková až na tribunu. Stojí tu vedle Alexandra Dubčeka a Jiřího Hájka, prognostika Miloše Zemana a dalších osobností. Má to však nevýhodu. Nemůže se jít ohřát, nemůže si jít koupit něco k jídlu ani skočit si na záchod. Podruhé by se na tribunu nedostal. Tak se alespoň tváří jako důležitý host. Se zkříženými nohama.

Pohled dolů na lidi, kterých tu stojí skoro tři čtvrtě milionu, připadá Veselému fascinující. Ze všeho, co na Letné z tribuny zní, se mu nejvíce líbí lidová Ach synku, synku. A zvláště poslední sloky písničky o kolečku, které se při orání polámalo.

Zaujalo ho i vystoupení prognostika Miloše Zemana, který na sebe v létě upozornil článkem v Technickém magazínu a vystoupením v televizním Hospodářském zápisníku. Nad zdrcujícími fakty, která řekl o naší společnosti, si Veselý uvědomuje, že i strohá čísla mohou být zatraceně emotivní.

Hlavice po poledni nastartoval televizi a do večera se od ní nehne. Ze záznamu tiskové konference po zasedání UV KSČ se veřejnost poprvé dozví o žádostech o uvolnění z funkce předsedy vlády Ladislava Adamce, které byly podány poprvé v létě a pak znovu 30. října letošního roku.

V aule filozofické fakulty UJEP sněmuje brněnský koordináční studentský stávkový výbor s vedením brněnského Občanského fóra: „My vás potřebujeme,“ říkají studenti. „Nejsme politici, neumíme dobře formulovat, nevíme, co kdy od koho můžeme žádat.“ Je ale cítit, že Občanskému fóru nedůvěřují bezvýhradně. Vědí, že únavu donekonečna válcovat hesly typu „Celaskon oddali váš skon“ a trochu se bojí, co s nimi v případě pokračování stávky udělá další víkend. Zároveň jim dochází, že stávka je jejich poslední zbraň a po ní už nemají v rezervě nic, čím by mohli zvýšit tlak. Trochu jim tečou nervy, ale Beniak přesto obdivuje dokonalý, bezchybný řád, který fa-

jan, že se vytrácí slovo soudruh. Všichni k oslovení náhle používají slovo jiné: pani, pane.

Nově zvolený generální tajemník UV KSČ Karel Urbanek vystoupil v Československé televizi.

V půl desáté večer se přitíhlo do redakce Šilpoch a povídá Vondráčkovi, jak byli několik hodin oddělení příznivci folku od zpěváka Jaroslava Hutky na ruzyňském letišti skleněnou stěnou. Do té doby, než obdržel vizum. Český holandský občan vzal kytaru a zpíval legendární Náměstí. Lidé skrze sklo hleděli na pohyb rtů. Zpívali stejnou píseň, přestože se neslyšeli.

Po 22. hodině má Chuchma velké přání: minimálně se rozvojit. V bratislavském TV studiu Dialog hovoří inteligentní lidé — politolog Miroslav Kusý, publicista Milan Šimečka ml., prognostik Fedor Gál, spisovatel Lubomír Feldek, Lajos Grendel a řada jiných. Herec Kňažko čte prohlášení, které přítomně spojuje — jsou členy Sdružení proti násili. V tentýž čas na rozhlasové stanici EM, která mimořádně vysílá místo do 23 do 23.30 hod., mluví a zpívá písničkář Jaroslav Hutka. Zpočátku je tak nervózní a rozrušený, že koktá. O odpoledním shromáždění na Letenské pláni říká: „A teď bylo úžasný shora se dívat, jak tak stejně, ve vlnách jako letní pole, ty hlavy takhle ve vlnách jezdily, to jsem nikdy neviděl, to byl úžasný pohled.“ A o emigraci mj. říká: „Když se národu bíbě daří, tak ty emigraci se taky bíbě daří, ony jsou to spojený nádoby.“ Jaroslav Hutka vydal v emigraci 23 karet, nejvíce se prý prodalo té první — 300. Té zatím poslední asi devět.

Ve večerních hodinách na zasedání městského výboru KSČ v Praze podává demisi Miroslav Štěpán a všichni členové předsednictva. Řízením městské organizace KSČ je pověřen Viktor Pázel.

Prezident vyhověl včerejší žádosti Výboru čs. veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci (viz „pobuřování“).

Neděle 26. listopadu

Představitelé stávkujících studentů Martin Mejstřík a Tomáš Ctibor jednají v noci s ministry Karlem Julišem, Jaromírem Johanesem a Mariánem Čalfou. Požadují zrušit Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ. To je však stra-

dáme ji naprosto nepřipravenou a dobře víme, že to nejsou fráze: „Můj manžel je silná osobnost. Moje úloha byla asi ta, že jsem ho dokázala vyslechnout a že jsem se snažila do těch chvil, kdy byl v rodině, vnášet určitý klid. Nikoli souhlasit s jeho názory, my nemáme vždycky shodné názory. Můj klid pramenil z jeho síly a z jeho čestného postoje. Jsem

26. 11. Praha, Zdena Adamcová

nický dokument. Dále studenti vyjadřují nedůvěru k současnému UV KSČ.

Chuchma čte v Mladé frontě: „... něco takového nepamatuji. Snad ani v únoru 1948 a ani v roce 1968 taková národní jednota nebyla!“ Takhle začal náš rozhovor včera dopoledne na Národní třídě důchodce Jan Sedlák z Prahy. „Jsem komunista, v letech 1968 a 1969 se mi mnohé nelíbilo, ale dneska stojím plně za studenty. Je pro mne hořkým poznáním, že po letech, kdy jsem měl ve vedení KSČ plnou důvěru, mi museli oči otevřít lidé daleko mladší než jsem já. Chtěl bych jim za to poděkovat.“

Devět ráno. Fotoreportér Zajíc, redaktor Franěk a mrňava třináctiletá Ruth (matka momentálně tlumočí pro zahraniční televizi, bratr momentálně tlumočí pro zahraniční televizi) zvoní u bytu ve druhém patře činžovního domu, postaveného někdy v třicátých letech. „Manžel není doma, je na mimořádném zasedání vlády, ale jestli chcete, pojďte dál.“

Chťejí. Paní Zdena Adamcová jim varí čaj a k čaji přidává vánoční pečivo. „Víte, když jsem v těch minulých dnech byla tak trochu rozrušená, tak jsem začala péci.“

Asi by bylo správné napsat soudružka Adamcová, protože je členkou KSČ, asi by taky bylo správné neupírat profesorce Adamcové její tituly a vědecké hodnosti. V této chvíli nás ale nezajímají písmenka před a za jménem, v této chvíli nás zajímá, co prožívala a prožívá manželka předsedy vlády.

„Učím na Vysoké škole chemicko-technologické. Já vím, že ti mladí jsou dobří. Já jsem v sobě měla klid a ten klid vyplýval z postojů mého muže. Narod přece pozná, kdo mluví pravdivě, ze srdce... Samozřejmě ho dobře znám, žijeme spolu od roku 1953, oba si děláme svoji profesi co možná nejlépe.“

Všichni si uvědomujeme, že některá slova devalvovala, paní Zdena Adamcová předem vysvětluje, že to co chce říci, možná může znít i jako fráze. Ale přepa-

presvědčena, že to, co dělá, dělá dobře, na základě velkých zkušeností i určité předvídatelnosti. Jednal čestně a jednal by tak, jak jednal, ať by to mělo dopadnout jakkoli.“

Franěk se ptá na demisi. Předseda vlády splnil povinnost, vyplývající z jeho funkce, ale asi ještě o něco víc, vlastně už poté, co oznámil svůj odchod z politického života.

„On naprosto nebojoval o funkci, jeho hlavní motto je pocit odpovědnosti. Byli samozřejmě lidé, kteří říkali — prokrista běž od toho, viš co se děje?! Ale ono nejde utéct. Kdyby ho však národ nechtěl, v tu chvíli by odešel.“

Franěk, malá Frančková a Zajíc dopijí čaj a je pomalu na čase odejít z návštěvy, na kterou se vnuť. Poslední otázka: Co byste svému muži teď přála?

„Jako manželka bych mu měla přát co nejvíce klidu a odpočinek. Ale protože znám jeho povahu, vím, že největší uspokojení pro něj může být, aby se národ uklidnil, aby se pracovalo líp, aby se lidi začali cítit hospodáři ve své zemi.“

Říká to drobná milá žena v pokoji pražského činžáku. Má už napečené medvědí pracky a zdá se, že je v této chvíli vyrovnaná.

K zástupci velitele stávkové ostrahy budov DAMU Martinu Kurelovi přistupuje mladší spolužák a odhodlaně mu podává zaprášený minimax, kolem kterého prošlo už mnoho generací studentů. „Co s tím?“, nechápe Martin. — „Kdyby něco,“ říká dárce „neboj se ho použít!“

V jedenáct dopoledne se delegace UV NF ČSSR a vlády ČSSR vedená předsedou vlády ČSSR Ladislavem Adamcem v salonku Obecního domu v Praze setkala se zástupci Občanského fóra v čele s Václavem Havlem. Vzhledem k tomu, že Výbor čs. veřejnosti i pro lidská práva a humanitární spolupráci nepatří k žádné z těchto struktur, zučastňují se jeho představitelé jednání jen jako pozorovatelé.

Ze stávkového výboru na DA-

26. 11. Obecní dům Praha, Ladislav Adamec a Václav Havel

MU se Bartůšek dozvídá, že k písemnému svědectví o dění na Národní třídě dne 17. listopadu se již přihlásilo 133 lidí. Očekává se příliv dalších.

Hlavica z právní poradny na právnické fakultě: „Chodí se sem informovat v podstatě následující skupiny lidí: študáci na to, jak mohou být postiženi za výlepkování a distribuci letáků. Těm, kteří byli zraněni při zásahu 17. listopadu, doporučujeme advokáty. Pracující se zajímají o to, jak stávkovat, a co je za to může stihnout. Dále sem chodí ti, kteří chtějí vypovídat o zákroku bezpečnostních sil. Jejich výpovědi pak zasiláme Generálnímu prokurátoru. A nakonec šilenci. Například pan, který tvrdí, že byl přepaden orgány Státní bezpečnosti, které mu na pokyn ÚV KSČ voperovaly do hlavy aparát, kterým ho teď řídí.“

Ze Šalkova zápisníku: „Preplněné metro z Kačerova veze občany na pražské manifestace. Na stanici I. P. Pavlova se marně ze středu vozu probíjí ke vchodu starší paní. Mladý muž u vchodu zaburácí mohutným hlasem: „Občané, uvolněte středem vagonu místo pro sanitku!“ V okamžiku existuje nepochopitelně vzniklá ulička a paní pohodlně vystupuje. Za potlesku cestujících.“

Před 13. hodinou se začínáme scházet v redakci. Duni stroje. Každý den má své desky, do nich se odevzdávají rukopisy. Sekretářka Krejčová jde do cukrárny pro enormní množství kávy, redaktori se postupně přelévají do ulic nebo k televizi, kde běží přímý přenos z Letné. Občas řevem ruší Beniaka, který se ve vedlejší místnosti zavřel s počítačem a začíná z útržků montovat celek.

Na odpoledním zasedání celostátního koordinačního stávkového výboru panuje umírněný optimismus. Studenti dospěli jednomyslně k závěru, že stávku je třeba prodloužit nejméně do úterý, kdy se opět sejdou zástupci celostátního výboru s představiteli vlády. O dalším postupu rozhodne následně úterní zasedání celostátního stávkového výboru.

Trojan navazuje na čtvrteční spor s Beniakiem. Tehdy mu vyčetl, že pustil k počítači zástupce studentů, který do něj vložil disketu, aby nám tak prostřednictvím moderní techniky předal prohlášení vysokoškolských. Výsledek se projevil teď — s prohlášením pronikl do počítačové stroje i vir, který zneškodnil jakoukoli práci. Tento počítač našťastě není zapojen v síti s dalšími, takže Beniak se může přestěhovat do sekretariátu k jiné, virem neposkytnuté mašině.

Prodloužení stávky o další den je reálné. Ze 45 fakult jen pět odhaduje, že stávku neudrží. Martin Mejstřík referuje o věřejším setkání s vládou. „Mám pocit, že nevědí, o čem jde, co se kolem nás děje. Všem se strašně diví. Museli jsme jím dlouho vysvětlovat, z čeho plyne naše totální nedůvěra.“

V redakčním sekretariátu zavolal telefon, ze zámoří se ozývá novinář z Edmontonu. Ještě než stačí vychrlit svou žádost o informace, vyvádí ho Křestan z míry otázkou: „Moc by mě zajímalo, co se to v té Kanadě děje!“

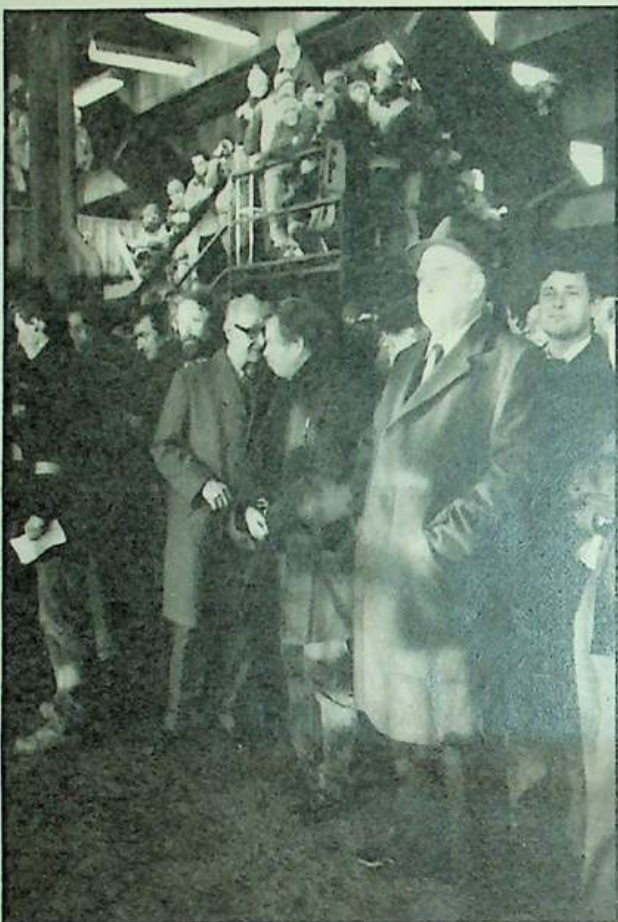
Na ochozech stadiónu pražské Sparty stojí spojené aparatury skupin Uno, Imaginativ, Vitkovsko kvarteto, Bacily, Nahlas, Newy-jou, Tutti, Yo-Yo Band, ETC, Alle-

gro, Precedens, GBS a doprovodných kapel Bobka, Kotvalda, Bartošové, Zagorové, Semelky, Hály a Simonové, navíc aparatura Daši Voňkové a organizátorů Porty. Něco, co tu ještě nebylo. Padesát tři kilowatty výkonu. Aparatura, která dokáže kvalitně ozvučit prostor, kde se sejde milion lidí. Zvukům skupin pomohli pracovníci z Výzkumného ústavu zvukové

Promluvil poručík Pinc. Byla to upřímná a statečná řeč.

Po projevu jeden z trojlistů omdlel.

Trikolory nosí i Vietnamci. A také Romové. Jejich zástupce JUDr. Emil Ščuka promluvil už v sobotu na mítinku na Letenské pláni o tom, že by chtěl, aby se v obrozeném Československu více respektovala práva národno-

26. 11. Letná, tribuna Sparty

techniky, kteří mají zkušenosti s ozvučováním velkých prostor.

V bufetu uvnitř hlavní tribuny Sparty se schází několik lidí v televizoru. Během projevu Václava Havla, Ladislava Adamece, Alexandra Dubčeka a dalších řečníků si Marta Kubišová přehrává knoflíky u kožichu a společně s ostatními glosuje některá vystoupení.

Veselého nejvíce zaujalo vystoupení našeho redakčního kolegy Horáčka, Michaela Kocába a příslušníků pohotovostní jednotky ministerstva vnitra.

Horáček: „Jsou věci okamžité a jsou věci věčné. Mezi ty věčné, a přitom nejtěžší, ale i nejkrásnější, patří odpustění.“ Kocáb: „Ti, které vám teď představím, žijí v této zemi. Aby to byla země, kde všichni žijí spolu a ne proti sobě, musíme se naučit odpouštět. Příslušníci pohotovostní jednotky, kteří se neúčastnili zásahu, vzali na sebe to nejtěžší. Poprosit za sebe i za své kolegy o vaše odpustění. Mají v sobě sílu. Najdete ji i vy.“

Na tribuně stojí poručík Ludvik Pinc, praporečnický Vladimír Němec a nadstrážmistr Jiří Tláškal. Jejich jména oznámilo Občanské fórum zahraničním novinářům ve snaze ochránit je před postihem.

Malý: „Dnes jsme se nesešli s delegací komunistické strany, ale Národní fronty. Padla tam otázka politických vězňů. Pokud je nám známo, ještě 18 politických vězňů je ve vězení. Proto jsme žádali jejich okamžité propuštění. Pan premiér přislíbil, že vše dá zkontrolovat a situaci bude řešit. Jednalo se i o generální stávce, kde pan Adamec vyjádřil obavu, že stávka by mohla vážně narušit československou ekonomiku. My jsme ujistili, že nemáme zájem ničit ekonomiku, že to má být výstražná generální stávka.“

Müller: „Stávka je v podstatě symbol sjednocení širokého okruhu politických názorů v továrnách.“

Dr. Klaus: „Na úterý je plánováno skutečné zahájení dialogu.“

Dr. Klaus pak přítomně seznamuje s programem OF: „Vypracovali jsme zhruba třicetistránkový dokument s názvem Co chceme, neboli Programové zásady OF. Je rozdělen na sedm částí: právo, vnitropolitický systém, zahraniční politika, národní hospodářství, sociální spravedlnost, životní prostředí, kultura. Naš program je dnes stručný, pracujeme však na jeho konkretizaci. Tyto programové zásady jsme předali československým sdělovacím prostředkům.“

Co se týče zahraniční politiky, říká dr. Klaus: „Usilujeme o důstojné místo v Evropě i ve světě, o dobré vztahy se všemi sousedy, počítáme se začleněním do evropské integrace a respektujeme naše existující mezinárodní právní závazky.“

Dále: Dienstbier tvrdí, že OF se nemíní stát politickou stranou, Havel jej doplňuje, že OF se cítí jako organismus prozatímní, který by se v žádném směru neměl přilístit profilovat, protože by měl přemostit mezidobí mezi totalitní vládou a skutečnou demokracií.

V. Malý vstupuje do tiskovky a čte tuto zprávu: „Potom, co se sešli zástupci OF s premiérem Adamcem, skončila svoji existenci iniciativa Most, která usilovala o zprostředkování tohoto dialogu.“

Když padne dotaz na možné opoziční politické strany, Malý říká: „Jsou tu určité nezávislé skupiny, které se už začaly strukturovat, je největší pravděpodobnost,

přerozdělování, připraví se ceny k přechodu na tržní mechanismus. Zatím jsou ceny stanoveny byrokratickoadministrativně, nejsou odrazem nabídky a poptávky na trhu. V Československu je obrovské množství inflačních peněz a nedá se najednou přejít na tržní ekonomiku. Ceny by hrozně vyletěly. Čekají vás velmi nepopulární sociálně ekonomické úpravy.“

Hlavica na DAMU. Známí ho chytají za kabát: Co tomu říkáš? Čemu! Dnešnímu shromáždění na Letné. Hlavica viděl jen zahájení, kdy katolický kněz Malý řekl, že my jsme fórum, a tak budeme my rozhodovat o tom, kdo na mítinku vystoupí. V tu chvíli v něm zatrnulo. Exhibice moderátora však podle studentů ještě pokračovala — laciné vtipy, manipulace osmsettisícovou masou. Celé DAMU je pobouřeno. „Připadá mi jako špatný herec, který udělá vtip a zjistí, že lidi se smějí. Chce, aby se směli víc a víc, dělá stále vulgárnější vtipy, až si nakonec stáhne ty kalhoty.“ Rozhořčení DAMU jde tlumocit skupina studentů a pedagogů do Laterny Magiky.

Lipčák večer už potřetí vystupuje jako táborový řečník, tentokrát na shromáždění studentů Vysoké školy zemědělské v Praze. Spolu s nim sedí za stolem zástupce Charty 77, Občanského fóra, Prognostického ústavu ČSAV, ČTK, studentů, vedení školy a také jeden americký novinář českého původu. Zazpívat dvě improvizované písničky jen s kytaristou Vladou Dvořákem z Precedensu přišla i Bára Basiková.

Mnohem podstatnější však je jiskření mezi hosty a studenty. Jako velmi varovný moment zazněla několikrát kritika Občanského fóra a jeho pojetí mítinků na Letenské pláni. Nelíbí se spíkr, kněz Václav Malý, především jeho některá spontánní hesla („Podívej se Gusto, jak je tady husto“). Nelibost vyvolala i reakce publika na Adamcovo vystoupení. Podle studentů si pískot nezasloužil, protože dnes je z dosavadních struktur jedním z mála lidí, na kterého by se mělo sázet. Výhrady a podezření se pak už plynule přesouvají i na některé nejsilnější momenty sobotního letenského shromáždění — kupříkladu na odvážné vystoupení příslušníků Bezpečnosti.

Hlavica na právnické fakultě: Opět pozdraví kvůli dnešnímu vystoupení na Letné. Na fakultu telefonují i rozhořčení mimopražští občané. Studenti se chtějí distancovat od OF. Odpoledne proběhlo na fakultě shromáždění, ale řeč se nakonec stočila jiným směrem. Problém však trvá. Na jedné misce vah je jednota, na druhé vlastní tvář. Diskuse probíhá vášnivě. Do toho přichází zpráva, že ČST už odvysílala odmítavé stanovisko filozofické fakulty. Jenom formulace, odzuzující vystoupení bývalých vězňů, je podezřelá. Filozofové přece propuštění politických vězňů podporují. Hlavica se jde přesvědčit na filozofii. Ne, žádné prohlášení nevydali. Do ČST volal jakýsi student Vaněk a televize odvysílala neověřenou informaci. Filozofové už ji demontovali. Ve stejnou dobu probíhá v Disku jednání celopražského stávkového výboru. I tady vládní rozhořčení. Zástupce OF

je vypískán. Nakonec ale sedmnáct hlasů proti třinácti rozhoduje, že pražský stávkový výbor se nebude od OF veřejně distancovat.

Chuchma se tlačí davem novinářů na tiskovou konferenci Občanského fóra. Přes kamery TV společnosti alespoň občas zahlédne některé z účastníků: Petra Müllera — dělníka z ČKD Praha, Václava Havla, Jiřího Dienstbiera, dr. Klause z Prognostického ústavu, dr. Zdeňka Jičínského — odborníka na ústavní právo, Moniku Pajerovou — tiskovou mluvčí studentského stávkového výboru studentů VŠ, katolického kněze Václava Malého, který nejprve informoval o odpolední schůzce OF a iniciativy Most s předsedou vlády Adamcem. Na obou stranách byly sedmičlenné delegace. Malý: „Ještě to nebyl opravdový dialog. Byl to nástup k dialogu.“

Jiří Dienstbier tvrdí: „Dnešním dnem přechází OF z fáze kritické do fáze programové. Zitřejší generální stávku končí jedna etapa a začíná etapa druhá.“

Malý: „Dnes jsme se nesešli s delegací komunistické strany, ale Národní fronty. Padla tam otázka politických vězňů. Pokud je nám známo, ještě 18 politických vězňů je ve vězení. Proto jsme žádali jejich okamžité propuštění. Pan premiér přislíbil, že vše dá zkontrolovat a situaci bude řešit. Jednalo se i o generální stávce, kde pan Adamec vyjádřil obavu, že stávka by mohla vážně narušit československou ekonomiku. My jsme ujistili, že nemáme zájem ničit ekonomiku, že to má být výstražná generální stávka.“

Müller: „Stávka je v podstatě symbol sjednocení širokého okruhu politických názorů v továrnách.“

Dr. Klaus: „Na úterý je plánováno skutečné zahájení dialogu.“

Dr. Klaus pak přítomně seznamuje s programem OF: „Vypracovali jsme zhruba třicetistránkový dokument s názvem Co chceme, neboli Programové zásady OF. Je rozdělen na sedm částí: právo, vnitropolitický systém, zahraniční politika, národní hospodářství, sociální spravedlnost, životní prostředí, kultura. Naš program je dnes stručný, pracujeme však na jeho konkretizaci. Tyto programové zásady jsme předali československým sdělovacím prostředkům.“

Co se týče zahraniční politiky, říká dr. Klaus: „Usilujeme o důstojné místo v Evropě i ve světě, o dobré vztahy se všemi sousedy, počítáme se začleněním do evropské integrace a respektujeme naše existující mezinárodní právní závazky.“

Dále: Dienstbier tvrdí, že OF se nemíní stát politickou stranou, Havel jej doplňuje, že OF se cítí jako organismus prozatímní, který by se v žádném směru neměl přilístit profilovat, protože by měl přemostit mezidobí mezi totalitní vládou a skutečnou demokracií.

V. Malý vstupuje do tiskovky a čte tuto zprávu: „Potom, co se sešli zástupci OF s premiérem Adamcem, skončila svoji existenci iniciativa Most, která usilovala o zprostředkování tohoto dialogu.“

Když padne dotaz na možné opoziční politické strany, Malý říká: „Jsou tu určité nezávislé skupiny, které se už začaly strukturovat, je největší pravděpodobnost,

26. 11. Vysoká škola uměleckoprůmyslová

26. 11. Václavské náměstí

že se z nich stanou politické strany. Například: Hnutí pro občanskou svobodu nebo Československá demokratická iniciativa, nelze podceňovat poslední vývoj v socialistické a lidové straně, které dostávají úplně nový politický obsah."

Havel na dotaz o dalším vývoji stávek: „Ať už budou požadavky splněny jakkoliv, v každém případě po generální stávce bude následovat stav trvalé stávkové pohotovosti a obsah tohoto pojmu bude záležet na rychlosti změn."

Pajerová: „Studenti pokračují ve stávce. O jejím dalším průběhu rozhodne jednání, které bude následovat po jednání s premiérem Adamcem."

Během tiskovky na pódium vbíhá právě z vězení propuštěný zatím samizdatový vydavatel František Stárek, je v černém svetru se žlutě vyšitým nápisem Vokno.

Večer v půl osmé se konečně otevřelo pro diskuse Národní divadlo. Ale jen Nová scéna. Klíče od historické budovy zůstávají v kapse ředitele ND Jana Pauera. Koláž textů z mnoha dramat aktualizujících naši současnost čtou přední herci. Vondráček zapisuje, že Marek Vašut také v programu přečetl nejnovější zprávu zahraničních agentur: „Projev solidarity s českými studenty projevují dokonce i studenti v australském Sydney, Melbourne, Brisbane a v novozélandském Aucklandu. Také 345 domorodých kmenů ze Salamounových ostrovů Bora Bora vyslovilo nesouhlas se zákrokem na Národní třídě a podle náčelníka jednoho z největších kmenů Gulemainů je to naprosto v rozporu s konvencemi v civilizované společnosti."

Benda je v devět večer v Intercontinentalu v tiskovém středisku pro zahraniční novináře. Čeká spolu s desítkami televizních štábů a stovkami novinářů na výsledky nedělního pléna ÚV KSČ. V jedenáct v noci se má konat tisková konference Vasilu Mohority. Je půl dvanácté a je jasné, že se konat nebude. Všichni čekají a popíjejí minerálku a kafe. Atmosféra houstne. Novinář z britského týdeníku Observer se několikrát pokouší vyvolat scénu. Jeho kolegové ho při třetím pokusu umlčují. Sálám kolují i některé zvěsti popisující předcházející plénum, které se konalo z pátku na sobotu. V každé ze zvěstí je zřejmé, že ve Vokovicích probíhá úporný boj. Všem je jasné, že se část ÚV KSČ nechce vzdát své pozice. Hovoří se o rozdělení ÚV na dvě poloviny. Začínají kolovat fámy o vojenském puči.

Pondělí 27. listopadu

Půl hodiny po půlnoci má být další informace, slyší Benda v Intercontinentalu. Pověřený pracovník ÚV KSČ se však bojí vystoupit. Nemá spojení s Vokovicemi.

Lipčík odchází z VŠE po pětihodinové diskusi v jednu ráno s nepřijemným pocitem, že mezi studenty a Občanským fórem dochází k — snad nechtěnému — rozkolu.

Kolem půl druhé vystupuje v Kongresovém sálu Intercontinentalu jeden ze zahraničních televizních pracovníků a vyzývá kolegy ke stávce. Jestli do dvou do noci nic neřeknou, jdeme spát. Za pět minut dvě příjíždí zastupce vedoucího oddělení ÚV KSČ doktor Josef Hora. Seznamuje s kádrovými změnami v předsednictvu a sekretariátu ÚV KSČ. Nastává nepopsatelná vírava. Každý chce vědět, jak se hlásí jména lidí, která málokdo zná. Kdo je kdo? Co kdo bude dělat? Informace není úplná. Plénium totiž ještě pokračuje. Josef Hora se musí vrátit do Vokovic. Benda jde, vyčerpán z napětí a stresu, domů a dlouho do rána diskutuje s manželkou. Spí hodinu, aby byl v sedm v práci. V osm začíná zasedání stávkového výboru Mladé fronty, kterému Benda předsedá.

Krátce po osmé hodině ranní přichází do Disku prognostik Valtě Komárek. Dvě hodiny vysvětluje studentům své názory, záměry i osudy. Pak se zvedá a s gestem, které proslavil Winston Churchill, odchází. Hlavici se podařilo získat souhlas k interview. Proběhne v autě, které populárního muže kamsi veze. Ono kamsi je nakonec velmi důležité, protože řidič skutečně neví kam, a musí to jít zjistit telefonicky. Každá minuta je novináři dobrá.

Pane docente, mnozí lidé se obávají, že československá ekonomika směřuje k situaci, která nastala v Polsku. Myslíte si to též?

„Myslím, že to je planá obava. Československé hospodářství je stále relativně stabilizované. Je rozdíl ve výchozí situaci mezi polskou a naší ekonomikou. Jsme přece daleko bohatší země, která má mnohem rozvinutější nejen industriální základnu, ale všechny akumulované tradice — kvalifikační, kulturní, podnikatelské, řemeslné. I demokratické, koneckonců, což je velice důležité. Takže si nemyslím, že Československo, pokud bude jeho ekonomika dobře orientována a reformována, půjde do hlubokého úpadku. Naopak, po nějaké době stabilizace by se mohlo poměrně brzy začít dynamizovat a konečně lidem z těch obrovských zdrojů, které jsou v ekonomice promarněny, něco dát.“

Jaký je váš názor na zahraniční pomoc?

„Tohle je podle mě možné řešit na základě konkrétních ekonomických představ a programů. My potřebujeme nesporně velké zdroje na modernizaci ekonomiky. Musíme elektronizovat naše technologie, dovážet vyspělou techniku. Tam skutečně náš dnešní objem kolem 4 miliard dolarů dovozu zdaleka nepostačuje. My tedy budeme potřebovat určitou pomoc ze zahraničí. Ovšem formy pomoci jsou různé. Především bychom si na to měli vydělat, zvyšovat exportní výkonost

československé ekonomiky. Něco si budeme muset asi půjčit, ale smysl to má jediné tehdy, budou-li existovat modernizační programy, které to skutečně zaplatí — tedy návratně! A za třetí — je samozřejmě možné prostřednictvím účasti v Mezinárodním měnovém fondu Světové banky a jednáním s jinými zeměmi dosáhnout nějakých důstojných fo-

inspirace, intelektu, tvořivé práce. To, co proběhlo, proběhnout muselo. To, co probíhá, musí mít stále formu velkého rozhodného vystoupení lidových mas. Je třeba, aby tento tlak neochaboval, ale nabýval náročnějších a efektivnějších forem.“

Bežová lada s potenciálním premiérem odšuměla a Hlavica se vrací do Disku. Studenti dost

sami ve straně, když jsme nereflektovali na vzniklou situaci, neřagovali jsme, neudělali jsme, co jsme už dávno měli udělat.“

Kdy ses rozhodl zaujmout své stanovisko proti brutálnímu zásahu 17. listopadu?

„V sobotu večer jsem se dozvěděl, že zřejmě došlo ke smrti jednoho z účastníků Martina Šmída. Když jsme ho celou sobotu

práva. Pak mi nějaká pani řekla: Pani Devátá, já vás obdivuji, že se nebojíte. A já jsem jí odpověděla: Kdo vám říkal, že se nebojím. Já se bojím.“ Pak Ivanka Devátá vypráví, že už týden nemá zprávy o svém synovi Hlavici. Viděla ho prý jen jednou, když se na mítinku v Realistickém divadle vza-
du přihlásil nějaký mužský a řekl: „Já jsem Hlavica, redaktor Mladého světa...“

Beniak konečně chytil Horáček. Vytáhl ho telefonem zpod sprchy a vysvětluje mu, že když už coby iniciátor iniciativy Most vjel do politiky jako buldozer, měl by zásadním způsobem přispět do tohoto čísla Mladého světa. Horáček už vůbec neví, kdy naposledy spal. Beniak to ví aspoň o sobě: velmi, velmi dávno. Horáček chraplavě vysvětluje, že do tohoto čísla přispět nemůže. Zažil toho za těch pár dnů sice na několik románů, ale v tuto chvíli ještě nemá čas, sílu ani utříděné poznámky.

Zbytek jednání budiž zatím redakčním tajemství.

Sametová revoluce spěje k vrcholu.

Davem studentů se před DAMU prodrá Bartůšek. Po třímínutovém smlouvání s novinářským průkazem v ruce je nakonec na pět minut vpuštěn do tiskového střediska, protože v průběhu generální stávky nesmí být v prostorách fakulty nikdo kromě pedagogů a stávkujících studentů.

„Zavíráme, nezlobte se. Děkuje-me,“ s úsměvem se loučí se zákaznický mladý muž v dlouhém modrém pracovním plášti — Jiří Telk, dozorčí provozu v největším obchodním domě v Československu — v Kotvě. Skenená vrata se zabouchá. Poslední zákazníci, která dvěma proklouzla, byla španělská studentka z Madridu Carmen Romerová. V igelitce má broušené sklenky a československou vlaječku za šest korun. „Vůbec mi nevadí, že jsem nestačila zajít do potravin. Ta obdivuhodná stávková disciplína, to v Madridu neznáme,“ povidá Vondráčková.

Jana Koubková moderuje stávku pod nápisem ČKD značka kvality. Největší ovace patří projev doc. ing. Valtě Komárka, DrSc. Na otázku, co dělá touto dobou před dvaceti lety, Kudrno-
vé říká: „Pracoval jsem jako generální sekretář hospodářské rady vlády, kde byl předseda Štrougal, místopředseda Šik. Já řídil její ekonomickou část. Ale to jsem už balil kufry, samozřejmě.“ Dělnici ČKD ho po skončení stávky provázejí skandováním: „Auto pro předsedu vlády!“

Chuchma jde za svou sestrou, která v Lazarské ulici prodává kožedělné zboží. Sestra stávkuje, to jo, ale je našťavaná některými včerejšími výroky kněze Malého na Letné, a taky těmi, které zná ve svém podniku a jinde, kteří celá léta pokorně ohýbali hřbety, vstupovali kam se dalo a teď dělají, že vždycky chtěli právě jen to, co se teď děje: a taky jí štvou ti, co k ní do obchodu přijdou s trikolórou nebo vlajkou a ani nepozdraví. „Asi jsem hloupá, nerozumím tomu,“ říká Chuchmovi sestra Lenka. Kotlár zaznamenává, že snad nejsmutnějším člověkem v Mladé Boleslavi je ve 13.30 Roman Tomeš, dělník z údržby karosářského nářadí a předseda stávkového výboru AZNP. Stávku vymýšleli pracovníci automobilky tak, aby co nejméně ekonomicky

27. 11. Praha, Vasil Mohorita

rem pomoci. V zásadě však rozhodne to, jak budeme umět zvýšit exportní schopnost, jak dokážeme přitáhnout do Československa zahraniční kapitál, jak budeme umět využít řádných rozumných půjček. Ekonomika není v takové situaci, že by potřebovala nějaké milodary na obživu ubohého českého a slovenského národa.“

Co se dodnes pokládalo za ekonomickou reformu — dá se na tom stavět nebo budeme muset už vypracované koncepce od základu odmítnout?

„Těžká otázka, těžká odpověď. Určité kroky k přípravě zamýšlené reformy už byly učiněny, je zatím velká práce, už se na to podniky připravily. Současně si myslím, že celé to vkrčení není šťastné a negarantuje ani úspěch reformy ani další udržování stability ekonomiky. Takže soudím, že je třeba velmi rychle tento program korigovat. Jak hluboko by se mělo jít — jestli ho tedy korigovat a rychle připravovat nový — tak na to bych nechtěl sám odpovídat. Je potřeba velice rychle tuto věc vyjasnit v diskusích s odborníky.“

Jak hodnotíte politickou situaci dnes v 10 hodin ráno?

„Já myslím, že politická situace je pořád příznivá, protože se rozvíjí probuzení národa. A to je proces, který se neodehrává jenom po dnech, ale je nutno vykročit cestou budování moderní tržní ekonomiky s vědomím, že to je proces dlouhý. Důležité je, abychom si uvědomili, že to je proces stále náročnější, který bude vyžadovat stále více sil.“

Vidím politickou situaci v současné době jako nezvratný, vzestupný politický proces, který ale vyžaduje další pobídky rozumu,

hlasiťe řeši zapeklitý problém. Schválili sedmibodový modifikovaný program a teď diskutují o jakémsi čtyřbodovém prohlášení, které by mělo vyjádřit postoje stávkujících studentů, vyjádřit jistou nezávislost na OF a současně nepoškodit jednotu.

Schváleno, přijato.

Emingerová ráno přichází k ÚV KSČ. V přízemí dva dělníci myjí okna vyklizené místnosti. V budově ÚV KSČ nikdo neví, kde je Vasil Mohorita. Jen dva příslušníci u vchodu potvrzují, že už určitě přišel. V informacích informuji, že soudruh Mohorita zatím nemá žádnou linku, že mu není kam volat, ale že bude sedět v prvním patře ve dvanáctce, kde jsou zatím řemeslníci a připravují mu místnost.

V 10 hodin Emingerová se Zajícem vchází do kanceláře v prvním patře ÚV KSČ, kde čekají na Vasila Mohoritu. Přilíhají si nedělní, protože Mohorita prý ráno odmítl ČsT s tím, že se nejdřív musí zorientovat.

V 10.10 přichází do kanceláře Vasila Mohority bývalý člen předsednictva a tajemník ÚV KSČ Jan Fojtík — ptá se Emingerové a Zajíce, co si přejí. Zajíc odpovídá, že čekají na Vasila Mohoritu. Fojtík se tážavě obrací na sekretářku, která vysvětluje, že je málo místa, že teď tu sídlí Vasil Mohorita a že všechny knihy a spisy jsou poskládané u dveří.

V 10.30 přibíhá Vasil Mohorita. Pospíchá na jednání s premiérem Adamcem. Jan Fojtík se ho ptá, zda mu v kanceláři neprekážá. Vasil Mohorita říká, že vůbec ne, bere si věci a v poklusu na schodech dává Emingerové interview.

Proč dnes celá země stávkuje?

„Myslím, že jsme si to zavínili

a neděli hledali, pronikl jsem do toho, co se stalo.“

Jak si představuješ socialismus?

„Jako nejhumánnější společenské zřízení, což už jsme mnohokrát opakovali a moc se nám to nedařilo naplnit. Socialismus by měl být především socialismem fungujícím. To znamená bez chyb. Neměli bychom zapominat radit se s lidmi, ptát se jich na jejich názory a hlavně ty jejich názory poslouchat. A pokud se nám ty názory nebudou líbit, tak je třeba říct, proč to není ono, aby to lidé pochopili. Aby neexistovaly otázky bez odpovědi.“

Co by se mělo zásadně vyjasnit v našich dějinách?

„Myslím, že bychom měli objektivně zhodnotit celé čtyřicetileté trvání socialismu. A vlastně by stálo za to podívat se z pohledu roku 1989 na celých sedmdesát jedna let naší republiky. Pochopitelně v každém případě vyjasnit ty zlomové momenty: rok 1968/69, poválečná léta, předválečné období, vládu Masaryka...“

Co je ještě socialistické a co už ne?

„To je na moc dlouhé povídání. Především si myslím, že je třeba probrat některé teoretické otázky, jak to se socialismem je. Dneska máme spoustu různých druhů socialismu. Já jsem, říkám, pro ten fungující.“

Emingerové telefonuje do redakce Ivanka Devátá, herečka Realistického divadla. Říká o sobě, že vypadá jako čarodějnice, protože už týden nespí: „Rečnila jsem v Ostrově nad Ohří jak Naďezda Krupská. Rozdávám jsem tiskoviny, ale lidi nás odmítli, že mají dost informací z Rudého

uškodila podniku. Dohodli se na půlhodině a vedení AZNP souhlasilo. Jenže v pondělí 21. 11. dopoledne se dějí nezvyklé věci. S velkými problémy funguje podnikový rozhlas, dokonce se na telefon stávkového výboru dostává někdo a prohlašuje, že je z OF. Dělníci jsou dezinformováni, volají, proč zaměstnanec obrany podniku hledá sířenu na teplárně. Chaos pokračuje a tak polední sířeny jsou slyšet jen někde a lidé nevědí, co mají dělat. Práci přerušují na dvě hodiny, tedy na podstatně delší dobu, než si přeje stávkový výbor.

„Tam nikoho nenajdeš,“ říkají Sniegoňovi čtyři členové stávkového výboru, když se snaží zachytit průběh stávky na střední průmyslové škole strojnické v Beletské ulici v Praze. „Celá škola je v ulicích, dělají tam lidský řetěz.“

Procházka informuje, že na výzvu stávkového výboru Mladé fronty se všichni pracující vydavatelství ÚV SSM Mladá fronta připojili k manifestační generální stávce s cílem projevit solidaritu s požadavky studentů, vyjádřit, že pracující Mladé fronty trvají na neprodleném a úplném dokončení započatých politických reforem a podpořit požadavky Občanského fóra. Zvolili jsme takovou formu stávky, která našemu podniku a společnosti nepřinesla hospodářské škody, což mimo jiné znamenalo, že redaktoři byli v terénu, aby podali svědectví o průběhu stávky v jiných podnicích.

Charakter bouřlivé dvouhodinové diskuse má generální stávka uspořádaná na otevřeném prostranství z iniciativy stávkového výboru Elektromontu DIP v Praze 4. Téměř 3 000 pracovníků vyslechne mnoho (někdy i protichůdných) názorů, ale v závěru se — posilněno právě jejich závažností — jednoznačně přihlásí k prohlášením Občanského fóra, studentů a všech demokratických sil. Promluvili i zástupci středních a vysokých škol. Šálek si taky zapisuje, že bylo vybráno 6 980 Kčs na podporu stávkujících studentů.

Zpráva od Krumla: Tisíce studentů a pracujících z některých závodů Prahy 6 i 7 se sešly ve 12.00 hodin před budovami fakult stavební a architektury ČVUT. Odtud také dvakrát přímo vstoupila redaktorka Perkerová do vysílání ČST. Podle sdělení člena stávkového výboru Zdeňka Kouby část studentů šla na Václavské náměstí, ostatní zůstali na fakultách. Ti na Václavském náměstí se přidali k pořádkové službě. Jak jim bylo oznámeno, objevili se tu podivní mladíci s odznaky MěstV SSM a šířili neklid — k MěstV SSM samozřejmě nepatřili. Stávka zatím pokračuje, studenti čekají na úterní dialog mezi představiteli vlády a Občanského fóra.

Sniegoň si poznamenává, že pracovníci mezinárodní redakce Československé tiskové kanceláře se dohodli na tom, že se ke stávce připojí patnáctiminutovým přerušením práce. Dodržíme dvou hodin, stanovených ve výzvách, by bylo vzhledem ke specifické redakční práci příliš znatelné, zvlášť v období, kdy si celý svět všimá vývoje v Československu a že zahraniční přicházejí nové a nové ohlasy. O stávce byli vyrozuměni i zahraniční zpravodaje ČTK. Jako první potvrdil přeruše-

ni práce zpravodaj Jan Blažik z Velké Británie.

Těžko můžeme stávkovat, když to vlastně organizujeme, dozví se Lipčík od členů Městské vysoké školy rady. A tak mu tam ve stravovacím středisku stávkověcky uvařili dvě kafe, mezitím kdosi zvedá jeden zvonící telefon za druhým. Studenti, kteří na MěstV SSM strávili noc, spolu

chov. Přesně ve dvanáct zni klaksony zaparkovaných nákladů před fabrikou. Naproti bráně se formuje průvod Tatrováků. Sešora po Plzeňské přicházejí studenti gymnázia Na Zatlance. Štáb australské televize natáčí počátek stávky na Smíchově. Jednou z redaktorů z daleké země vysvětluje student třetího ročníku Jakub Železný anglicky, o co štu-

se, jak to s těmi funkcemi všechno stihá.

Během odpoledne dlouhou chodbou sekretariátu dvakrát prochází bývalý generální tajemník ÚV KSČ Miloš Jakeš, miji dveře pracovny Karla Urbánka a miji čekajícím z dohledu. Ti popíjejí už čtvrtý čaj. Všichni jsou na ně hodni.

Generální tajemník ÚV KSČ

27. 11. Generální tajemník ÚV KSČ Karel Urbánek ve své pracovně

s profesorkami uklízejí. Ostatně i Lipčík se chová jako stávkokaz, neboť po novinářsku vyzvídá.

Mračný pocit, který Lipčík nabyl ze včerejšího shromáždění na VŠE, se potvrzuje. Vůči Občanskému fóru panuje v tomto domě velmi kritický vztah. Nejde ani tak o diskutabilní podobu shromáždění na Letné, jako spíš o představy demokracie v pojetí Občanského fóra. Totalita nahradila totalitu, slyší jeden z anonymních názorů, protože na MVR se dvě tradiční opět netrhnou. Přicházejí studenti z fakult, sdělují své rozptřeni vůči tomu, že fórum přestává stále víc respektovat a reprezentovat je, kteří tohle všechno vlastně začali, citi se vyšachováni.

Stávku, která se má protáhnout zatím do úterý, městský výbor podporuje, ale pak má za to, že by se mělo začít studovat a dát vládě dva, tři týdny šanci. Radikální změny nelze aplikovat ze dne na den. Kdyby ani po této době nedošlo k naplnění všech požadavků, pak bude na místě pokračování stávky.

Předseda MěstV SSM (a novopečený člen představenstva MěstV KSČ) Martin Ulčák je v tu chvíli v pražského primátora. Místopředseda Jan Prádlér si připravuje projev, který bude moci přednést dnes odpoledne z tribuny Občanského fóra na Václavském náměstí. Teď je v Laterně Magie na setkání s fórem.

Lipčík poslouchá Martina Mejstřika, jednu z vůdčích osobností studentského hnutí, jak z rádia hovoří o tom, že studenti nepožadují splnění všech svých požadavků naráz. Chtějí však záruky, že k němu postupně dojde.

Benda stojí na Plzeňské třídě u hlavní vrátnice Tatrovky Smi-

dákům jde. „Musíme mít kontakt.“ Hovoří docela pěkně anglicky a tak se ho po chvíli Benda zeptá, kde se to naučil. Jakub odpovídá: „Učím se od páté třídy.“ O kus dál stojí u brány závodu několik mužů v montérkách. Je mezi nimi i Jan Čáp, parťák z Tatrovky. „Začali jsme o stávce jednat už ve čtvrté. Dvě hodiny, které zameškáme, nahradíme. Tatrováci jsou se studenty.“ Kolem Tatrovky o chvíli později prochází i průvod mladofrontáků. Jsou to redaktori a pracovníci dětských časopisů vydávaných Mladou frontou. Benda se k nim přidává a jdou do středu města. V zaparkovaném autě Dopravních podniků vidí pod sklem zajímavé heslo: „Lepší jít pět minut pěšky, než zůstat v půli cesty!“

Generální stávku prožívá Emingerová se Zajícem na ÚV KSČ v předpokojí generálního tajemníka Karla Urbánka. V půl jedné jde pod okny průvod, skanduje: „Končíme, končíme!“ a nese transparent „15 251 dní — to by stačilo!“

Po ukončení stávky jsou Emingerová a Zajíc přemístěni z předpokojí na chodbu, protože generálního tajemníka navštěvuje velvyslanec SSSR Lomakin. Dozvídaní se, že Karel Urbánek je totálně vyčerpan. Na dnešek spal hodinu.

Ze sekretariátu a do sekretariátu neustále proudí tajemníci ÚV. Soustrastně se na čekající usmívají a občas je oslovují. Fotograf Miroslav Zajíc zastavuje Miroslava Zajíce, člena představenstva ÚV, a podává mu svou vizi.

„Nejste vy ten, co mám kvůli vám pořádek nějaké problémy?“ — „Já je mám kvůli vám pořádek.“ stěžuje si fotograf a vypráví, že mu neustále volají známí a ptají

se, jak to s těmi funkcemi všechno stihá. Během odpoledne dlouhou chodbou sekretariátu dvakrát prochází bývalý generální tajemník ÚV KSČ Miloš Jakeš, miji dveře pracovny Karla Urbánka a miji čekajícím z dohledu. Ti popíjejí už čtvrtý čaj. Všichni jsou na ně hodni.

„Kdybych mohl položit srdce na dlaň a národ mě pochopil, že skutečně nemám jiný zájem, než řešit současnou situaci politickými prostředky... Chceme pracovat se všemi, kdo chtějí v této zemi socialismus. Se všemi... Mluvíme jsme s Klubem obrody socialismu... Řada požadavků Občanského fóra je přijatelná. Ne, to není to správné slovo — aby to nevypadalo, že zase chceme diktovat...“

Mladý svět je první, komu nový generální tajemník poskytuje interview.

Jak si vysvětľujete, že dnes celý národ stávkoval?

„Nejsem schopen teď ty věci podrobně analyzovat, ale lhal bych, kdybych zapíral, že svůj podíl na tom má KSČ. Nehovořím o povětích členech, ale o těch, kteří zneužívali funkci, postavěni... Příčin je však víc. Necháme na dalším vývoji, aby posoudil, které to byly.“

Víte už, kdo dal pokyn k brutálnímu zásahu 17. listopadu?

„V tisku prošlo, že celou záležitost prošetřovala generální prokuratura. V souladu s požadavkem našich mladých bude věc předána Federálnímu shromáždění, aby za jejich účasti problém dořešilo. Jedno mohu garantovat: nepřipustím, aby se cokoliv zkruslovalo. Musí se říct pravda.“

Co je to socialismus?

„To je nesmírně těžká otázka. Abych na ni mohl odpovědět

uspokojivě, potřeboval bych velký klid a dlouhý čas. Víím, že se současnou odpovědí nikdo nebude spokojen. Ale podle mého názoru socialismus by měl znamenat takovou společnost, která umožní tvůrčí rozvoj každé osobnosti a skutečný podíl lidí na řízení, kde se bude rozvíjet socialistická demokracie. Bohužel musím říct, že teoretická fronta hodně zaostává. Možná ne celá, možná byly osobnosti, které se rozvojem socialismu zabývaly, měly nějaké náměty, představy... Otázka je, jestli se jim umožnilo o nich diskutovat, s nimi vystupovat. Nevím. Nemám zatím přesné informace. To hlavní odlišení kapitalismu od socialismu, když vezmeme představy o vývoji socialismu od utopie až po současné období, je v učení Lenina. A já toto učení jako komunista uznávám. Všechno musím vidět v ekonomických vztazích. Tedy podstata je v té oblasti vykořisťování člověka člověkem, přivlastňování si výsledků práce jiného.“

Kdy se otevřou archivy k dobovým dokumentům z roku 1968/69? Co považujete za nutné objasnit z naší historie?

„Je potřeba analyzovat celý vývoj čtyřiceti let. A v tom je i rok 1968. Budou na tom pracovat odborníci, aby objektivně, bez emocí zhodnotili toto období v konfrontaci s určitým historickým vývojem s určitými mezinárodními vztahy. Zastávám stanovisko, které už vyslovil Eduard Ševardnadze, že rok 1968 je otázka Československa, ale také otázka dalších pěti států.“

Má demokracie nějaké hranice?

„Musí mít. Rubem demokracie je anarchie. A vymezit hranice mezi demokracií a anarchií — to je určité umění. Myslím si, že skutečně nemůžeme lidem zakazovat, aby říkali, co si myslí. Každý člověk má právo na svůj názor. Ale měl by ho umět vyjádřit lidsky, já bych řekl s politickou kulturou. Ta mnoha lidem chybí. Je to možná dané tím, že jsme se dlouhou dobu vyslovit otevřeně nemohli. Anebo také mohli a nechťeli. Byli takovi, co na schůzích seděli, kváli hlavou, přestože na předoviti viděli různé nepořádky, v kolektivu si to neuměli otevřeně říct a na chodbě kádrovali. Jestliže v tu dobu byli čestní, mohli se otevřeně projevit. Samozřejmě, někde za to lidé trpěli. Byly takové případy. Ale nikdy není všechno bílé a všechno černé. To je prostě dialektika.“

Těsně před zasedáním představenstva ÚV KSČ v 17 hodin pokračují Emingerová se Zajícem na schodech před sekretariátem generálního tajemníka Karla Urbánka bývalého premiéra Lubomíra Štrougala. Štrougal zdraví Zajíce. Náš fotograf mu říká, že slyšel o něm jako o šedé eminenci v pozadí. Bývalý premiér se směje a podotýká, že něco dělat musí.

Proč si myslíte, že je dnes celá země ve stávce?

„Základní příčina je v tom, že jsme nezvůli reformní kurs. Zvláště v posledních dvou, respektive třech letech. Začali jsme se opožďovat, byli jsme nedůslední a lidé přestali věřit, že to myslíme upřímně. Protestují proti rozporům mezi slovy a činy. Impuls byl 17. listopad.“

Vy znáte ten mechanismus. Do jaké míry může předseda vlády ovlivnit, jaký bude zákrok proti demonstrantům?

„Mechanismus znám. Podle mého názoru není příliš optimálně řešen, ale odpovědnost mají především ministři vnitra. V tomto směru by ta pravomoc měla být nedílně vymezena. A úloha politického orgánu, v tomto případě KSČ, by rovněž měla být jasně definována. Ale znovu opakuji, ústavní odpovědnost má jednoznačně ministr vnitra.“

27. 11. Lubomír Štrougal na chodbě ÚV KSČ

Co je to socialismus?

„Já se domnívám, že definitivní definici socialismu vám v této době těžko někdo řekne, a pokud ji řekne, tak bude nepřesná, protože další vývoj vyžaduje, abychom se k této definici propočítali. Chceme, aby to byla prosperující společnost, sociálně spravedlivá, společnost středně pluralitní, společnost demokratická a svobodná.“

Co je socialistické a co už ne?

„To souvisí s tím, co už jsem řekl. Domnívám se, že v některých otázkách jsme se ještě nezabavili určitých dogmat a tabu. Zvláště třeba v oblasti forem vlastnictví. Všechny — jak státní a družstevní, tak i soukromé — mají za socialismu své místo. A hlavně jsme nepřekonali tabu v tom, že více rovnoprávných politických stran bude spolu soutěžit o důvěru obyvatelstva. Potom každá strana získá tolik politické moci, kolik ji skutečně má.“

Co je podle vašeho názoru zapotřebí lidem vysvětlit z naší nedávné historie?

„Já se domnívám, že je tady široká paleta otázek. Historici se musí nad všechny dokumenty posadit a hledat odpovědi. Padesátá léta lze vysvětlit a řada reformních kroků se v tomto směru dělá. Co se týká šedesátých let, tam je diskuse o tom, jak události hodnotit. A to nás asi v nejbližších dnech čeká.“

V sedm večer si všimá Vondráček v podchodu metra Můstek obrovského plakátu. Jsou na něm barevné vykreslení komárů. Bodají do balónu s nápisem: Klídek. Pod komáry je napsáno: Potřebujeme více Komárků!

V 19.30 hod. v Laterně Magice opět začínají pracovat motory fotoaparátů, kamery, magnetofony — je tu další tiskovka OF. V. Malý představuje přítomné zástupce, z nichž první hovoří J. Dienstbier: „Jistě nejsme sami, kdo tvrdí, že generální stávka měla úspěch. Lze tedy říci, že symbolické referendum o nadiktované vedoucí úloze KSČ vyznělo dost jedno-

značně.“ Během Dienstbierovy řeči si přicházejí na pódium sednout Valtr Komárek. Novináři mu tleskají. Za chvíli tento prognostik řekne: „Došlo ke spontánnímu vystoupení nejen mládeže, ale celého národa. Potvrdil, že jsme svými tradicemi reformní národ, který to dokládá svým ukázněným vystupováním. Jsem přesvědčen, že situace de facto se

odlišuje od situace de iure, a že poslední se musí přizpůsobit prvnímu a ne naopak.“ Pánové z OF během tiskovky seznamují novináře (včetně Chuchmy) s aktuálními zprávami:

— Na vlastní žádost odstoupil ústřední ředitel ČsT Libor Batrla; novým ústředním ředitelem byl jmenován dosavadní mluvčí vlády ČSSR Miroslav Pavel. Právě v ČsT zasedá tamější stávkový výbor, který projednává, o čem a jak mluvit s M. Pavlem.

— Václav Havel tu není, protože se jednak intenzivně připravuje na zítřejší jednání s premiérem Adamcem, jednak dnes večer v Národním divadle oficiálně přebírá Cenu německých knihkupců.

— Právě kvůli přípravě na zítřejší rozhovory dnes odpoledne Václav Havel a Malý chyběli na Václavském náměstí.

Dienstbier též informuje, že Havel se dnes dopoledne setkal s delegací italské komunistické strany. Ujistil je, že OF není antikomunistická organizace a že věří, že všichni komunisté, kteří museli dlouho mlčet a jsou odpůrci totalitarismu, obrodí svou stranu, aby mohla vstoupit do soutěže. Také prý italské delegaci řekl, že cílem OF není přilížit se politicky profilovat, protože by vzniklo nebezpečí, které potkalo Solidaritu, jež vzhledem k tomu, že musela bojovat nikoliv 10 dní, ale 10 let, se příliš profilovala a teď má problémy, jestli být stranou či odborovým hnutím, což poněkud brání tomu, co je hlavním cílem OF: aby vznikla skutečná pluralita různých sil.

Václav Malý ohlašuje ukončení veřejných shromáždění a uzavírá tu zprávu slovy: „Teď jde o to přenést odvahu z ulic a náměstí do škol, fabrik, institucí.“

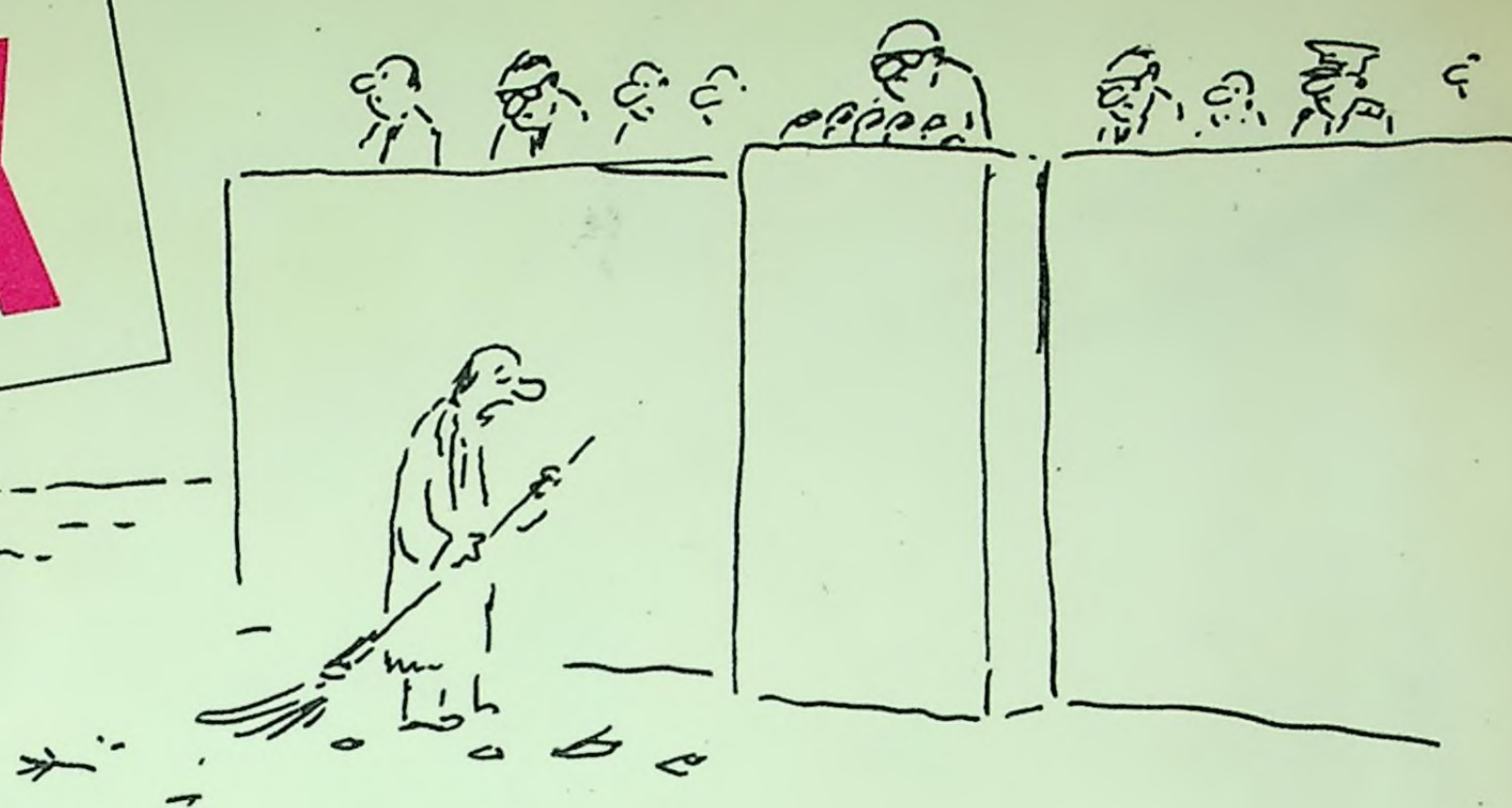
Tajemník ÚV KSČ pro ideologické otázky Vasil Mohorita přijímá uprostřed noci poslední ze zástupců delegací tohoto dne — Liberec. Na nábreží Vltavy generální tajemník ÚV KSČ Karel Urbánek nastupuje do služebního žiguliku. Ani nestačí zabouchnout dveře, hlava mu únavou padá dozadu.

27. 11. Valtr Komárek při generální stávce před ČKD Praha

JIRÁNEK

KONČÍME, PÁNŮVÉ. KONČÍME!

ZAJÍMALO BY MĚ, JESTLI SE NÁM POKAŽE UDĚLAT BLOG I Z DALŠÍ GENERACE.

MŮJ LID SKLÁDAL DVACET LET BOBŮKA MLČENÍ, SEDÍCÍ BÝKY.

VŠECHNO JE JINAK, VIŠ Soudruhů.

TO NEPŮJDE, PANĚ. VNĚJ ZEMÍ JSU LIDÉ TOLKÁNENÍ DVOUSETMÁ MĚSÍCŮ MYSLI.